

15244/43 (E2)
DR WŁODZIMIERZ DĄBROWSKI

PRZEWODNICZĄCY I SPRAWOZDAWCA GENERALNY
KOMISJI BUDŻETOWO — SKARBOWEJ
WICEMARSZAŁEK SEJMU ŚLĄSKIEGO

SPRAWOZDANIE GENERALNE

O BUDŻECIE WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA ROK 1938/39

OBRAZUJĄCE

WARTOŚĆ ŚLĄSKIEJ POZYCJI GOSPODARCZEJ
I POLITYCZNEJ W STRUKTURZE PAŃSTWA

KATOWICE

1938

TŁOCZONO Z POLECENIA MARSZAŁKA SEJMU ŚLĄSKIEGO

DR WŁODZIMIERZ DĄBROWSKI

PRZEWODNICZĄCY I SPRAWOZDAWCA GENERALNY
KOMISJI BUDŻETOWO — SKARBOWEJ
WICEMARSZAŁEK SEJMU ŚLĄSKIEGO

SPRAWOZDANIE GENERALNE

O BUDŻECIE WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA ROK 1938/39

OBRAZUJĄCE

WARTOŚĆ ŚLĄSKIEJ POZYCJI GOSPODARCZEJ
I POLITYCZNEJ W STRUKTURZE PAŃSTWA

KATOWICE

1938

TŁOČZONO Z POLECENIA MARSZAŁKA SEJMU ŚLĄSKIEGO
W Drukarni „Narodowej” Chorzów i ul. Krzywa 14 telefon 406-62

15244/
63

-513a1

141062

II

Antykwanat
Lech Jozef
4-ce, al. Głuchich 3
25.10.63 15.11

152)

SPIS RZECZY

Wstęp	1
I. Treść sprawozdań generalnych	1
II. Z przemówienia budż. wojewody śląskiego	2
III. Prace Komisji Budżetowo-Skarbowej	4
IV. Wniosek	5
Część I.	
Wartość śląskiej pozycji gospodarczej i politycznej w strukturze państwa	7
I. Położenie centralne woj. śląskiego	9
II. Śląsk w czasie niewoli — a obecnie	11
III. Cyfry ekonomisty	12
1. Ludność	12
2. Udział Śląska w przemyśle polskim	12
3. Śląsk a port Gdyni	12
4. Wartość w ziemi	13
5. Wydobycie i zbyty węgla	13
6. Uprzemysłowienie	13
7. Gęstość zaludnienia	13
8. Koleje	14
9. Poczta i telefon	14
10. Administracja	14
11. Statystyka ubezpieczeniowa	14
12. Elektryczność	14
13. Skarbowość	15
IV. Potrzeby gospod. ludności i konieczność ich zaspakajania	16
Inwestycje na Śląsku	17
1. Uregulowanie rzek	18
2. Koleje	20
3. Drogi	20
4. Bezrobocie	20
5. Mieszkania	21
6. Szkoły	22
7. Budownictwo w Katowicach	22
8. Inwestycje górskie	23

Ocena konkretnych inwestycji	23
Czy obronę postulatów śląskich można pogodzić z intere-	
sami całości	24
V. Kilka uwag z zakresu życia umysłowego i kulturalnego	
śląska	27
Nauka	27
Muzeum	30
Współczesna twórczość literacka	30
Teatr Polski	31
Śpiew i muzyka	31
Zagadnienia wyznaniowe	31
VI. Dalsze ogólne zadanie ciążyące na śląskim regionie	33
VII. Uwagi dotyczące szaty administracyjno-prawnej regionu	37
1. Pojęcie regionalizmu	37
2. Szukanie dróg	38
3. Warunki racjonalnego rozwoju każdej administracji regionalnej	38
4. Sens i istota samorządowej inst. regionalnej	40
5. Regionalizm a separatyzm	41
6. Idea samorządowa — a problemy polityczne	41
7. Unifikacja ustawodawcza	42
8. Postulat utrzymania autonomii woj. śląskiego	43
9. Zakończenie	44

Część II.

Dział informacyjny	45
A. Ogólne uwagi do preliminarza budżetowego	47
B. Rolnictwo	49
C. Szkolnictwo	55
D. Muzeum Śląskie	62
E. Z działu sanitarnego	63
F. Wojewódzka opieka społ. i woj. zakłady humanitarne	67
G. Roboty publiczne	68
H. Administracja Skarbowa	69
I. Wyższy Urząd Ubezpieczeń	73
J. Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń	73
K. Wojewódzki Sąd Administracyjny	74
L. Śląska Biblioteka Publiczna	74
M. Wyznania religijne	74
N. Drukarnia Wojewódzka	74
O. Administracja Ogólna	75
P. Policja Województwa Śląskiego	75
R. Śląska Rada Wojewódzka	75

Część III.

Materiał statystyczny	76
--	-----------

WSTĘP

Przedkładając imieniem Śląskiej Rady Wojewódzkiej preliminarz budżetowy z ustawą skarbową, wygłosił p. Wojewoda Śląski obszernie exposé dnia 18 stycznia 1938 r., (patrz protokół stenograficzny z 20 posiedzenia IV Sejmu Śląskiego).

Nad exposé tym toczyła się dyskusja generalna, w której brali udział pp. posłowie: Kot, Fessler, Kapuściński, Koj, Palarczyk, dr Kotas, Gajdas, Płonka Bartłomiej (patrz sprawozdanie stenograficzne z 21 posiedzenia IV Sejmu Śląskiego).

Materiały te stanowiły podstawę do prac Komisji Budżetowo-Skarbowej i tworzą ze sprawozdaniem tym jedną całość.

I. TREŚĆ SPRAWOZDAŃ GENERALNYCH

1. Sprawozdanie generalne z pierwszego okresu IV Sejmu 1936/37 przedstawiało organizację administracji Śląska na tle preliminarza budżetowego.

2. Sprawozdanie generalne z drugiego okresu 1937/38 rozpadało się na dwie części:

- a) sprawozdanie charakteryzujące w szczegółach poszczególne odcinki pracy administracji śląskiej,
- b) dodatek do sprawozdania, który obejmował „Poradnik Prawniczy dla prac ustawodawczych Sejmu Śląskiego i jego komisyj“, obrazujący unifikację prawną województwa śląskiego na tle poszczególnych urzędzeń i pojęć prawnych 1922 — 1937 str. 285 — XXI w związku z 15-leciem przynależności części górnośląskiej województwa śląskiego do Polski.

3. Sprawozdanie generalne z trzeciego okresu 1938/39 obrazuje w części I wartość śląskiej pozycji gospodarczej i politycznej w strukturze Państwa, oraz znaczenie jakie posiada dla

społeczeństwa na Śląsku własny samorząd i maluje tło, na którym samorząd ten działa, zaspakajając potrzeby kulturalne i gospodarcze oraz rozwiązując szereg zadań specjalnych ciążących na tym regionie.

Część II sprawozdania generalnego obejmuje wyjątki z informacji udzielonych przez panów kierowników poszczególnych działów administracji.

Stosunek części drugiej do sprawozdań specjalnych jest następujący:

uwagi umieszczone w sprawozdaniu generalnym obejmują jedynie ważniejsze materiały statystyczne i informacyjne. Sprawozdanie specjalne natomiast obrazuje w szczegółach dany odcinek,

część III zawiera materiał statystyczny.

Zadania Komisji Budżetowo-Skarbowej naszkicowałem w ubiegłych sprawozdaniach i nie będą tych uwag powtarzał.

II. Z PRZEMÓWIENIA BUDŻETOWEGO WOJEWODY ŚLĄSKIEGO

wcielam do tego ustępu następujące uwagi dot. realności i równowagi budżetu:

1. Realność budżetu

„Rozważania nasze nad wielkością naszych przyszłych dochodów doprowadziły do ustalenia wysokości naszego budżetu po stronie wydatków na kwotę 85,351.983 zł. Przedkładając w ten sposób opracowany preliminarz — stwierdzam w imieniu Śląskiej Rady Wojewódzkiej, że *jest on całkowicie realny i za jego wykonanie w takich granicach możemy ponieść pełną odpowiedzialność*“.

2. Równowaga budżetu

„Tak się składa, że jako wojewoda i przewodniczący Śląskiej Rady Wojewódzkiej mam sposobność już poraz jedenasty uzasadniać nasz wojewódzki plan finansowy. W tym stosunkowo długim okresie czasu przeżyłem już i największe wzniesienie koniunktury gospodarczej i finansowej pomysłowości skarbu śląskiego, jak i największe załamania tzw. prosperity. Wolno mi tu jednak podkreślić dwa momenty z dziedziny naszej gospodarki budżetowej, których nie należałoby tracić z oczu, a mianowicie: w ciągu wszystkich tych lat *równowaga budżetowa nie została naruszona* mimo tego, że spadek dochodów naszego skarbu wynosił przez zestawienie roku najpomysłniejszego i najgorszego 100 milionów złotych

oraz, że skarb śląski przez cały okres depresji nie tylko wywiązywał się punktualnie ze wszystkich swych zobowiązań, ale i podtrzymywał w wielu wypadkach finansową równowagę niektórych powiatów i gmin. Na plus naszej gospodarki finansowej należy zapisać i ten szczegół, żeśmy w okresie wysokiej koniunktury stworzyli sobie dosyć znaczne rezerwy kasowe, które nam ułatwiły przeżycie czasu największego załamania naszych dochodów“.

3. Uzasadnienie podwyższenia

„Wpływ z danin publicznych przewidziano na rok 1938/39 w kwocie 81 727 180 zł, podczas gdy na bieżący okres budżetowy preliminowano tylko 74 760 200 zł. Zwyżka w preliminowaniu wpływów znajduje swe uzasadnienie tak w osiągniętych już dochodach w bieżącym okresie budżetowym, jako też w przedstawionym przeze mnie ożywieniu obrotów gospodarczych i połączonych z tym wzrostem stanu zatrudnienia i konsumpcji“.

4. Apel p. Wojewody do Komisji Budżetowo-Skarbowej

„Mimo idącej dobrej koniunktury oraz narastania wpływów, proszę Wysoką Izbę o zachowanie dotychczasowej przezorności w rozpatrywaniu przedłożonego preliminarza i utrzymania wszystkich wniosków w granicach troskliwie przez nas obliczonych możliwości“.

III. PRACE KOMISJI BUDŻETOWO-SKARBOWEJ

1. Podział referatów

Referent	Oznaczenie referatu.
1. Dr Dąbrowski Włodzimierz	Referat generalny
2. Dziuba Jan	Roboty publiczne
3. Fesser Franciszek	Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń Śląski Fundusz Gospodarczy
4. Gajdas Emil	Szkolnictwo Szkola Pracy Społecznej w Cieszynie
5. Gajdzik Karol	Drukarnia Województwa Śląskiego
6. Golaś Paweł	Zakład Psychiatryczny w Lublińcu Śląski Zakład dla Głuchoniemych Śląski Szpital Powszechny w Lublińcu
7. Grajcarek Adolf	Urząd Kontroli Państwowej Wyznania Religijne Folwark doświadczalny w Bażanowicach Mleczarnia i Serownia przy Państw. Wyższej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie
8. Kapuściński Stefan	Wyższy Urząd Ubezpieczeń Wojewódzki Fundusz Drogowy Śląska Biblioteka Publiczna
9. Dr Karczewski Tadeusz	Wojewódzki Sąd Administracyjny Emerytury i zaopatrzenia
10. Dr Kocur Adam	Śląska Rada Wojewódzka Administracja Ogólna
11. Koj Jan	Ustawa Skarbowa
12. Kolonko Piotr	Śląski Zakład Psychiatryczny w Rybniku
13. Kot Alojzy	Wojewódzka Opieka Społeczna Wojewódzkie Zakłady Humanitarne
14. Dr Kotas Jan	Wojewódzki Zakład Leczniczo-Wychowawczy w Istebnej
15. Kubik Paweł	Wydatki administracyjno-rzeczowe
16. Michalski Józef	Administracja Domów Skarbowych Administracja Skarbowa Ogólna Zarząd Skarbowy — daniny i długi
17. Olszowski Antoni	Wojewódzka Służba Zdrowia Wojewódzkie Zakłady Lecznicze Wojewódzki Zakład Higieny
18. Palarczyk Karol	Kultura Krajowa Wojewódzkie Biuro Rolne
19. Płonka Bartłomiej	Wydatki administracyjno-osobowe
20. Płonka Józef	Śląski Szpital w Cieszynie Oddział Prokuraturii Generalnej R. P.
21. Trojok Józef	Sejm Śląski Śląskie Konserwatorium Muzyczne
22. Urbańczyk Franciszek	Policja Województwa Śląskiego Muzeum Śląskie
23. Zając Juliusz	Cieszynianka

2. Obrady

Komisja obradowała w dniach 27. I., 4. II., 8. II, 9. II, 11 II., 14. II., 15. II., 16. II., 17. II., 18. II., 21. II. — pierwsze czytanie; w dniach 23. i 25. II. i 1. III. drugie i trzecie czytanie około pięciu godzin dziennie.

3. Przemówienia informacyjne

wyglłosili na posiedzeniu Komisji Budżetowo-Skarbowej następujący panowie naczelnicy wydziałów: naczelnik wydziału budżetowo-gospodarczego, rolnictwa i reform rolnych, oświecenia publicznego, skarbowego, administracyjnego, zdrowia publicznego.

4. Poruszane tematy

Poruszane przez panów posłów i przedstawicieli Rady Wojewódzkiej i Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego tematy są uwidocznione w sprawozdaniach specjalnych oraz w części II tegoż sprawozdania.

5. Wynik pracy Komisji Budżetowo-Skarbowej

a) Tak jak w ubiegłych latach, tak i w tym roku Komisja Budżetowo-Skarbowa analizując poszczególne pozycje budżetu zastosowała przy kształtowaniu zmian budżetu taki sam umiar i przezorność, nie przyczyniając się ani do zwieźnięcia równowagi, ani też do podniesienia preliminowanych podatków do granic nierealnych, które by ujemnie odbiły się na płatnikach podatkowych.

Zmiany konieczne uchwalone zostały na wniosek, bądź w porozumieniu ze Śląską Radą Wojewódzką. Zmiany te są uwidocznione w sprawozdaniach specjalnych.

b) Celem dalszego umożliwienia wydatkowania w wypadku korzystniejszych wpływów uchwaliła Komisja Budżetowo-Skarbowa w tym preliminarzu upoważnienie dla Śląskiej Rady Wojewódzkiej do podniesienia dotacji skarbu śląskiego na rzecz Wojewódzkiego Funduszu Drogowego o kwotę 1 miliona zł oraz w zapomogach wojewódzkich o 2 miliony zł. Dodatkowe zabezpieczenie równowagi budżetowej posiadamy w rezerwie skarbu śląskiego.

IV. WNIOSEK

Tymi krótkimi uwagami wstępnymi poprzedzam sprawozdanie generalne o budżecie województwa śląskiego na rok administracyjny 1938/39, który — jak to wynika z treści art. 1 ustawy skarbowej — ustala

łączną kwotę wydatków administracyjnych na sumę 86.334.008,—zł
łączną zaś sumę dochodów (art. 3) na . . . 86.336.685,—zł

W imieniu Komisji Budżetowo-Skarbowej mam zaszczyt przedłożyć sprawozdanie generalne Wysokiemu Sejmowi.

CZĘŚĆ I

WARTOŚĆ ŚLĄSKIEJ POZYCJI GOSPODARCZEJ I POLITYCZNEJ W STRUKTURZE PAŃSTWA

W chwili, gdy przystępujemy do analizowania poszczególnych cyfr przedłożonego nam budżetu na rok 1938/39, z którego województwo śląskie będzie czerpało ożywcze siły dla swego życia gospodarczego i kulturalnego na rok następny uważam za celowe zobrazować wartość śląskiej pozycji gospodarczej i politycznej w strukturze Państwa, oraz znaczenie jakie posiada dla społeczeństwa na Śląsku własny samorząd i podmalować tło, na którym samorząd ten działa, zaspakajając potrzeby kulturalne i gospodarcze, oraz rozwiązując szereg zadań specjalnych ciężących na tym regionie.

I. POŁOŻENIE CENTRALNE WOJ. ŚLĄSKIEGO

Śląsk leżał od wieków i leży obecnie na skrzyżowaniu dróg gospodarczych, kulturalnych i wojskowych. Położenie jego w Europie jest wybitnie centralne.

Odległość z Katowic wynosi:

do Warszawy	260 km,
„ Lwowa	366 „
„ Gdyni	470 „

a licząc w kierunku zagranicy wynosi odległość z Katowic:

do Wiednia	330 km,
„ Pragi	340 „
„ Budapesztu	380 „
„ Berlina	470 „

To centralne położenie nie pozostało bez wpływu na kraj i ludzi, zwłaszcza zaś na poziom kulturalny tej dzielnicy. Zilustruję to na dwóch obrazkach wyjętych z kronik pamiętnikarskich.

Najpierw wyjątek z pamiętnika Franciszka Karpińskiego (rok 1822). Ukończył on studia w kolegium Jezuickim we Lwowie i wyjechał zagranicę.

„Trasa nasza — jak pisze — prowadziła przez Śląsk:

„Jadąc z Białej, ostatniego miasteczka polskiego dojechaliśmy do bliskiego miasteczka śląskiego Bielitz, strzeżonego już znakami granicznymi orłów cesarskich. Postrzegłem w Bielitz zaraz innszy porządek, wiele domów miejskich, murowanych i ochędóstwo, wszędzie największe, wtenczas kiedy my, jak we wszystkim, tak około domów i miast nie dbali. Śląsk niegdyś był polską prowincją i miło mi było już kilkanaście mil w tym kraju ujechawszy spytać się moim językiem wieśniaka o drogę“.

Jadącego zatem ze wschodu w kierunku zachodnim Karpińskiego uderza na pierwszy rzut oka wyższy poziom, wyższa klasa życiowa Śląska w porównaniu z dzielnicami przez które właśnie przejeżdżał.

Mniej więcej w tym samym czasie odbywa tę samą podróż słynny ks. Stanisław Staszic — ale w kierunku przeciwnym, ze zachodu na wschód. W swym dzienniku podróży opisuje on nam powrót z podróży przez Europę zachodnią, Niemcy i Francję, które to kraje dokładnie zwiedził po czym wracał przez Śląsk do Polski. W podróży porównuje on stosunki zachodu ze stosunkami i poziomem kulturalnym Śląska. Porównując te stosunki na tej płaszczyźnie, znajduje on Śląsk w stanie zaniedbanym. Miasto Bielsk — pisze — ledwie tym imieniem nazwać można. Tak samo wyraża się krytycznie o wyglądzie miasta Cieszyńska.

Jakże charakterystyczne są te opisy i wrażenia!

Dwaj ludzie, jeden jadący ze wschodu na zachód, a drugi z zachodu na wschód, oceniają tak różnie poziom kulturalny tej ziemi w tym samym mniej więcej czasie.

Z analogiczną oceną spotykamy się ze strony doraźnych obserwatorów i ludności miejscowej i w obecnym okresie. Dostrzega i obserwuje on bezustanny postęp w stosunkach i warunkach życiowych zachodu, mając równocześnie ambicję dorównania tym wzorom i wyrównania istniejących różnic. Za czasów zaborczych odczuwała ta ludność boleśnie każde upośledzenie kraju, kosztem dzielnic zamieszkałych przez inne narodowości, należących wtedy razem ze Śląskiem czy to do państwa niemieckiego, czy austriackiego.

Z drugiej zaś strony stanowi Śląsk przedmiot zazdrości innych dzielnic na wschód od niego położonych.

Skala porównawcza Karpińskiego i ks. Staszica została ta sama. I nie można się dziwić, że zarówno dziś jak i jutro ludność Śląska świadoma jeszcze swych zaniedbań w porównaniu ze stosunkami najbliższych sąsiadów, z którymi łączy ją przecież i w dalszym ciągu żywe kontakty, ma i będzie miała ten silny pęd i ambicję wyrównania różnic i dorównania temu wyższemu poziomowi. Wskutek tego z natury rzeczy przoduje znów innym dzielnicom Polski, budząc przez to zazdrość.

Ktoś zauważył, że „kontrasty są zazwyczaj dowodem postępu gospodarczego kraju lub okolicy; są one z reguły dowodem bardzo szybkiego tempa zagospodarowania“.

Zakończę słuszną uwagą śp. Aleksandra Szczepańskiego na ten temat:

„W stosunku do tego zagadnienia można zajmować różne stanowiska. Albo powiedzieć sobie, że niższy poziom zawsze zwycięży wyższy i faktycznie czekać, aż Śląsk zacznie się cofać w swym rozwoju, upadać i zatrwać swoim rozkładem życie reszty Polski, albo schwyciwszy wytężony rytm życia śląskiego, zdobyć się na wielki, wytrwały wysiłek i pójść razem ze Śląskiem drogą postępu i rozwoju“.

II. ŚLĄSK W CZASIE NIEWOLI — A OBECNIE

Na piastowską dzielnicę przywykliśmy — jak to pisze prof. Dyboski — patrzeć jako na odwieczną warowną twierdzę kresową polskości przeciw nawale germańskiej. Istotnie siła obronna żywiołu polskiego w wiekowych wzmaganiach okazała się niespożyta. Lud śląski jak trwał na ukochanej ziemi, tak trwał niezłomnie przy języku i tradycjach ojców poprzez stulecia oderwania od Macierzy, poprzez wszystkie dynastyczne podziały Śląska i zmienne fale obcych rządów.

Oczywiście ponosił on też ciężkie ofiary cofając się ze swego stanu posiadania.

Nimbem i sentymentem otoczona była ta heroiczna walka. Dlatego też tak się złożyło, że o Śląsku mówiono długie lata wspomnieniem się pieszcząc i roniąc łezkę nad jego dziejami. Rozrzewnienie ogarniało słuchaczy wierszy barda śląskiego ks. Dąmrota, gdy snując marzenia nad grobami Piastów śląskich śpiewał:

*Smutny los, smutny spotkał wasze plemię
I wasze dziedzictwo, tę śląską ziemię!
Jak dąb wspaniały, wiekiem przygnieciony
•Zwolna usycha, tracąc swej korony
Świeżość i kształty, aż runie spróchniały
Tak wygast ród wasz, syty prac i chwały.*

Lub iakże uczuciowy jest wiersz zasłużonego redaktora „Gazety Opolskiej“ Bronisława Koraszewskiego napisany głęboko w okresie niewoli nad grobem ks. Karola Myśliwca:

*Ptaszek nad grobem niechaj ci nuci
Że śląskiej ziemi wiosna powróci
Że duch Ślązaków zbudzi się dzielny
Że naród polski jest nieśmiertelny;*

wreszcie iakże porwawo brzmi melodie wierszy poety cieszyńskiego Kubisza, dającego wyraz obawie, że wobec zdecydowanego naporu elementów obcych tylko fale rzeki Olzy będą przypominały przyszlętom pokoleniom o marzeniach pokolenia starszego:

*A tak kiedyś gdy nad falą
Wiosną wiatr zawieje
Wnuk usłyszy w fal twych szumie
Przodków swoich dzieje
I usiądzie nad twym brzegiem
Dumać nad przeszłością.*

W Polsce Niepodległej rola Śląska się zmieniła. Przed poetą o sentymentalnym wierszu wysuwa się naprzód suchy ekonomista z cyframi statystycznymi, recytując cyfry zimne, a jednak bardzo wymowne.

I w oku ekonomisty obserwującego ten Śląsk produkujący, szybko schnie ta łezka, a zainteresowanie kieruje się więcej na bilanse, niż na poezję.

III. CYFRY EKONOMISTY

Nie mam zamiaru obciążać tego szkicu tabelami statystycznymi. Cyfry znajdują się:

- 1) w Śląskich Wiadomościach Statystycznych,
- 2) w Małym Roczniku Statystycznym,
- 3) w biuletynach wydawanych przez Śląskie Biuro Statystyczne.

Rzucę tylko kilka cyfr dot. ludności, obszaru, zaludnienia, udziału w eksporcie, zapasów węgla, uprzemysłowienia, ilustrujących jaskrawo znaczenie gospodarcze tej dzielnicy.

1. Ludność

Ludność stanowiąca 4 % ogółu (1,402.000), zamieszkała na obszarze stanowiącym 1,1 % powierzchni (4.230 km²) całej Polski, przewyższa pod względem liczby ludności województwo nowogródzkie, poleskie, wileńskie i dawne pomorskie, wytwarzając dobra, których procent w eksporcie polskim wynosi 60.

2. Udział Śląska w przemyśle polskim

Udział Śląska w przemyśle polskim w procentach przedstawia się na rok 1931 następująco:

koks	.	.	.	.	.	100 %
srebro	.	.	.	.	.	100 %
ołów	.	.	.	.	.	99 %
cynk	.	.	.	.	.	95 %
węgiel	.	.	.	.	.	75 %
żelazo i stal	.	.	.	.	.	75 %
blacha cynkowa	.	.	.	.	.	71 %
azotniak	.	.	.	.	.	30 %

Śląsk dzięki swej produkcji importowej i eksportowej przesądza najbardziej ważne posunięcia zagranicznej polityki handlowej Polski.

3. Śląsk a port Gdyni — współzależność produkcji węglowej i własnego portu

Słusznie pisze Olszewicz, że świadomość z jednej strony znaczenia dostępu do morza dla eksportu węgla, a z drugiej strony wartości, jaką dla całej gospodarki Polski i naszej polityki morskiej przedstawia produkcja węgla na Górnym Śląsku, jest dziś jedną z najpoważniejszych podstaw polskiej ideologii gospodarczej.

Śląsk eksportuje przeszło $\frac{3}{4}$ swej produkcji przez porty.

Przemysł śląski przyczynił się w wielkiej mierze do utworzenia portu w Gdyni. Na Śląsku leży źródło budowy kolei Katowice—Gdynia.

4. Wartość w ziemi

W ziemi leżą wielkie bogactwa. Ogólna suma zapasów węgla obliczona jest na 61.700 milionów ton, z tego w woj. śląskim na 44.800 milionów ton; $\frac{3}{4}$ zatem całości przypada na Śląsk, który pozostanie na pokolenia rezerwuarem produkcji węglowej.

5. Wydobyć i zbyt węgla

W ostatnim roku przed wojną wydobyć węgla kamiennego z kopalń położonych na obecnym obszarze Państwa Polskiego wyniosło blisko 36 milionów ton, z czego na Śląsk przypada przeszło 27 milionów ton, na Zagłębie Dąbrowskie 6 milionów ton, a na Krakowskie przeszło 2 miliony ton. Na rok 1936 przypadało na woj. śląskie 74,26% z ogólnego wydobycia węgla w Polsce. Zbyt węgla w kraju w tonach wynosił w r. 1936 — 11.130.000 ton, z tego na Śląsku 5 470 000 ton, zaś zbyt koksu 1 300 000 ton, z czego na Śląsku 650.000 ton.

W porównaniu do analogicznych danych za 1936 r. stwierdzić należy, że w roku 1937 wydobyć wzrosło o 23 %, zbyt krajowy o 18 %, a eksport o 28 %. Kopalnie większe znajdują się tylko na Śląsku.

W ostatnim dziesięcioleciu wprowadzono do Polski za wywieziony węgiel dewiz wartości blisko 3 miliardy zł, co stanowi przeszło 15 % wartości całego naszego eksportu.

6. Uprzemysłowienie

Śląsk jest najbardziej uprzemysłowioną dzielnicą Polski. Na 1.402.000 osób utrzymuje się z górnictwa i przemysłu przeszło 700.000 osób.

7. Gęstość zaludnienia — jedna duża osada

Gęstość zaludnienia, która wynosi dla Polski około 82 osoby na km² wynosi na Śląsku przeciętnie 307, dochodząc w powiecie świętochłowickim do 2.505, a w powiecie katowickim do 1.294.

Dlatego też robi rewir węglowy wrażenie jednej wielkiej osady. Duże centra miejskie i wiejskie graniczą ze sobą; w pobliżu nich położone są huty i kopalnie. Wszystko zaś jest połączone gęstą siecią kolejową, autobusową i tramwajową.

8. K o l e j e

Na obszarze Dyrekcji Kolejowej w Katowicach przewozi się przeciętnie około 3.500 wagonów dziennie.

Przeciętna liczba miesięczna przewiezionych pasażerów wynosi ponad 2 miliony przy ludności 1.402.000. Dyrekcja Kolei przewozi zatem dziennie ponad 60.000 pasażerów. Gdy na jednego mieszkańca przypadają w całym Państwie tylko 4 przejazdy rocznie, to na Górnym Śląsku 20, zatem 5 razy więcej. Śląskie kolejki elektryczne przewiozły od początku roku do września 1937 — 12.545.375 osób.

9. Poczta i telefon

Liczba rozmów międzynarodowych stanowi przeszło 30 % rozmów zagranicznych całej Polski, co ilustruje związki gospodarcze naszego kraju z zagranicą. Na uwagę zasługuje także liczba przesyłek listowych. Wynosiła ona w roku 1936 przeszło 69 milionów. Przy przeliczeniu tej liczby na 1.000 mieszkańców, dyrekcja katowicka zajmuje pierwsze miejsce w Polsce, a jeśli chodzi o paczki i wpłacone przekazy — drugie miejsce.

10. Administracja

Jak wielka jest dysproporcja między organizacją administracji na Śląsku a gdzie indziej, zilustruję na następującej cyfrze: liczba wszystkich prawników zajętych w administracji państwowej na całym terenie województwa nowogrodzkiego dosięga cyfry 19 osób. Dziewiętnastu fachowych urzędników administracyjnych na z górą milion ludności, na 22 tysiące km² liczące województwo (z prasy).

11. Statystyka ubezpieczeniowa

W Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych w Chorzowie — według danych statystycznych ubezpieczonych było w roku 1937 28.000 pracowników umysłowych. O ile chodzi o pracowników fizycznych, to w roku 1937 liczba tych pracowników, ubezpieczonych w Z. U. S., wynosiła 210.000.

12. Elektryczność

Według danych statystycznych z ostatnich lat — było w śląskich zakładach elektrycznych zainstalowanej mocy ogółem około 1.000.000 kilowatów, a wytwórczość w tym samym roku wynosiła około 1.400.000.000 kilowatogodzin. W stosunku do bi-

łansu elektrycznego całej Polski stanowi to około 50% ogólnie w całym Państwie zainstalowanej mocy, a około 50 % ogólnie w całym Państwie wyprodukowanych kilowatgodzin energii elektrycznej.

13. Skarbcwość

Móglbym ilustrować cyframi dalsze przykłady.

Zreasumuję te uwagi stwierdzeniem, że bez Górnego Śląska i województwa śląskiego nie może być mowy o gospodarce niezależności Polski, tym samym o jej znaczeniu i sile politycznej. Jest ono zawiasem, na którym zawieszona jest siła gospodarcza i obronna Polski.

Uwzględniając ten moment i wszystkie powyższe cyfry przecieramy ze zdumieniem oczy czytając takie zdanie:

„... obserwujemy zjawisko, że do tego jednego z najbogatszych województw reszta Polski jeszcze dopłaca“...

Jeżeli zaś chodzi o wzajemne matematyczne rozliczenie wpływów na podstawie obowiązujących obecnie ustaw, które to rozliczenie nie jest oczywiście równoznaczne z oceną ekonomicznego i finansowego znaczenia województwa śląskiego dla całokształtu gospodarstwa narodowego, to wszystkie śląskie czynniki nie tylko nigdy się nie uchylały od współpracy nad rozwikłaniem tego problemu, ale przeciwnie nawet starały się o przyspieszenie jego wyjaśnienia.

W świetle obowiązujących obecnie przepisów prawnych mogą na tym odcinku wszystkie śląskie czynniki ze spokojnym sumieniem oczekiwać ostatecznego ustalenia wyników finansowego rozliczenia. Nie uzasadni ono pochopnie podnoszonych zarzutów.

IV. POTRZEBY GOSPODARCZE LUDNOŚCI I KONIECZNOŚĆ ICH ZASPAKAJANIA

Za tymi cyframi stoi żywy człowiek produkujący te wartości, który ma swe potrzeby gospodarcze i kulturalne, które wymagają zaspokojenia.

Jeżeli ludność Śląska zamieszkała niesłychanie gęsto na małym obszarze, gnieźdząca się przeważnie w domach koszarowych, pracuje na warunkach niezwykle ciężkich, bo wszak tak często głęboko w ziemi lub przy rozżarzonych piecach hutniczych, a wynik tej pracy stanowi główną podstawę ekonomiczną Państwa, to ludność ta ma prawo domagania się, by stworzono jej odpowiednie warunki życiowe i stawiono jej do dyspozycji konieczne urządzenia i inwestycje. Te urządzenia mogą w świetle warunków życiowych w innych częściach Rzeczypospolitej wydawać się nawet zbyt dobre. W świetle warunków pracy śląskiej stanowią one zrozumiałe, słuszne i godziwe odpowiedniki tej pracy.

Twierdzenie powyższe ilustruje choćby fakt, że w roku 1937 było ponad 200 wypadków śmiertelnych tak, że na 6 dni roboczych przypadało przeciętnie 5 wypadków śmiertelnych, a na każdy dzień roboczy 20 wypadków nieszczęśliwych.

Bije z tej ziemi specyficzny rytm pracy, któremu piękny wyraz daje W. Zechenter w wierszu:

Burzą żelazną, ogniem przestrzeni
przez kopalń wylomy, hut piekło
rośnie treść śląskiej ziemi
rytmiką upartą, zaciekłą.

„W przeciwieństwie do uroków Beskidu — pisze p. Zofia Kossak-Szczucka — Górny Śląsk to pałos twardy i surowy, to powaga i siła zakrzepla jak kamień. Symbolem G. Śląska kopalnie i piec hutniczy. Żelazo i ogień. Spokojna zaciętość i walka. Pogarda niebezpieczeństwa, małomówność i wytrwałość.

Świat kopalni nie ogranicza się do chodników, filarów i szybów. To skomplikowany organizm socjalny obejmujący szeroki zasięg zagadnień. Nad ich zawitym różnorodnym splotem unosi się pył węglowy, wizja samotnego górnika kującego kilofem czarne sklepienie w odległym chodniku. Bo wszędzie człowiek stoi na początku każdego zagadnienia i człowiek nadaje zagadnieniu rysy i cechy sobie właściwe. Zrozumieć człowieka — to znaczy zrozumieć problem“.

Przypomnieć wypada, że przeciętna roczna wydajność robotnika na dniówkę na Śląsku w roku 1936 na dole wynosiła 2.988 kg.

Z tego, że robotnicy i pracownicy umysłowi pracujący w przemyśle zamieszkują tę prowincję wynika ten fakt ekonomiczny niedający się z życia usunąć, iż pierwszy obrót zarobków wypłacanych odbywa się właśnie w tej dzielnicy. Ma to oczywiście swe gospodarcze konsekwencje.

„Kwestia ta ma zasadnicze dla nas znaczenie, rozstrzyga ona bowiem o napięciu lub załamaniu pomyślności wszystkich niemal dziedzin naszego życia gospodarczego“. (z exposé p. Wojewody).

W tym świetle też należy oceniać zagadnienia inwestycyjne Śląska. Suma wypłat w r. 1936 z tytułu zarobków wynosiła dla zrzeszonych w Związku Pracodawców Przemysłu Górniczego:

w kopalniach węgla	100.000.000 zł
w hutach żelaza	70.000.000 zł
w hutach cynku i ołowiu	11.800.000 zł

Przeciętne zarobki miesięczne na Śląsku wynosiły w r. 1936:

w kopalniach węgla	166 — 216 zł
w hutach żelaznych	251 — 281 zł
w hutach cynku i ołowiu	210 — 230 zł

Obroty te znajdują też swój wyraz w bankowości.

Wśród komunalnych kas oszczędności w Polsce, przodujące miejsce zajmują Komunalne Kasy Oszczędności województwa śląskiego. W 18 kasach województwa śląskiego złożono do końca 1936 r. na rachunkach bieżących i oszczędnościowych — 126.368.000 złotych. Suma ta wzrosła do dnia 30 września 1937 r. do 134.014.000 zł.

Obroty czekowe oddziału katowickiego P. K. O. wynosiły w grudniu 1936 r. — 214,8 milionów zł.

Inwestycje na Śląsku

W tym miejscu nawiązać wypada do sprawy rzekomego przeinwestowania Śląska. Oświecił ją p. wojewoda dr Grażyński w przemówieniu budżetowym 1937/38 zaznaczając, że „pojawia się nieraz w opinii polskiej z poza granic województwa pogląd, że Śląsk jest raczej przeinwestowany i że wskutek tego należałoby tutaj zaniechać wszelkich robót publicznych, albo je ograniczyć do minimum, natomiast uzyskane w ten sposób pieniądze przerzucać na zagospodarowanie tzw. Polski B. Jeżeli temu za-

gadnieniu poświęcić wypadła więcej uwagi, to nie tylko by sprostować mylne poglądy niektórych odłamów prasy, ale by odeprzeć te argumenty, z którymi — jak stwierdza p. wojewoda dr Grażyński — spotkał się nieraz na poważnych konferencjach gospodarczych, czy też zebraniach poświęconych zagadnieniom społecznym. Oczywiście nie można kwestionować konieczności jak najintensywniejszych robót inwestycyjnych w całej Polsce, zwłaszcza tam, gdzie zaniedbanie jest największe, nie można również zaprzeczyć, że podniesienie się poziomu zagospodarowania Polski centralnej i wschodniej przyczyni się waleń do wzmożenia życia gospodarczego okręgów przemysłowych, ale nie należy zapominać o jednym, że nie można w tych lepiej urządzonych i wyzej, pod względem kultury materialnej stojących prowincjach, doprowadzać do zastoju, a co za tym idzie do podupadania i cofania się w rozwoju. Trzeba również pamiętać, że podjęcie lub dokończenie zaczętych robót leży w żywotnym interesie nie tylko Śląska, ale całej Polski“.

W tegorocznym zaś przemówieniu budżetowym zaznaczył p. wojewoda, że z legendą, szerzoną złośliwie i celowo, o przeinwestowaniu naszej prowincji, miał sposobność rozprawić się już w ubiegłym roku, nie ma zatem potrzeby wracać do tych samych argumentów.

„Do oceny inwestycji na Śląsku trzeba nie tylko dobrej woli i sprawiedliwości, ale także zrozumienia tego faktu, że jest to dzielnica najbardziej wystawiona na propagandę niemiecką i że trzeba ją utrzymywać na poziomie odpowiadającym pojęciom zachodnim. Śląsk niewątpliwie poszedł za hasłem Marszałka Śmigłego o podciągnięciu Polski wzwyż“. (Z przemówienia posła Pietrzaka w Sejmie R. P. z dnia 4. II. 1938).

Analizując poszczególne grupy inwestycji stwierdzić wypada co następuje:

1. Uregulowanie rzek

„Mówi się u nas o uregulowaniu rzek, a zwłaszcza Wisły, celem zabezpieczenia kraju przed wylewami, oraz celem usprawnienia wodnych arterij komunikacyjnych. Otóż te roboty regulacyjne, które podjął Śląsk na górskich dopływach Wisły, w górnym biegu tej rzeki oraz na Brynicy i Przemszy, wraz z projektowanym zbiornikiem pod Goczałkowicami i Kozłową Górą, służyć mają nie tylko Śląskowi, ale warunkują wprost podjęcie prac na średniej i dolnej Wiśle“. (Z exposé 1937/38).

Poruszając te sprawy w tegorocznym exposé zaznaczył p. wo-

jęwoda, że prace wodne doprowadzone już do takiego stanu, że obecnie nie ma już mowy o katastrofalnym wylewie rzek w województwie śląskim, a jeżeli prace te prowadzone będą nadal w dotychczasowym tempie, to za kilka lat ukończony zostanie zupełnie program prac regulacyjnych na rzekach i potokach województwa śląskiego.

Większość prac wykonuje się obecnie na terenie Górnego Śląska na rzece Brynicy w rejonie Szopienic i Kozłowej Góry oraz na dopływach Odry, Małej Panwi i Rudzie. Na Śląsku Cieszyńskim kończy się regulację Wisły.

Jak słusznym było założenie świadczy o tym wyłoniona obecnie konieczność połączenia wodnego Śląska z okregiem centralnym w Sandomierzu. Trzeba stworzyć możliwości transportowe przez uszlawnienie Przemszy i Wisły.

Budowa odpowiedniej drogi wodnej przy pomocy budowy kanałów, kanalizacji lub regulacji rzek, w tym wypadku z uwagi na olbrzymie koszty, nie wchodzi na razie w rachubę. Wobec tego wysunięto jako naczelne zagadnienie regulację Wisły, przy czym jako najpilniejszy i najważniejszy fragment tej regulacji uznano odcinek Kraków — Sandomierz, połączony z uszlawnieniem Przemszy. Trzeba zatem przystąpić do poprawienia warunków żeglugowych na Przemszy i Wiśle, a mianowicie przez budowę specjalnych zbiorników retencyjnych. Zbiorniki te zasilając wodą Brynicę, Białą Przemszę i górny bieg Wisły, umożliwiłyby podniesienie obecnego poziomu wody na tych rzekach o 30 — 40 cm, stwarzając w ten sposób drogę wodną o głębokości co najmniej 1 m. Przy tej głębokości ładowność jednostki transportowej mogłaby już, zależnie od pory roku, wynosić od 100 — 300 ton. Bez poprzednich inwestycji na Śląsku prace te byłyby niewykonalne. Stan w jakim znajdują się te górne partie Wisły opisał niedawno Jarosław Iwaszkiewicz następująco:

„Za Zawichostem kończy się jakakolwiek cywilizacja królowej naszych rzek. Tam jeszcze gdzie przed wojną ciągnął się brzeg austriacki, gdzie mozolnie i nieudolnie zdaje się, ale w każdym bądź razie jakoś nad uregulowaniem brzegów rzeki pracowano, wygląda Wisła dość cywilizowanie. Ale od chwili, kiedy się mija ujście Sanu, zaczyna się wodne bezdroże, a dalej poprostu dżungla i dziec“.

A o Sanie pisze:

„San był całkowicie uregulowany za czasów zaborezych. Obecnie jest zaniedbany i powoli się zapiaszcza. Jeszcze tego nie znać, ale staje się podobno coraz mniej „navigable“. Dno się zamula

niesionym z Karpat piaskiem, i rzeka powoli dochodzi do swojego stanu pierwotnego“.

Prace regulacyjne na Śląsku stoją zatem w ścisłym związku z poruszonym zagadnieniem.

Z sprawą uregulowania rzek łączą się ściśle losy rolnictwa.

2. Koleje

„Jeżeli staramy się przez budowę linii kolejowych zorientować naszą sieć kolejową w kierunku wewnętrznych rynków zbytu, to w ten sposób usprawniamy transport tam, gdzie on wykazuje największe natężenie i gdzie posiada najwyższą doniosłość gospodarczą“.

3. Drogi

„Budowa dróg o utrwalonej nawierzchni jest nie tylko postulatem wynikającym z poziomu materialnej kultury prowincji naszej, ale postulatem zmysłu oszczędności, z którym koliduje utrzymywanie dróg szutrowych, kosztownych ze względu na wielki ruch i zniszczenie“.

Rozbudowa dróg stoi w związku z akcją motoryzacyjną. Na 10.000 mieszkańców przypada w woj. śląskim 24,2 samochodów. Z liczbą tą województwo śląskie zajmuje pierwsze miejsce w Polsce przed województwem pomorskim z cyfrą 23,3 oraz województwem poznańskim z cyfrą 21,5.

Porównując go z woj. krakowskim stwierdzamy, że na 10.000 mieszkańców przypada na Śląsk 24,2, na Kraków 7,4.

Rzecz jasna, że w parze z rozwojem motoryzacji iść musi rozbudowa dróg. A rozwój motoryzacji pozostawia jeszcze wiele do życzenia. Niemcy dysponują 1.200.000 samochodami, Rosja 350.000 Czechosłowacja 125.000 (rok 1936) Polska posiada około 30.000, gdy w samym Berlinie jest ich 100.000.

Poprawę stosunków na Śląsku należy zatem z zadowoleniem powitać.

4. Bezrobocie

Zagadnienie inwestycyjne wiąże się dalej ściśle z problemem bezrobocia na Śląsku. W przemówieniach budżetowych szefa administracji znajdował bolesny ten problem zawsze gruntowne oświetlenie. Cytuję ustęp z expose przeszłorocznego:

„A wreszcie nie można pominąć tego argumentu, który wpływa z aktualnej sytuacji gospodarczej i społecznej. Tu na Śląsku do dziś dnia znajduje się blisko 100 tysięczna armia bezrobot-

nych: uruchomienie robót publicznych stwarza jednak znaczną ulgę, dając zatrudnienie i wzmacniając puls życia gospodarczego“.

W tegorocznym exposé znajdujemy następujące oświetlenie tego zagadnienia:

„Niewątpliwie widocznym znakiem poprawy położenia gospodarczego na Śląsku jest spadek bezrobocia. Gdy bowiem w roku 1935 przeciętna ilość bezrobotnych wynosiła jeszcze 111.478 osób, to w roku 1936 spadła na 93.589, a w r. 1937 obniżyła się do 81.924 osób. Spadek ten jest ilustracją dodatkową, polepszającej się sytuacji gospodarczej zwłaszcza, jeżeli ujmijemy go na tle znacznego przyrostu ludności na Śląsku, której liczba w ostatnim pięcioleciu powiększyła się o blisko 100.000, dochodząc do 1.402.000 w roku ubiegłym“.

Na tym odcinku nie mogliśmy jednak dotychczas uzyskać rozstrzygającego rezultatu. Cyfra 82.000 bezrobotnych w okresie zimowym — to rzeczywiście olbrzymia klęska narodowa i z punktu widzenia narastającego od tylu lat rozgoryczenia.

Cokolwiek zatem bowiem będziemy mówili o narastającym polepszeniu się sytuacji gospodarczej na Śląsku, nie możemy zbyć się troski o los bezrobotnych, których cyfra osiąga dzisiaj jeszcze 82.000. Dopóki bezrobocie istnieje na Śląsku w dotychczasowych rozmiarach, musi ono tworzyć dla nas przedmiot najpoważniejszych myśli i zajęcia się losem bezrobotnych.

Reasumując, stwierdzić wypada, że integralną częścią zagadnienia bezrobocia jest problem inwestycyjny i opieka społeczna.

W świetle tych cyfr nieuzasadnione są podnoszone zarzuty (n. p. Polityka dawny „Bunt Młodych“ w art. Notatki polityczne), że „Śląsk, który mógłby wchłonąć z wielkim pożytkiem dla spolszczenia tej dzielnicy część nadmiaru sił roboczych Małopolski, stał się państwem w państwie i robociarz galicyjski tam pracy nie znajdzie“. Wszak największe nasilenie bezrobocia przypada właśnie na Śląsk. Przed kilku laty czynniki śląskie bardzo żywo interesowały się sprawą umieszczenia bezrobotnych na Kresach Wschodnich wskutek nadmiaru sił roboczych Śląska.

5. Mieszkania

Stosunki mieszkaniowe nie należą na Śląsku do najlepszych. Przypomnę tu obszernie dyskusje i żale, jakie podnoszono na ten temat w radach miejskich i gminnych (n. p. w październiku 1937 r. w Katowicach). 67,5% wszystkich mieszkań w województwie śląskim stanowią mieszkania jedno- i dwuizbowe. Porównując je w świetle cyfr statystycznych ze stosunkami war-

szawskimi, dostrzegamy tylko nieznaczną różnicę na korzyść Śląska.

W tym leży uzasadnienie akeji budowlanej w województwie śląskim. Jest ona jak dotąd jeszcze niewystarczająca. Z wybudowanych 1 315 budynków służy 1 244 celem mieszkalnym, a 71 innym celom. Wśród budynków mieszkalnych stanowią specjalną grupę budynki w koloniach robotniczych, z których było 1 198.

6. Szkoły

Ludność województwa śląskiego wynosi 1.402.000. Uczniów zaś w szkołach w 1934/35 było około 250 000, z tego 200 000 w szkołach powszechnych. Jest rzeczą jasną, że ilość ta wymaga odpowiedniej rozbudowy sieci szkolnej.

Ogółem wybudowano dotychczas 147 nowych budynków szkolnych. W budżecie 1938/39 zostały potrzeby szkolnictwa uwzględnione kwotą około 30 milionów złotych. Prawie 35% dochodów skarbu śląskiego przekazuje się zatem na szkolnictwo. Wpływa to z przekonania, że „szkolnictwo polskie, umocnione we wszystkich swych działach, jest poprostu bastionem odradzającego się w pokoleniach ducha polskiego“ (z exposé).

7. Budownictwo w Katowicach

W sprawie budownictwa na terenie miasta Katowic stwierdzić wypada co następuje: Katowice stały się siedzibą władz drugiej instancji dopiero za czasów Polski. Nie były one do tego przy stosowane. Brakowało większych budynków. Władze zajęły mieszkania prywatne i hotele, co komplikowało problem mieszkaniowy. Ambicją całego społeczeństwa na Śląsku jest utrzymanie w Katowicach władz drugiej instancji. Gdybyśmy odpowiednich umieszczeń nie stworzyli, to brak ten byłby w chwili, w której będą się ważyły decyzje w sprawie definitywnego rozmieszczenia władz administracyjnych II instancji — w związku z czekającą reorganizacją administracji państwa — wykorzystany przeciw Śląskowi. Trzeba stworzyć takie warunki umieszczenia władz, by zagadnienie to na tego rodzaju trudności w przyszłości nigdy napotkać nie mogło. W tym leży odpowiedź na podniesione w tej mierze zarzuty, że „należy raczej odłożyć na czas właściwy wszelkie inwestycje „na wyrost“, a zwłaszcza inwestycje na budowę reprezentacyjnych gmachów itp. Kto istotnie pragnie, by Katowice zostały w przyszłości ośrodkiem wojewódzkim, ten musi się oświadczyć za budową takich budynków mimo świadomości, że „są i potrzebne pieniądze na walące się rudery robotnicze i ziemianki bezdomnych“.

8. Inwestycje górskie

Beskidy są płucami Śląska. Niewielka ich odległość od centrum przemysłowego powoduje naturalną ich rozbudowę w granicach i tempie nieznanym innym pasmom górskim.

„Śląsk otrzymał skrawek ziemi cieszyńskiej, ziemię o uroczym położeniu, ale biedną i zaniedbaną. Uczyniono tam wszystko, aby tę ziemię postawić na poziomie odpowiednim i w ten sposób przyczynić się do wzrostu turystyki nie tylko krajowej. Śląsk własnym kosztem wybudował koleje i oddał je Dyrekcji krakowskiej“ (z przemówienia posła Pietrzaka w Sejmie dnia 4. II. 1938).

Ocena konkretnych inwestycji

Jak każdy śmiały czyn, tak też każda nowa i większa inwestycja staje się przedmiotem krytyki analizującej, czy była ona potrzebna, czy potrzebną w tej chwili, czy jest celową i czy nie za kosztowną.

„Specjalnie o dwóch inwestycjach słyszy się głosy krytyczne, mianowicie o Muzeum Śląskim i sanatorium w Istebnej. Muzeum było wzniesione na podstawie uchwały Sejmu Śląskiego dla uczczenia 10-lecia połączenia Śląska z Polską. Ma to być pomnik kultury polskiej i rzecz zrozumiała, że gmach musiał być wielki i kosztowny. Co się tyczy sanatorium, to dla zwalczania gruźlicy trzeba by w Polsce kilku albo kilkunastu takich sanatoriów. Nie przedstawia się ono wcale luksusowo w porównaniu z tym co budują i niezbyt daleko stamtąd Czesi, nie mówiąc już o Europie zachodniej“ (z przemówienia posła Pietrzaka w Sejmie dn. 4. II. 1938).

W związku z inwestycją na sanatorium dla dzieci gruźliczych w Istebnej naświetlał w jednym z artykułów pisarz śląski Gustaw Morcinek poruszane wątpliwości. Pozwolę sobie w skrótach to zacytować.

„Jesteśmy w tym sanatorium. Przeważa Górny Śląsk. Ten zadymiony, zakopcony, z dymami z hut cynkowych, a z kwasem siarkowym w dymach. Zapytać się ich, co robi ojciec, otrzymuje się dwie odpowiedzi. Albo pracuje jako górnik czy hutnik, albo też jest bezrobotny.

Ktoś tam głęboko zastanawiał się nad tym, czy dobrze uczyniono, że dla dzieci robotniczych zbudowano taki zakład. Rozwiązywał zagadki psychologiczne dziecka robotniczego.

Takie dziecko przecież wyrasta w nędzy, a tutaj, taki komfort i opieka i wszystko. To gdy ono wróci do domu wyleczone,

to będzie wyczuwało dotkliwie swą nędzę i będzie stanowiło element niezadowolony.

Ktoś mu tam potem długo klarował, że jego wnioski są oparte na błędnych przesłankach, na braku znajomości psychologii dziecka i trochę sprzeczne ze współczesnymi poglądami nad tego rodzaju sprawy, że takie sanatorium musiało być zbudowane, że niech przynajmniej Śląsk stanowi tę dzielnicę, która cały kraj „podciąga wzwyż“, która stanowi wzór, jak buduje się drogi, mosty, jak się reguluje rzeki, jak zamiast obskórnych spróchniałych wierzb koło podpartej chaty sadzi się owocowe drzewka czy inne drzewa o większej wartości użytkowej. Śląsk stanowi naoczny przykład i wzór, jak trzeba pracować, by wszędzie było tak jak być powinno“.

Czy obronę postulatów śląskich można pogodzić z interesami całości?

Często słyszy się taki zarzut:

„Trzeba patrzeć na sprawy z punktu widzenia całości — wszak mamy jedno Państwo, musimy wobec tego wszystkie części traktować równo“. Na to można odpowiedzieć, że i organizm ludzki stanowi całość — a przecież znaczenie poszczególnych jego części nie jest jednakowe. Przy ocenie znaczenia regionów dla Państwa nie decyduje o tym odrębnym znaczeniu człowiek, którego wartość jest zasadniczo wszędzie ta sama, lecz przyroda, która rozmieściła go w różnych częściach, wyznaczając do życia ziemię o różnorodnych bogactwach przyrodzonych, o różnym układzie gospodarczym i kulturalnym, w różnych sferach granicznych o wyjątkowym znaczeniu — z czego wypływają specjalne obowiązki i prawa.

Wobec częstego niezrozumienia położenia, a czasem, co gorsze, złej woli wypływa konieczność obrony takich postulatów. I cisną się pod pióro słowa poety z nad brzegów Olzy śpiewającego podzwonne jednemu z hetmanów śląskich ks. Londzinowi i cytującego słowa jego testamentu: „Chrońcie dorobku całych lat dziesiątek — bo w nich znój ludu śląskiego się mieści“.

We wspólnej rodzinie w której żyjemy obrona ta winna używać argumentów rzeczowych, przekonywujących i uzasadniających odrębne traktowanie naszej ziemi.

Celem moich wywodów jest właśnie zebranie tych argumentów.

Rok 1937 był rokiem jubileuszowym piętnastolecia przynależności Śląska do Polski. Przesadą byłoby stwierdzić, że wszyscy przyczyniali się do podniesienia uroczystego nastroju. Prze-

ciwnie Śląsk stanął wbrew wszelkim oczekiwaniom w ogniu ostrej walki o pewne zasady i prawa mu przysługujące, które w opinii społeczeństwa są niesporne. Po 600 lat niewoli mógł Śląsk w tych 15 latach jako tako zagospodarować się i usunąć niejedną krzywdę i niejedno zło jakie ta niewola gospodarce i psychice wyrządziła. Ten okres wydawał się widocznie za długim różnym czynnikom wyrażającym co prawda sympatię dla Śląska „dla dzielnicy piastowskiej drogiej każdemu sercu“, w słowach, za którymi jednak nie zawsze stały czyny. Społeczeństwo na Śląsku zostało zmuszone do zdecydowanego zajęcia stanowiska, które stwierdzić wypada, było jednolite. Obrona taka nie oznacza egoistycznego zasklepienia się. Śląsk docenia w całej pełni duży wysiłek rządu na innych odcinkach inwestycyjnych, a zwłaszcza wysiłek zmierzający do powołania do życia centralnego okręgu przemysłowego, w którym zainwestowano poważne kwoty inwestycyjne, a który dla celów obrony narodowej ma fundamentalne znaczenie.

Wyrazem tej powszechnej opinii były następujące słowa z exposé p. wojewody nad budżetem 1938/39: „Z zainteresowaniem i całą życzliwością obywatelską śledzimy wszelkie plany w C. O. P.“.

Warto porównać inwestycje śląskie z kilku inwestycjami w innych dzielnicach. Pomijam Gdynię. Węzeł warszawski jest — obok Gdyni oraz okręgu centralnego — największą inwestycją w Polsce, jak o tym świadczą wymownie cyfry: do końca r. 1937 wydano na jego przebudowę 152 miliony zł, na elektryfikację 80 milionów zł, czyli razem 232 miliony zł, wobec zaś ciągłego wzrostu ruchu dalsze inwestycje w tej dziedzinie kosztować będą jeszcze 90 milionów zł, w czym 55 milionów zł na dalszą elektryfikację.

Wydatki na centralny okręg przemysłowy zamykają się globalnie kwotą (preliminowaną na rok 1938/39) 610 milionów złotych. Na okręg centralny zaangażowano około 23 — 25% z sumy globalnej, preliminowanej na inwestycje i roboty publiczne w całej Polsce. Wreszcie warto zaznaczyć, że zwyż 60 — 65% zaangażowanych sum, ostatnio wymienionych, wypłacono poza okręgiem centralnym, a to za dostarczone materiały jak: żelazo, cement, rury, przewodniki elektryczne, maszyny itp.

W ten sposób około 9 — 10% preliminarza globalnego tj. 50 — 55 milionów zł pozostało prawdopodobnie w ręku ludności centralnego okręgu (informacje prasowe).

Nawet ekonomiści, uzasadniający konieczność stworzenia jeszcze dwóch okręgów przemysłowych pomocniczych, zaznaczają z naciskiem, że nie należy okręgu śląskiego ograniczać na rzecz

centralnego. Okręg śląski posiada bowiem duże znaczenie na wypadek zatargu wschodniego.

Odnosnie do wzajemnego stosunku nowych okręgów przemysłowych do Śląska wypowiada exposé p. wojewody następujący pogląd: „Powstanie kilku ośrodków przemysłowych w Polsce wzmożni tylko szanse Śląska, który sam jeden nie będzie w stanie zaspokoić rosnących potrzeb gospodarstwa narodowego. Dlatego nie podzielam tych obaw, które się czasem u nas zjawiają na tle programu ogólnego zagospodarowania Polski. C. O. P. oddziałła doskonale i na rozwój naszych hut, których los jest zależny od ogólnego poziomu gospodarczego kraju“.

V. KILKA UWAG Z ZAKRESU ŻYCIA UMYSŁOWEGO I KULTURALNEGO ŚLĄSKA

Uwagi te rozpocznę jednym stwierdzeniem i dwoma reminiscencjami historycznymi.

1. 98% całej ludności śląskiej umie czytać i pisać.
2. Ambicje na polu kulturalnym nie są jakimś tworem sztucznym. Dawno, bo już w roku 1906 dał im wyraz na polu poezji, młody akademik, poeta śląski Jaroń słowami:

*„Więc dalej, skup się do wolnej pieśni, Ludzie Śląski,
wykołysany w wolności, hartuj Twego ducha w śpiewie
i wzbij się jako potężny samozwaniec do współzawodnictwa
z duchami innych krajów Polski!*

*A przez to twoja poezja nabierze siły i znaczenia i sta-
nie się ogólnonarodowa“.*

3. Na polu utrwalenia zabytków regionu także już dawno, bo w roku 1896 prezes Towarzystwa Ludoznawczego ks. Ignacy Świeży wydał odezwę do ludu wiejskiego, zachęcając go do utrwalenia zabytków i składania przechowywanych po domach zabytków, sprzętów, narzędzi, ubiorów i książek.

N a u k a

Za czasów zaborezych nie posiadał Śląsk żadnego poważnego ośrodka kulturalnego, bo w interesie ówczesnych rządów nie leżała rozbudowa nauki polskiej na terenie objętym ruchem narodowym na który niezycziwym okiem spoglądały ówczesne władze. I choć sytuacja się dziś z gruntu zmieniła, to Śląsk nie doczekał się jeszcze żadnej wyższej placówki naukowej. Brak jej daje się niewątpliwie odczuwać. O znaczeniu tej uczelni napisał kiedyś śp. Aleksander Szczepański — zresztą sam Nieślązak — : „Sprawa wytworzenia rdzennej inteligencji zawodowej na Śląsku nie może być pomyślnie rozstrzygnięta bez utworzenia na miejscu odpowiedniej wyższej uczelni; ludowe bowiem w przeważającej mierze robotnicze społeczeństwo miejscowe z wielkim jedynie trudem może wysyłać swoją młodzież do szkół wyższych położonych w innych dzielnicach. Młode pokolenie śląskie, dopóty będzie pozbawione pełnej możliwości wznoszenia się na wyższe szczeble drabiny społecznej, dopóki nie posiędzie u siebie wyższej uczelni“.

W tegorocznym exposé p. wojewody znajdujemy następujące

uzasadnienie tego postulatu: „Natomiast muszę się przyznać, że nie ziścił się w tym okresie jeden punkt programu, który uważaliśmy za punkt naszych dążeń programowych, za kopułę naszych planów w dziedzinie kultury i szkolnictwa zawodowego, a mianowicie nie udało się nam powołać do życia tu w Katowicach uczelni typu najwyższego, a mianowicie politechniki. Mielśmy przygotowane pieniądze na budowę gmachów naukowych, kolonii profesorskiej i studenckiej, zakupiliśmy grunta, wstawiliśmy do budżetu nawet kwotę na stypendia, przygotowaliśmy pierwsze plany — niestety projekt sam upadł ze względu na niekorzystne warunki, od nas niezależne. Może dzisiaj, kiedy przez Polskę idzie nowy powiew, rodzący nadzieję wielkich dzieł w dziedzinie technicznej i gospodarczej rozbudowy — pomysł ten miałby szanse urzeczywistnienia. Polsce potrzeba będzie armii inżynierów. Na Śląsku są doskonałe warunki, doskonałe środowiska do powstania takiej uczelni. Nie potrzebuję zaznaczać, że powstanie politechniki w Katowicach, miałoby olbrzymie znaczenie narodowe i byłoby wspaniałym zamknięciem programu w dziedzinie szkolnictwa. (Brawo i oklaski na ławach poselskich). Cokolwiek przyszłość przyniesie, ten punkt naszych dawnych planów musimy utrzymać w pamięci“. (P. również artykuł w Powstańcu nr 1 ex 1938).

Mimo braku wyższego warsztatu naukowego zdobył się Śląsk już na ciekawe wydawnictwo obrazujące dorobek nauki polskiej o Śląsku we wszystkich głównych jej dziedzinach oraz wykazujące najważniejsze braki w zakresie naszych wiadomości o Śląsku, nakreślające wreszcie program systematycznych badań naukowych o Śląsku przez wysunięcie najpilniejszych postulatów wymagających zrealizowania.

Śląsk jest terenem wdzięcznym do badań naukowych na różnych polach. Wspomnę np., że po powrocie Śląska do Macierzy zostało zorganizowanych kilka poszukiwawczych wypraw archeologicznych. Jak wykazuje już drugi zeszyt prac śląskich, rezultatem tych wypraw było odkrycie i po części zbadanie dość okazałej ilości nieznanych dotąd stanowisk przedhistorycznych.

Na polu nauki położył już duże zasługi

1. Instytut Śląski.

Jako główne zadanie przedstawił sobie Instytut stworzenie podstaw organizacyjnych dla systematycznej pracy naukowej na Śląsku przez badanie zbiorów naukowych i kulturalnych na Śląsku a także nawiązanie i utrzymywanie kontaktu z wszystkimi czynnikami naukowymi i społecznymi, interesującymi się zagadnieniami śląskimi. W zakresie organizacji badań naukowych Instytut zorganizował m. i. prace nad wydaniem Atlasu historycz-

nego Śląska, map: gospodarczej, narodowościowej i zawodowej Śląska. Prowadzono też w terenie akcję inwentaryzacji archiwaliów śląskich i dotyczących Śląska, zbieranie materiałów do dziejów powstań śląskich, zbierania baśni i podań ludowych, pieśni ludowych śląskich i materiałów z dziedziny stosunków społecznych i psychosocjologicznych. Rozpoczęto współpracę w zbieraniu materiałów dla śląskiego tomu Słownika Geograficznego Państwa Polskiego, współpracuje on także z Instytutem Pedagogicznym w Katowicach nad uruchomieniem specjalnego seminarium regionalistycznego przy tym Instytucie. Instytut organizuje serię odczytów publicznych na tematy śląskie. Urządzane są wreszcie wieczory dyskusyjne w Katowicach z udziałem wybitnych uczonych polskich.

Z innych instytucyj naukowych i kulturalnych wymienić wypada:

2. Towarzystwo Przyjaciół Nauk na Śląsku, wydające bardzo ciekawe i wartościowe roczniki,
3. Śląskie Towarzystwo Prawnicze wydające kwartalnik p. t. „Głos Prawników Śląskich“, kładący nacisk na zagadnienia prawne interesujące Śląsk,
4. Komitet Wydawnictw Śląskich Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie,
5. Śląskie Towarzystwo Literackie,
6. Śląskie Biuro Statystyczne,
7. Instytut Pedagogiczny w Katowicach, zakład typu uniwersyteckiego powołany do krzewienia polskiej myśli pedagogicznej. Przez jego sale przewija się rokrocznie przeszło 1000 słuchaczy nauczycieli, korzystających z lektorów języków obcych, kursów psychologicznych, pedagogicznych i ognisk metodycznych.

Główny dział pracy Instytutu Pedagogicznego, zorganizowany w postaci 3-letniego studium o poziomie wyższej uczelni, gromadzi 150 słuchaczy pracujących w zakresie psychologii, pedagogii, pedagogiki, filozofii i przedmiotów specjalnych.

8. Wyższe Studium Nauk Społeczno-Gospodarczych,
9. Śląska Biblioteka Publiczna obecnie już pięknie rozbudowana, bo obejmująca ponad 80 000 tomów,
10. Towarzystwo Czytelni Ludowych, rozpoczynające z góry 182 000 książek,
11. Klub Artystów — nowa kulturalna placówka złożona z mała-

rzy, muzyków, literatów i architektów. Klub pragnie wprowadzić ożywienie w ruch artystyczny na Śląsku.

12. Zespół Literacki „Kuźnicy“ czynny już od kilku lat.

M u z e u m

Stworzenie Muzeum poprzedzała długoletnia praca i zainteresowanie minionych pokoleń. Postać tej miary co ks. Józef Londzin poświęcił każdą wolną chwilę od zajęć zawodowych i politycznych zbieraniu pamiątek śląskich. Był on twórcą Muzeum w Cieszynie, godnego wyróżnienia (Brożek Ludwik: Cieszyńskie zbiory muzealne. Geneza Muzeum Cieszyńskiego i jego stanowisko wśród muzeów śląskich. 808. Katowice (1937) Instytut Śląski. Komunikat Seria II, nr 36).

W roku 1927 założono Muzeum w Katowicach. Celem Muzeum jest gromadzenie i zobrazowanie eksponatów regionalnych ze Śląska i sąsiednich krain polskich, jak również zobrazowanie dorobku kulturalnego, a zwłaszcza kultury ludowej Śląska.

W jednym z artykułów znalazłem następujące słuszne uzasadnienie konieczności tworzenia muzeów regionalnych.

„Propagandzie niemieckiej trzeba przeciwdziałać taką samą, czy nawet lepszą, propagandą polską. Trzeba bowiem otwarcie przyznać, że polskość Śląska w przeszłości jest po dziś jeszcze bardzo mało znana szerokim warstwom ludności na Śląsku, a także w dalszej Polsce. Jest to oczywiście wynikiem braku wszechstronnej popularyzacji tych tematów wśród społeczeństwa. Na popularyzowanie spraw polskiego Śląska drogą wydawnictw i odczytów polska propaganda polskości Śląska kończyć się nie może. Potrzebne jest stanowczo uzupełnienie jej akcją i urzędzeniami, gdzieby społeczeństwo naocznie, demonstratywnie, przez pokazywanie namacalnych dowodów autentycznych tejże polskości na Śląsku przekonać się mogło o słuszności polskiej propagandy. Ludność śląska co prawda wie sama, że jest polską i dawała ponadto i daje tego oczywiste dowody. Potrzeba jednak, aby także uświadomiła sobie w sposób przekonywujący, że także przodkowie jej na ziemi śląskiej byli od wieków Polakami, że wywodzi się z Polaków od czasów zamierzchłych, że ona, polska ludność śląska, była zawsze prawowitym gospodarzem na ziemi śląskiej. Niech o tym do społeczeństwa na Śląsku przemówią wieki w formie pogładowej. Zadanie to z powołania spełnić mogą doskonale muzea regionalne“.

Współczesna twórczość literacka

W plejadzie nazwisk zasłużonych zmarłych pisarzy, prze-

wódców wydawców figurują ludzie tej miary co ks. biskup Bogedain, ks. Bończyk, Fr. Borys, ks. Damrot, ks. Jan Fitzek, ks. Jan Gałeczka, ks. Gregor, Jaroń, Br. Koraszewski, Karol Kosicki, Juliusz Ligoń, Jan i Adolf Ligoń, ks. Lubecki, Karol Miarka, ks. Michał Przywara, Juliusz Roger, ks. Skowroński, Emanuel Smolka, a na Śląsku Cieszyńskim Cieńciała, Kubisz, ks. Londzin, ks. Michejda, Stalmach, Śliwka, ks. Świeży i szereg innych, których nie sposób wszystkich tutaj wymienić.

Współczesna twórczość literacka Śląska w Polsce Odrodzonej nawiązuje do tej chlubnej tradycji ubiegłych czasów. Zacytuje szereg nazwisk znanych już i poza Śląskiem jak: Fierli, ks. Grima, Imieli, Kowaleczyka, Zofię Kossak-Szczucką, Walentego Krzyszczaka, Gustawa Morcinka, Stanisława Ligonia i in.

Teatr Polski

Wymienić wypada Teatr Polski, który obsługuje nie tylko Śląsk polski, ale również Śląsk Opolski. Teatr dociera do ćwierćmilionowej masy ludności robotniczo-włościańskiej, stając się teatrem naprawdę ludowym.

Historię teatru, jego pracę artystyczną, narodową i wychowawczą od roku 1922 — 1937 opisuje Marian Sobański w dziele „Teatr Polski na Śląsku“.

Śpiew i muzyka

Strażą polskości była wiara, język, obyczaj i pieśń swojska. Na tym polu mamy szereg wydawnictw utrwalających ten dorobek. Z tej tradycji wypłynęła myśl założenia Śląskiego Konserwatorium Muzycznego, Instytutu Muzycznego i Towarzystwa Muzycznego. „Związek Śpiewaków jest jedną z najpotężniejszych organizacyj tego typu w Polsce“ (z exposé).

Zagadnienia wyznaniowe

W województwie śląskim spotykamy się z zagadnieniem Kościoła Ewangelickiego. Na terytorium tym mieszka jedyna w Państwie zwarta ludność ewangelicka. Na 77 000 ewangelików podało język ojczysty polski 52 000 osób. Na 32 tysięcy ewangelików-Górnoślazaków 18 000 posługuje się w życiu potocznym i w kościele językiem polskim. Tylko 14 000 podało język niemiecki jako ojczysty. Polacy ewangelicy w cieszyńskiej części wykazali się chlubną kartą w historii ruchu narodowego.

W górnośląskiej części istnieje Ewangelicki Kościół Unijny, w którym dominował do niedawna wyłącznie język i wpływ niemiecki.

Kraj w którym mieszka ta mniejszość wyznaniowa przechodził różne koleje w okresie reformacji i kontrreformacji. Stąd rodzi się naturalne zainteresowanie do badania tych okresów i ich dziejów; zainteresowanie to przyczyniło już literaturze wiele cennych prac. Zaznaczyć wypada, że Śląsk dostarczał w wieku XVI i XVII wielu duchownych protestantom w Polsce i w Prusach Książących.

Okres reformacji i wojny trzydziestoletniej był poza tym dla Śląska i dlatego bardzo ciekawy, że otwierała się wówczas możliwość odzyskania Śląska dla Polski, niestety zaniedbana.

W współczesnej teraźniejszości musi się polska racja stanu do zagadnienia tego tak ustosunkować, by wartości z niego się wyłaniające zostały dla dobra Państwa odpowiednio wykorzystane.

VI. DALSZE OGÓLNE ZADANIE CIAŻĄCE NA ŚLĄSKIM REGIONIE

Konsekwencją specyficznych warunków Śląska, o których była mowa, jest niezmiernie silne rozbudowanie życia społecznego i organizacyjnego. Społeczeństwo śląskie zawsze potrafiło przeciężyć społeczną bierność i skupić się koło haseł społecznych i państwowych i powołać do życia celem realizowania ich liczne organizacje. Ofiarność społeczeństwa na Śląsku uwydatnia się w takich akcjach jak: L. O. P. P., Liga Morska, Szkolnictwo Zagraniczne, Pomoc Zimowa, Fundusz Obrony Narodowej. Śląsk zajmował zwykle pierwsze miejsce wśród ofiarodawców, n. p.: zbiórka w dniu 19 grudnia 1937 na pomoc zimową dla bezrobotnych dała 370 000 zł. Z tego dała Warszawa 110 000 zł, a województwo śląskie 105 000 zł. Te dwie ziemie dały przeszło połowę tego, co zebrano w całym kraju. Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej na Śląsku zajmuje stanowisko przodujące wśród innych okręgów w Polsce. Liczba członków L.O.P.P. na Śląsku przekroczyła już 200 000, co stanowi około 15% ludności Śląska. Budżet okr. śląskiego L.O.P.P. przekroczył 1 500 000 zł. Pozwoliło to na szereg inwestycji z zakresu lotnictwa. Ale — jak stwierdził to w jednym z felietonów Z. Nowakowski „nie tylko baronowie węglowi czy potentaci ciężkiej wagi byli fundatorami dziesiątek samolotów. Nie, bo sprawił to przeważnie grosz urzędnika czy robociarza i górnika śląskiego! Za ich pieniądze fruwa siedemdziesiąt samolotów, za ich pieniądze stanął port i pałac szkolny w Aleksandrowicach, szkoła szybowcowa w Chełmie i wiele innych obiektów“. Bardzo silny jest rozwój organizacji harcerskich liczących około 12 000 członków. Tak samo jest silny rozwój sportów. Istnieje około 300 boisk sportowych.

Społeczeństwo śląskie nie ograniczało się jednak tylko do swych własnych problemów. Organizacje śląskie rozwiązują bowiem często problemy leżące poza obszarem województwa śląskiego. Wszak do zadań śląskiego regionalizmu należy nie tylko zainteresowanie sprawami swego regionu, ale śledzenie i analiza problemów zarysowujących się na sąsiednich ziemiach.

Nie ma może w Polsce drugiej dzielnicy gdzieby ludność była tak głęboko zainteresowana dziejami i losami sąsiednich ziem; ludzi tam zamieszkałych. Wszak Śląsk do niedawna tworzył z

tymi prowincjami jedną całość. Mieszkają tam osoby związane z ludnością województwa śląskiego węzłami pokrewieństwa, przyjaźni i znajomości. Ich losem interesuje się ludność już nie tylko z punktu widzenia politycznego, ale czysto osobistego. „Los danej mniejszości oddziałuje na nastroje opinii publicznej narodu macierzystego w sposób szczególnie sugestywny“. Nastrojom tym dał wyraz poeta z nad brzegów i źródeł Olzy w chwili gdy łączyły się po wiekach obie części województwa śląskiego, gdy odbywały się zaślubiny obu ziem śląskich pod jednym znów poddaszem. Pytał się wtedy poeta:

I jakie przywdziejemy stroje

W te zaślubiny nasze?

i odpowiada:

Kokardki czarne snąć przypniemy

W te zaślubiny nasze

Że całej Braci nie wwieziemy.

Dlatego też zasięg zainteresowań społeczeństwa śląskiego sięgał zawsze znacznie dalej obejmując i sąsiednie obszary.

Do takich spraw zaliczam:

1. Opiekę nad mniejszością polską w Niemczech,
2. Opiekę nad mniejszością polską w Czechosłowacji,
3. Pielęgnowanie stosunku ze Słowacją,
4. Pielęgnowanie stosunku ze Serbołużyczaninami.

1. O ile chodzi o zagadnienie mniejszości polskiej w Niemczech, to ciężar zainteresowania spoczywa właśnie w oddziale katowickim Polskiego Związku Zachodniego.

W tym miejscu wspomnieć należy również o tym, że Teatr Polski w Katowicach obsługuje także i Śląsk Opolski. Tak jak Niemcom nie jest obojętny los ich mniejszości w Polsce, tak i Polakom nie może być obojętny los mniejszości polskiej w Niemczech. Walkę o te wartości wszczyna dziś już młode tamtejsze pokolenie.

Czyż można przechodzić bez zainteresowania około uczuć i aspiracji, którym daje np. wyraz młody poeta Śląska Opolskiego Edmund Osmańczyk w następującym wierszu:

O polski dźwięk dziecięcych, matczynych słów walczymy.

Nie trzeba ci nic przyrzekać. Wiesz: — nie ustąpimy!

I ni wichur, ani burza dźwięku naszego nie stłumi,

Bo przez cię w łąkach zbóż zawsze pieśń polska zaszumi.

O ziemio! — słowem polskim miłośnie otulona,

Umiłowana Ojców ziemio, bądź pochwalona!

2. Część cieszyńska województwa śląskiego i ludzie z tej części pochodzący, jako że tworzyli dawniej jedną całość z obecną polską częścią Czechosłowacji, są predystynowani do zajmowania się drugim zagadnieniem. Do najważniejszych zadań w tej mierze należy utrzymanie stanu dzieci polskich, opieka nad szkolnictwem, zwłaszcza opieka nad Macierzą Szkolną w Czechosłowacji. Jak ważnym jest to zagadnienie, niechaj o tym świadczy fakt, że w roku 1920 było w szkołach w Czechosłowacji 22 000 dzieci, a w roku 1935 tylko 12 000 dzieci. Ubytek groźny, który wymaga bacznej uwagi. Natomiast szkolnictwo czeskie, które w roku 1916 posiadało na terenie Śląska Cieszyńskiego 25 szkół, 113 klas i 6 664 dzieci, już w roku 1924 wykazać się mogło 128 szkołami, 440 klasami i 16 762 dzieci.

Ostatnio zwrócił na siebie uwagę zbiór wierszy młodego utalentowanego poety Pawła Kubisza p. t. „Przednówek“ wydany kilka tygodni temu nakładem Śląskiego Związku Literacko-Artystycznego w Czechosłowacji. Autor w gwarze śląskiej opisuje ciężką dolę ludu polskiego za Olszą. W związku z tym zamieścił organ agrariuszy czeskich „Venkov“ artykuł, w którym nazywa książkę tę krzykiem i protestem serca polskiego.

Odblask wszystkich tych zagadnień znajdujemy w „Zaraniu Śląskim“, jednym z najlepszych regionalnych pism. W nagłówku tego pisma czytamy:

„Bytom, Cieszyn, Katowice, Orlowa.

Jest to — jak pisze redakeja — widomym znakiem, że chcemy przeżywać jedność naszego Śląska, nie tylko etnograficznego, ale i tego historycznego, z którego kultura polska nie rezygnuje.

3. Stosunki Śląska ze sąsiadującą z nim Słowaczną były zawsze ożywione.

Przypomnę, że wyjazd do Paryża w chwili upadku Austrii ułatwił czcigodnemu przywódcy Słowaków księdzu prałatowi Hlince, ks. Józef Londzin, ówczesny prezydent Rady Narodowej w Cieszynie, przez które to miasto wówczas wódz Słowaków przejeżdżał.

Historię współpracy polsko-słowackiej na terenie Śląska Cieszyńskiego opisują w sposób bardzo ciekawy w „Zaraniu Śląskim“ zamieszkali na Śląsku panowie Franciszek Kulisiewicz i Wacław Olszewicz, wiceprezes Towarzystwa Przyjaciół Słowaków im. Ludewita Sztura, które wydało niedawno pierwszy tom wydawnictwa poświęconego Słowaczynie, obejmujący zagadnienia geograficzne i etnograficzne. W towarzystwie tym czynny jest rów-

niez ks. prałat Leopold Biłko ze Śląska Cieszyńskiego, obecnie w Poznaniu.

Ostatnio wyszła drukiem broszurka Wacława Olszewicza — „O polsko-słowackiej współpracy na terenie Śląska cieszyńskiego — Warszawa 1938 — nakładem Towarzystwa Przyjaciół Słowaków im. Ludewita Sztura.

4. Żywe też było zainteresowanie zwłaszcza starszego pokolenia losem Serbołużyczan, ostatniej oazy słowiańskiej na terytorium Rzeszy.

Łużycanie to lud słowiański żyjący jako etnograficzna wyspa otoczona morzem niemieckim w Saksonii. Los ich, najbliższych naszych pobratymców będących u zarania dziejów jednym ze składników państwa Bolesława Chrobrego i po dziś dzień wspominający o nim jako o swoim królu, nie może nam być objętny. (P. wydawnictwo Instytutu Śląskiego p. t. Literatura serbsko-łużycka Józefa Gołąbka). Do wszystkich tych zadań jest powołany przede wszystkim ten kraj, który dzielił przez wieki wspólny los z ziemiami dziś niemieckimi lub czeskimi. To samo zjawisko obserwujemy zresztą również po stronie niemieckiej. Odcinek śląski posiada tam środowisko naukowe tak zwany Osteuropa Institut we Wrocławiu. Poza tym zajmują się zagadnieniami polskimi Institut für Ostdeutsche Wirtschaft w Królewcu oraz Ostlandinstitut w Gdańsku.

Dla zagadnień mniejszościowych był Górny Śląsk przez 15 lat terenem eksperymentalnym. Wynik tej sytuacji znajduje swój wyraz w publikacjach Międzynarodowego Trybunału Rozjemczego oraz w dziele Prezydenta Górnośląskiej Komisji Mieszanej zawierającym zbiór jego poglądów.

VII. UWAGI DOTYCZĄCE SZATY ADMINISTRACYJNO-PRAWNEJ REGIONU.

1. Pojęcie regionalizmu

Problem regionalizmu analizuje w jednym z artykułów Ferdynand Goetel (który na tym tle popadł nawet kiedyś w nieporozumienie z terenem śląskim). O ile chodzi o najstarsze źródło to stwierdza on, że pojęcie regionalizmu wymyślili — jak mu się zdaje — ludoznawcy i miłośnicy tych zjawisk kulturalnych, które nazywamy swojszczyzną. Egzystencja jego jest niezaprzeczalna: Wiemy — pisze — że dzielnicowość owego powojennego typu istnieje nadal i jak woda podskórna podbiega pod cały obszar, na którym buduje się Polska. Każde sondowanie gruntu pod jakąkolwiek pracę wykaże jej wszechobecność. Skromne dziecię marzycieli i polskiego ludu wyrosło na polityka, działacza społecznego, ekonomistę. Unowocześniony regionalizm wdarł się wszędzie. Znalazł miejsce w koncepcjach konstytucyjnych. W gospodarce wywołał dążenie dzielnic do rozwiązywania wszelkich problemów inwestycyjnych i organizacyjnych, w granicach dzielnicowych terytoriów. Z zagadnienia samorządu kulturalnego przemienił się w zagadnienie uniwersalnej, „regionalnej“ autarkii.

Gdybyśmy — jak pisze dalej — usiłowali wytłumaczyć skąd w XX w. pojawił się tak silny i powszechny ruch regionalny, dojdziemy niezawodnie do wniosku, że jest to jeden z aktów samoobrony tradycyjnej kultury mniejszych ludzkich zbiorowisk przed niwelującym działaniem cywilizacji.

Wytłumaczenie to oraz wnioski i rady jakie wysuwa F. Goetel są jednak niedostateczne. Rada jego idzie bowiem w tym kierunku, że energia powinna być skierowana w pierwotne koryto regionalizmu, który głosił kult tradycyjnych właściwości i wartości dzielnic. Wyraża pogląd, iż zapął do szybkiego działania, swoisty obecnym przywódcom regionalizmu, sprawia, że często się o tym zapomina. Przyczyną tego stanu rzeczy jest zdaniem jego, oprócz podwyższonej temperatury koniunkturalnej i inwestycyjnej, w której nareszcie znalazła się i Polska, także i brak czynnika kulturalnego, współdziałającego z planem przebudowy technicznej i gospodarczej.

Do tych uwag trzeba by dodać powód najważniejszy:

Polska nie znalazła jeszcze tej złotej środkowej drogi, która-

by gwarantowała możliwość centralnego rozwiązywania tych wszystkich problemów, które bezprzecnie winny być na tej płaszczyźnie rozwiązywane, a umożliwiała regionalnie załatwianie spraw o znaczeniu tylko dzielnicowym, przy przyciąganiu obywatelskich czynników z terenu.

Miedzy torami aparatu administracji państwowej, a dynamiką wyłącznie polityczną, leży odłogiem jeszcze dużo energii, któraby się mogła na tej płaszczyźnie skutecznie wyladowywać dla dobra ogółu. W tym celu trzeba kształtować nowe, żywe i twórcze koncepcje dostosowane do różnych terenów Państwa, a dzieła już stworzone ulepszać, a nie burzyć.

Docenił te wartości regionalne Kościół Katolicki natychmiast po zapadnięciu decyzji granicznej tworząc z inicjatywy Ojca Św., znającego osobiście Śląsk, odrębną jednostkę organizacyjną najpierw w osobie Administratora Apostolskiego, a potem we formie samodzielnego biskupstwa śląskiego.

2. Szukanie dróg

Dlatego też mówiąc o regionalizmie ująłem pojęcie to w znaczeniu szerszym jako analiza i uwypuklenie specyficznych cech i potrzeb ludności na polu kulturalnym i gospodarczym danej ziemi, wyciągnięcie z tej analizy konkretnych wniosków, których realizacja leży w interesie ludności regionu a nie koliduje z interesami ogółu.

Zadaniem prawników i administratorów jest współudział w ułożeniu szaty administracyjno-prawnej jaką należy przyoblec region śląski o tak szerokiej skali problemów i zainteresowań i wysunięcie takich postulatów, któreby z punktu widzenia potrzeb tej ludności były uzasadnione, a nie stały w sprzeczności z interesem ogółu. Ostateczne rozstrzygnięcie tego zadania jeszcze nie nastąpiło. Trzeba zatem gromadzić i mieć do dyspozycji potrzebne materiały gospodarcze i prawne. W tej mierze mamy na Śląsku zaniedbania, pochodzące zwłaszcza stąd, że na Śląsku nie posiadamy uniwersytetu, zwłaszcza wydziału prawnego dostarczającego naukowego rynsztunku. Kontynuowanie prac przygotowawczych na tym odcinku jest koniecznością.

3. Warunki racjonalnego rozwoju każdej administracji regionalnej:

- a) takie zorganizowanie administracji, by region mógł samodzielnie finansować i pokrywać pewne swe potrzeby, oraz regulować pod względem prawnym regionalne problemy w formie ustawodawczej,

- b) by na czele administracji stał organizator o zdecydowanej woli, energii i znajomości fachowej, znajomości terenu i jego ludności.

Dlatego też Z. Nowakowski patrząc na rozbudowę Śląska i porównując ją z innymi odcinkami słusznie rzuca pytanie: Czy tylko pieniądze decydują w tym wypadku, czy też głowa na karku i bodaj odrobina samodzielności?

A p. premier Składkowski — słuchany jako świadek w jednym z procesów warszawskich — oświadczył: Dobry administrator obmyśla, przeprowadza pewne rzeczy i zdobywa pewne sumy. Znam wypadki, że wysokie sumy dano w ręce złego administratora, nie dając zato nic (według prasy).

- c) Trzecim zaś warunkiem jest to, by utrzymywano stały i żywy kontakt między aparatem administracyjnym, a społeczeństwem, by w ten sposób bieżące niedomagania docierały natychmiast i bezpośrednio do szefa administracji.

Słusznie bowiem pisała kiedyś „Gazeta Polska“: „Do zwykłego obywatela na prowincji w sposób bardzo mglisty dochodzą wieści o szlachetnym nastawieniu pana premiera w Warszawie, lecz w sposób całkiem konkretny uderza w niego postępowanie miejscowego urzędu skarbowego, względnie komendanta posterunku“. Wiceminister M. Jaroszyński zaś zauważył, że aż nazbyt często grzeszymy patrzeniem na rzeczywistość polską przez okulary warszawskie. Ten żywy kontakt może spowodować, że skargi na „biurokracyzm“, z którymi tak często się spotykamy doprowadzą faktycznie do usunięcia błędów administracji.

Przyklasnąć można dlatego tezie wysuniętej w jednym z przemówień przez (styczeń 1938) p. premiera Składkowskiego wyrażonej w słowach:

„Postanowiłem sobie rządzić, o ile możności decentralistycznie. Wszelkiego rodzaju pociągnięcia centralistyczne pięknie wyglądają w urzędach prezydium rady ministrów, w ministerstwie spraw wewnętrznych, ale w terenie rozbiegają się z istotnymi potrzebami“.

Wspominając o błędach administracji nie możemy zapominać o tym, że żyjemy w okresie przeładowanym przepisami prawnymi, które stosuje do obywatela urzędnik często niedobrze płatny, nie zawsze dobrze wyszkolony.

W związku z podjętą przez p. premiera Sławoj-Składkowskiego akcją zwalczania biurokratyzmu w urzędach sporządzone zostały ciekawe dane o ilości wydanych okólników. Statystyka najrozmaitszych okólników do podległych resortom urzędów jest

niepokojąca. Winę ponosi jednak nie tylko aparat administracyjny, ale ponoszą również wszystkie ciała ustawodawcze. Ambicją ich nie powinno być mnożenie przepisów prawnych, ale gruntowna analiza treści przedkładanych projektów i ustalenie wzajemnego stosunku nowych przepisów do dotychczasowego stanu prawnego i jasne ujęcie tego stosunku. W chaosie przepisów i okólników tracą się łatwo zdrowy sens wszelkich zarządzeń.

4. Sens i istota samorządowej instytucji regionalnej

Na sens i istotę samorządowej instytucji regionalnej panował i panuje jednolity pogląd w obecnej reprezentacji parlamentarnej centralnej i śląskiej.

Mówiąc o regionalizmie zdajemy sobie doskonale sprawę z tego — wywodził w Senacie senator śląski Kornke — że „bardzo ważnym elementem siły Państwa jest naród, zorganizowany na jednych zasadach, odczuwający swoją jedność psychiczną i działający za pośrednictwem dobrze zorganizowanego Państwa. Jeżeli cenimy sobie jakiś regionalizm, to tylko ten, który łączy się z pewnymi odrębnościami kulturalnymi poszczególnych dzielnic, odrębnościami tworzącymi zawsze ożywe źródło kultury ogólnopolskiej. Autonomii śląskiej nie traktujemy wcale pod kątem widzenia materialnych korzyści, które ona rzekomo daje. Wręcz przeciwnie, — sądzymy, że w interesie narodu polskiego leży, ażeby poziom kulturalny i gospodarczy Śląska polskiego nie obniżał się, ale dotrzymywał kroku postępowi na Śląsku Opolskim, oddzielnym od nas kordonem.

Nasz wojewódzki samorząd daje nam te możliwości i stwarza dla nas platformę pozytywnej gospodarki i postępu kulturalnego. Samorząd bowiem uważamy za szkołę obywateli, za tę część wyodrębnionej władzy państwowej, która pozwala praktycznie współdziałać obywatelowi z władzami w dziedzinie spraw publicznych.

W Sejmie Śląskim wyrażono w tej mierze następujący pogląd: „Województwo śląskie jest jedynym województwem posiadającym rozbudowany samorząd. Stanowi ono zatem w pewnej mierze praktyczną szkołę, w której wciela się w czyn teoretyczne postanowienie konstytucji o samorządach wojewódzkich. Dążenie do utrzymania tak pojętego samorządu wojewódzkiego w niczym nie koliduje z wysuwaniem deklaracji ideowych, przeciwstawiającymi się wszelkim próbom wtłoczenia myśli i uczuć tutejszej ludności na tory ciasno pojętej dzielnicowości, będącej zaprzeczeniem podstawowej idei dawnych walk powstańczych i tłumieniem

szlachetnych ambicij twórczej pracy w ramach całości życia narodowego dla Państwa“.

5. Regionalizm a separatyzm

W sprawie tej złożył w powyżej cytowanym przemówieniu senator Kornke następujące oświadczenie:

„Przy tej sposobności chciałbym jednak poruszyć kwestię natury zasadniczej. Często mówi się o Ślązakach, jako o separatystach. Tymczasem wcale tak nie jest. Mogę oświadczyć w imieniu tych wszystkich, którzy walczyli o wyzwolenie Śląska, że jesteśmy najgorętszymi zwolennikami wewnętrznego zespolenia Śląska z Macierzą, co więcej — że ożywia nas ambicja współudziału w tworzeniu ogólnopolskich wartości narodowych i państwowych“.

Najczęściej zarysowują się różnice w związku ze sprawami personalnymi. Zaobserwowano bowiem następujący fakt: Szereg osób nie związanych dostatecznie ze Śląskiem poprzednią pracą czy znajomością ludzi i terenu, objawwszy stanowisko decydujące w sprawach personalnych, nie zadało sobie trudu wyszukania na terenie kandydatów posiadających pełne kwalifikacje do objęcia danego stanowiska, lecz przyciągało osoby nowe, z poza terenu, często nieodpowiednie. Pominęci kandydaci nie byli w stanie znaleźć zajęcia na innych terenach, wskutek braku tam znajomości ludzi i warunków, co powodowało niezadowolenie i ferment.

Nie jest to zresztą objaw specyficznie śląski. Zacytuje tu choćby notatkę wyjętą z jednego z pism wileńskich omawiającą przeniesienie z Wilna p. X., o którym gazeta pisze: Człowiek otoczony powszechną sympatią, którego jedynym przewinieniem było chyba, że nie pochodził ani z Poznania, ani z Krakowa, a był człowiekiem miejscowym, a przecież wiadomo, że nasi kresowcy są wysyłani niewiadomo poco na urzędników do Małopolski i Wielkopolski, aby tam irytować ludność nieznajomością stosunków i vice versa.

6. Idea samorządowa — a problemy polityczne

Nie da się zaprzeczyć, że w zupełności nie można oderwać samorządu od aktualnych problemów politycznych. W pewnej mierze da się jednak te zakresy rozgraniczyć. Zasadniczym celem powinno być nadanie samorządowi wojewódzkiemu treści gospodarczej i kulturalnej oraz silniejsze podkreślenie tej zasady z usuwaniem elementów o charakterze wyłącznie politycznym.

Hasło usuwania „przerostów politycznych“ zostało wysunięte

na Śląsku w zgoła innych warunkach politycznych. Pozostanie ono żywotną prawdą również w przyszłości.

Sejm wojewódzki mający służyć interesom gospodarczym i kulturalnym nie powinien być nadużywany do rozgrywek wyłącznie politycznych, zamieniany w instytucję wybitnie polityczną, bojową, agitacyjną; podważa to bowiem zasadę i sens samorządu i utrudnia działalność instytucyj z niego się wyłaniających. Zapewne, że część osób czynnych w takich instytucjach samorządowych należy i należeć będzie do czynnych działaczy politycznych. Zadaniem ich będzie jednak rozgraniczyć na tym terenie w taki sposób działalność polityczną od czynności samorządowej, by uniknąć szkodliwych kolizji.

7. Unifikacja ustawodawcza

Mówiąc o sformułowaniu szaty prawnej nie można zapoznać ważności unifikacji.

Unifikacja prawna województwa z resztą Polski winna doznać jednak tam zahamowania, gdzie względy rzeczowe i gospodarcze przemawiają za wprowadzeniem czy utrzymaniem pewnych odchyleń od norm ogólnopaństwowych. Nie będzie to szkodliwe — przeciwnie korzystne. Wszak trudno uznać za ideał mechaniczną unifikację wszystkich bez wyjątku dziedzin życia na obszarze całego Państwa, o strukturze gospodarczej bardzo różnorodnej. Pozwolę sobie zacytować kilka głosów na tym tle.

1. Na zagadnienie to zwrócił uwagę w jednym z wywiadów m. i. Marszałek Senatu Prystor („Słowo“ nr 131) w słowach:

My w Państwie, w centralnych ośrodkach dyspozycyjnych pracy swojej zapominamy o tych różnicach. I pracujemy tak, jak gdyby warunki w całej Polsce były jednakowe, jak gdybyśmy pracowali w jednolitym społeczeństwie.

Jeśli weźmiemy jako przykład pracę parlamentarną — to ustawy wydawane u nas obowiązują oczywiście w całym kraju. A jednak ustawa dobra na warunki zachodnie, przerasta możliwości wschodnie“.

I oczywiście też odwrotnie.

2. Jedno z pism z terenu krakowskiego, niepodzielającego nieraz poglądów panujących w tej mierze na Śląsku, a mianowicie „Czas“ pisał: „Przeważa zdanie, że w Polsce winno się uwzględnić szereg różnic, mających swe źródła zarówno w specyficznym rozwoju historycznym, jak przede wszystkim w naturalnych warunkach bytu poszczególnych części państwa. Skoro zaś uznajemy twórczą rolę regionalizmu, to nie możemy mówić o jego wy-

korzystaniu bez stworzenia silnego samorządu terytorialnego.

Tylko samorząd, może być bazą wszelkich poczynań regionalnych, jeśli oczywiście regionalizm nie ma się ograniczać do pielęgnowania ciekawych, ale małą rolę w życiu społecznym grających poczynań, jak zachowanie zwyczajów ludowych, opieka nad regionalną architekturą itp. Regionalizm musi posiadać swe widome organy i środki, niezbędne do prowadzenia agend, któreby nadały regionalizmowi pełną treść.

Również „Ilustrowany Kurier Codzienny“ stwierdza w nr 255, że „autonomia śląska była i jest właściwie doskonałą formą zespolenia Śląska z Polską“.

Szereg dziedzin o znaczeniu regionalnym i lokalnym może być zatem bez szkody dla interesu ogólnopaństwowego, a z wielką korzyścią dla ludności miejscowej, normowanych przepisami dzielnicowymi. Powołam się tu na referat jaki wygłosiłem na Zjeździe Działaczy Śląskich w Katowicach w dniu 10. V. 1937 r. (p. Polska Zachodnia).

Rzuciłem tam pytanie, jakie granice ustawodawstwa śląskiego byłyby na poszczególnych odcinkach celowe i ustaliłem trzy możliwości ustalenia tych granic.

1. Całkowite przekazywanie kompetencji ustawodawstwu centralnemu,
2. Częściowe przekazywanie kompetencji ustawodawstwu śląskiemu,
3. Ustalenie ogólnych ram w danej dziedzinie przez ustawodawstwo centralne, a upoważnienie ustawodawstwa regionalnego do wypełnienia treści w ramach tych granic, zależnie od wymogów lokalnych. Weicielenie w czyn tej koncepcji uniemożliwia fakt, że w Państwie Polskim istnieje właściwie jeden tylko samorząd dzielnicowy i że zatem stosowanie tych możliwości do innych dzielnic jest wykluczone.

Jednolitej opinii ludności województwa śląskiego w sprawie utrzymania dodatnich stron ustawodawstwa autonomicznego odpowiada druga droga, tzn. przekazywanie pewnych spraw ustawodawstwu centralnemu, a pewnych spraw ustawodawstwu śląskiemu.

8. Postulat utrzymania autonomii województwa śląskiego

Żądanie idące w tym kierunku zostało wyrażone ostatnio w tezach programowych Związku Powstańców Śląskich na zjeździe w r. 1937. Tezy te brzmią: „W sprawie autonomii śląskiej“. Po

stwierdzeniu istnienia na Śląsku głębokiej tradycji narodowej i polskiego patriotyzmu ludu śląskiego stwierdza się co następuje:

„Śląsk chce i musi posiadać takie warunki egzystencji, które pozwolą mu spełnić zadania, jakie właśnie Śląskowi narzucają realne warunki życia.

Nieuniknione te zadania to:

1. Utrzymanie i dalsza rozbudowa materialnego i moralnego stanu posiadania polskiego na Śląsku.

2. Zorganizowanie wspartej na tym stanie posiadania akcji ofensywnej w kierunku i celem dźwignięcia także innych ziem Polski do poziomu materialnej i duchowej kultury Śląska.

3. Wyteżona i czynna troska o utrzymanie i wzmocnienie polskości za granicami Państwa.

Spełnienie tych zadań zależne jest od faktycznego i realnego samorządu Śląska, dającego gwarancję zorganizowanego wysiłku całego społeczeństwa śląskiego, mobilizacji wszystkich jego walorów psychicznych i wszystkich jego zasobów materialnych dla osiągnięcia wytkniętych celów, tudzież od takiego rozszerzenia granic województwa śląskiego, które powiększyłoby siły gospodarcze Śląska i ułatwiło spełnienie wyżej określonych zadań.

Jesteśmy przekonanymi i gorącymi zwolennikami systematycznego i wytrwałego gromadzenia i skupiania energii narodowej na wszystkich zagrożonych ziemiach kresowych, nieubłagany zaś wrogami demontowania ducha walki i ofensywy tych ziem.

Żądamy: budowania żywych granic, mądrej i twórczej polityki kresowej, pielęgnowania ducha walki i ofensywy na śląskiej rubieży, utrzymania autonomii Śląska dla dobra Rzeczypospolitej“.

9. Zakończenie

Uwagi moje o znaczeniu województwa śląskiego dla Państwa oraz o obowiązkach i prawach tej ziemi zamknę słowami p. wojewody dra Grażyńskiego wypowiedzianymi w exposé o budżecie na rok 1938/39: „Doceniając ważność naszego położenia granicznego, oraz wartość śląskiej pozycji gospodarczej i politycznej w strukturze Państwa, dołożymy wszelkich starań, by Śląsk w dziele konsolidacji i budownictwa narodowego maszerował na froncie wszystkich polskich prowincyj“.

CZĘŚĆ II

DZIAŁ INFORMACYJNY

Uwaga wstępna

We wstępie zaznaczyłem, że część druga sprawozdania generalnego obejmuje wyjątki z informacji udzielonych przez panów naczelników poszczególnych działów administracji.

Stosunek części tej do sprawozdań specjalnych jest następujący:

Uwagi umieszczone w tej części obejmują jedynie ważniejsze materiały informacyjne i statystyczne. Sprawozdania specjalne natomiast obrazują w szczególności dany odcinek.

A.

Ogólne uwagi do preliminarza budżetowego

1. Rozgraniczenie wydatków i dochodów

Preliminarz budżetowy przewiduje dochody względnie wydatki: administracyjno-osobowe, administracyjno-rzeczowe, resortowe i specjalne.

2. Cyfry porównawcze: budżetu na rok 1937/38 i preliminarza na rok 1938/39 przedłożonego przez Śląską Radę Wojewódzką

Uwzględniając przesunięcia wydatków jakie zasły w poszczególnych działach i rozdziałach już przy układaniu preliminarza budżetowego na rok 1938/39 w stosunku do budżetu na rok 1937/38 — różnice między budżetem na rok 1937/38, a preliminarzem na rok 1938/39 przedłożonym przez Śląską Radę Wojewódzką, przedstawiają się jak następuje:

Dz.	Nazwa działu	w porównaniu z budżetem 1937/38 preliminowano na rok 1938/39	
		mniej	więcej
I	Wydatki administracyjno-osobowe	—	2 649 022,—
II	Wydatki administracyjno-rzeczowe	—	133 022,—
III	Śląska Rada Wojewódzka	—	9 560,—
IV	Administracja Ogólna	—	34 420,—
V	Wyznania Religijne	—	69 500,—
VI	Policja Województwa Śląskiego	—	525 787,—
VII/I	Kultura Krajowa	—	62 300,—
VII/II	Wojewódzkie Biuro Rolne	—	—
VIII	Roboty Publiczne	—	3 013 150,—
IX/I	Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń	—	5 700,—
IX/II	Wyższy Urząd Ubezpieczeń	4 000,—	—
X	Wojewódzki Sąd Administracyjny	—	—
XI	Wojewódzka Opieka Społeczna i Wo- jewódzkie aZkłady Opiekuńcze	—	319 184,—
XII/I	Wojewódzka Służba Zdrowia i Wo- jewódzkie Zakłady Lecznicze	—	86 675,—
XII/II	Wojewódzki Zakład Higieny	—	2 020,—
XIII	Administracja Domów Skarbowych	—	5 177,—
XIV	Muzeum Śląskie	—	29 500,—
XV	Administracja Skarbowa	—	388 000,—
XVI/I	Władze szkolne II instancji	509 700,—	—
XVI/III	Szkoły powszechne	—	10 000,—
XVI/IV	Szkoły średnie ogólnokształcące i za- kłady kształcenia nauczycieli	—	57 500,—
XVI/V	Szkoły zawodowe	—	128 659,—
XVI/VI	Śląskie Konserwatorium Muzyczne	—	15 500,—
XVII	Śląska Biblioteka Publiczna	—	9 500,—
R a z e m :		504 700,—	7 554 176,—

Ogółem podwyższono zatem preliminarz w niektórych dzia-

łach o sumę 7 554 176,—

w innych działach znowu obniżono preliminarz o sumę 504 700,—

Ogółem zatem podwyższono preliminarz części II o kwotę 7 049 476,—

3. Cyfry porównawcze: budżetu na rok 1937/38 i preliminarza na rok 1938/39 ustalonego przez Komisję Budżetowo-Skarbową

Uwzględniając przesunięcia wydatków jakie zaszły w poszczególnych działach i rozdziałach już przy układaniu preliminarza budżetowego na rok 1938/39 w stosunku do budżetu na rok 1937/38 — różnice między budżetem na rok 1937/38, a preliminarzem na rok 1938/39 ustalonym przez Komisję Budżetowo-Skarbową, przedstawiają się jak następuje:

Dz.	Nazwa działu	w porównaniu z budżetem 1937/38 preliminowanym na rok 1937/39	
		mniej	więcej
I	Wydatki administracyjno-osobowe	—	2 724 215,—
II	Wydatki administracyjno-rzeczowe	—	140 422,—
III	Śląska Rada Wojewódzka	—	372 260,—
IV	Administracja Ogólna	—	79 420,—
V	Wyznania Religijne	—	116 500,—
VI	Policja Województwa Śląskiego	—	499 007,—
VII/I	Kultura Krajowa	—	62 300,—
VII/II	Wojewódzkie Biuro Rolne	—	—
VIII	Roboty Publiczne	—	3 013 150,—
IX/I	Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń	—	5 700,—
IX/II	Wyższy Urząd Ubezpieczeń	4 000,—	—
X	Wojewódzki Sąd Administracyjny	—	—
XI	Wojewódzka Opieka Społeczna i Wojewódzkie Zakłady Opiekuń- cze	—	319 184,—
XII/I	Wojewódzka Służba Zdrowia i Wo- jewódzkie Zakłady Lecznicze	—	97 675,—
XII/I	Wojewódzki Zakład Higieny	—	2 020,—
XIII	Administracja Domów Skarbowych	—	5 177,—
XIV	Muzeum Śląskie	—	29 500,—
XV	Administracja Skarbowa	—	388 000,—
XVI/I	Władze szkolne II instancji	500 700,—	—
XVI/III	Szkoły powszechne	—	30 000,—
XVI/IV	Szkoły średnie ogólno-kształcące i zakłady kształcenia nauczycieli	—	62 100,—
XVI/V	Szkoły zawodowe	—	162 071,—
XVI/VI	Śląskie Konserwatorium Muzyczne	—	15 500,—
XVII	Śląska Biblioteka Publiczna	—	9 500,—
Razem:		504 700,—	8 133 701,—

Ogółem podwyższono zatem preliminarz w niektórych działach o sumę	8 133 701,—
w innych działach natomiast obniżono preliminarz o sumę	504 700,—
Ogółem zatem podwyższono preliminarz cz. II. o kwotę	7 629 001,—

B.

Rolnictwo

Cz. I

1. O spółdzielniach mleczarskich

Obok istniejących dotychczas 3 spółdzielni mleczarskich zorganizowane zostały przy pomocy finansowej Śl. Funduszu Rolnego dalsze 4 mleczarnie spółdzielcze i zakład centralny w Katowicach. Dwie z tych mleczarni są w budowie i w najbliższym czasie rozwiną pełną działalność.

Również spółdzielczość rolniczo-handlowa zyskała nową placówkę w Tarnowskich Górach.

2. Śląska Izba Rolnicza

Ustawa z dnia 15. VI. 1936 r. o Śląskiej Izbie Rolniczej dała tej instytucji nowe ramy organizacyjne. Okres komisarzycznego zarządu Izby — trwający od 30. VI. 1936 r. — dobiegł końca. Posiedzenie konstytucyjne nowoobranej rady Izby odbyło się 21. I. 1938 r. Po dokonaniu wyboru zarządu i prezesa Izby w dniu 28. I. 1938 r. kierownictwo tej instytucji zostało oddane w ręce czynnika społecznego. Rozporządzeniem z dnia 14. I. 1937 r. nadany został Izbie statut. Rozporządzeniem z dnia 11. III. 1937 r. unormowane zostały stosunki służbowe pracowników. Dnia 27. VI. 1937 r. odbyły się wybory 12 radców w okręgach wyborczych, następnie wybory 12 radców przez wyznaczone organizacje rolnicze, w końcu dalszych 12 radców otrzymało nominacje. Rozporządzeniem z dnia 25. X. 1937 r. wprowadzono przepisy o sporządzaniu i ustalaniu budżetu Izby. Ostatnio wydany przez Komisarza statut unormował organizację biura Izby.

Za pomocą stojących do dyspozycji niskoprocentowych kredytów Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej prowadzi Śląska Izba Rolnicza akcję zagospodarowania łąk i pastwisk, doprowadzając stopniowo tę ważną gałąź wytwórczości do dużej wydajności. Na ten cel wyasygnowano Izbie od początku akcji tj. od r. 1935 kwotę 50 000 zł. Na terenie gór Związek Spółek Szalaśniczych pracuje nad podniesieniem wydajności gospodarstw górskich i hał.

3. Nadzór nad hodowlą bydła

Ustawa śląska z dnia 15. VI. 1936 r., wprowadzająca na teren województwa śląskiego ustawę z dnia 5. III. 1934 r. o nadzorze

niał hodowlą bydła, trzody chlewnej i owiec, stworzyła podstawy do systematycznej i konsekwentnej pracy nad podniesieniem produktywności zwierząt gospodarskich. Teren województwa podzielono na okręgi hodowlane,

4. Rybołówstwo

W zakresie administracji rybactwa, wykonując ustawę z dnia 20. XII. 1933 r., podzielono na obwody rybackie dorzecze Wisły od m. Strumienia po ujście rzeki Białki. Podział dalszych wód na obwody rybackie jest w opracowaniu. Z wiosną 1937 r. zarybiono wody otwarte województwa narybkiem pstrąga i łososia.

5. Organizacje ogólnorołnicze

Na odcinku organizacyj ogólnorołniczych stwierdzić trzeba znaczny postęp w dziedzinie życia organizacyjnego rolnictwa śląskiego. Śląski Związek Kółek Rolniczych po przejściu okresu organizacyjnego rozwija aktywną działalność w zakresie oświaty rolniczej drogą licznych zebrań fachowo-oświatowych w Kółkach Rolniczych, przez organizowanie niedzielnych uniwersytetów wiejskich oraz zaopatrywanie kółek w biblioteki fachowe. Stan organizacyjny kółek należących do Związku wyraża się cyfrą ponad 200 kółek i około 5500 członków. Stan organizacyjny Towarzystwa Rolniczego w Cieszynie wynosi 74 kółek i 1900 członków. Zespolenie tych dwóch organizacyj o identycznych celach zostało już przez ich przedstawicielstwa zdecydowane i niewątpliwie nastąpi w ciągu bieżącego roku.

Cz. II

SPRAWY DOTYCZĄCE PRZEBUDOWY USTROJU ROLNEGO

A. Działalność w roku 1937

Akcja parcelacyjna

Parcelacja rządowa

Rozparcelowano ogółem 576 ha gruntów z domen państwowych oraz z majątków nabytych w poprzednich latach przez państwo na cele osadnicze. Obszar ten przydzielono 144 nabywcom. Specjalnie traktowana była parcelacja 2 obiektów nadgranicznych, w których utworzono 19 samodzielnych gospodarstw od 8 do 15 ha przydzielonych kwalifikowanym rolnikom rekrutującym się z pośród wysłużonych żołnierzy wojsk polskich oraz powstańców śląskich. Wszystkie te osady zostały zabudowane.

Parcelacja Przedsiębiorstwa Osadniczego „Ślązak“

Przedsiębiorstwo powyższe rozparcelowało w ciągu 1937 r. 609 ha pomiędzy 76 nabywców.

Parcelacja prywatna

Prywatni właściciele majątków przeprowadzili — pod nadzorem władz, wynikającym z przepisów niemieckiej ustawy osadniczej jak i z przepisów o nadzorze nad obrotem gruntami rolniczymi — parcelację 408 ha gruntów prywatnych pomiędzy 340 nabywców.

W ciągu roku 1937 rozparcelowano na terenie województwa śląskiego łącznie 1593 ha pomiędzy 560 nabywców. W wyniku tej parcelacji utworzono: 82 samodzielnych gospodarstw na obszarze 808 ha, 229 działek dodatkowych z obszarem 353 ha, 241 działek robotniczo-urzędniczych na obszarze 134 ha, 8 gospodarstw wzorowych i specjalnych na obszarze 236 ha, przydzielając poza tym 62 ha na cele ogólne i społeczne.

Od początku akcji parcelacyjnej na terenie województwa śląskiego, tj. od roku 1926 do 1 stycznia 1938 roku, rozparcelowano łącznie 24,834 ha między 13 941 nabywców, w czym w drodze parcelacji rządowej 12 622 ha między 6552 nabywców, przez Przedsiębiorstwo Osadnicze „Ślązak” 9588 ha między 4703 nabywców i przez właścicieli prywatnych pod nadzorem władz agrarnych 2624 ha między 2686 nabywców.

W wyniku tejże akcji utworzono 929 samodzielnych gospodarstw na obszarze 6581 ha, 6861 działek dodatkowych z obszarem 11 075 ha, 6116 działek robotniczo-urzędniczych na obszarze 4080 ha, przeznaczając resztę obszaru 3098 ha na gospodarstwa wzorowe, specjalne oraz na cele ogólne i społeczne.

Akcja przewłaszczeniowa

Wobec wyczerpania w roku 1937 całego zapasu ziemi państwowej na parcelację, kontynuowano wydatnie w ciągu tego roku akcję przewłaszczeniową w zakresie parcelacji rządowej, udzielając 169 nabywcom aktów przewłaszczeniowych i kierując do sądów hipotecznych 2493 wniosków o przepisanie na nabywców prawa własności nabytych działek. Łącznie od początku akcji przewłaszczeniowej tj. od roku 1931 do 1. I. 1938 r. (w ciągu 7 lat) przewłaszczone 11 242 ha na rzecz 6414 nabywców z ceną kupna 17 199 513 zł. Poza tym Przedsiębiorstwo Osadnicze „Ślązak” kontynuowało w roku 1937 także wydatnie akcję przewłaszczeniową, udzielając przewłaszczeń 593 nabywcom. Przedsiębiorstwo to przewłaszczyło przy współudziale Wydziału Rolnictwa i Reform Rolnych dotychczas 6 798 ha między 3 827 nabywców z ceną kupna 16 514 199 zł. Zaznacza się przy tym, że cena kupna wykazana w aktach przewłaszczeniowych zawartych do roku 1934 łącznie, została na skutek akcji oddłużeniowej wydatnie obniżona.

Akcja oddłużeniowa

Niezależnie od oddłużenia przeprowadzonego w roku 1936 w stosunku do wszystkich nabywców działek rolniczych z parcelacji rządowej, przewłaszczonej przed wejściem w życie Rozp. Prez. Rzeczypospolitej z 24. X. 1934 r. zastosowano w ciągu roku 1937 w wykonaniu przepisów art. 16 cyt. rozporządzenia do finansowo słabych nabywców z parcelacji rządowej i właścicieli osad rentowych dalsze specjalne oddłużenie, zmniejszając na mocy upoważnienia p. ministra Rolnictwa i Reform Rolnych 456 nabywcom działek z parcelacji rządowej zadłużenie z tytułu reszty ceny kupna o 531 160 zł, a 214 właścicielom osad rentowych długi rentowe o 670 775 zł. Łącznie więc zmniejszono zadłużenie 670 gospodarstwom o kwotę 1 201 935 zł. Przyznana pierwotnie na ten cel kwota 900 000 zł została o 301 935 zł powiększona.

Akcja kredytowa

Celem przyjsia z pomocą w zakresie zabudowy i zagospodarowania służbie folwarcznej, która nabyła przy parcelacji samodzielne osady, przydzielono w roku 1937 — 79 nabywcom powyższej kategorii kredyty ulgowe z Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej w łącznej kwocie 110 000 zł.

Zabudowa gospodarstw powstałych z parcelacji

Kosztem 338 272 zł zabudowano w roku 1937 — 44 osady, wznosząc ogółem 105 budynków. Osady te przeznaczone zostały w 2 majątkach nadgranicznych dla kandydatów o specjalnych kwalifikacjach oraz w 4 majątkach dla służby folwarcznej nabywającej przy parcelacji gospodarstwa rolne.

Wprowadzenie ograniczeń obrotu nieruchomościami powstałymi z parcelacji

W wykonaniu przepisów ustawy z dnia 14. IV. 1937 r. podano w ciągu 1937 roku 836 samodzielnych gospodarstw powstałych z parcelacji rządowej, instytucyjnej oraz prywatnej ograniczeniom obrotu polegającego na zbyciu, podziale i wydzierżawianiu gospodarstwa. Zastosowanie tych ograniczeń zapobiegnie rozdrabnianiu utworzonych gospodarstw samodzielnych oraz przechodzeniu w niepożądane ręce.

Sprawa wykupu gruntów użytkowych przez drobnych dzierżawców rolnych w górnośląskiej części województwa śląskiego

W związku z zamierzeniami Rządu uregulowania w drodze ustawy z dnia 18. III. 1932 r. o wykupie dzierżawionych gruntów, że dzierżawcom prawa wykupu dzierżawionych gruntów, zebra-

no w ciągu ubiegłego roku materiały statystyczne mogące służyć do zorientowania się w strukturze agrarnej i społecznej tego zagadnienia. Ponadto opracowano projekt noweli do ogólnopolskiej ustawy z dnia 18. III. 1932 r. o wykupie dzierżawionych gruntów, która to ustawa z zaproponowanymi zmianami byłaby wprowadzoną na górnośląską część województwa śląskiego.

B. Program prac na rok 1938

Akcja parcelacyjna

Parcelacja rządowa

Wobec wyczerpania całego przekazanego zapasu ziemi, w zakresie czynności parcelacyjnych prowadzić się będzie jedynie akcję przewłaszczeniową w stosunku do obiektów rozparcelowanych w ubiegłym roku.

Parcelacja instytucyjna

Przedsiębiorstwo Osadnicze „Ślązak“ przekształcone na zasadzie decyzji p. ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 11. X. 1937 r. w instytucję upoważnioną do wykonywania parcelacji w myśl przepisów ustawy z dnia 28. XII. 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej — zamierza nabyć na cele parcelacji kilka obiektów ziemskich, a następnie uruchomić w ciągu 1938 r. parcelację tych obiektów, niezależnie od rozdysponowania pozostałego remanentu ziemi nabytej na cele osadnicze w okresie obowiązywania niemieckiej ustawy osadniczej. Parcelacja „Ślązaka“, jako instytucji upoważnionej zgodnie z obowiązującymi przepisami, odbywać się będzie pod nadzorem Urzędu Wojewódzkiego.

Parcelacja prywatna

Wobec rozciągnięcia ustawą z dnia 7 sierpnia 1937 r. (Dz.U.R. P. Nr 60 z dnia 13. VIII. 1937 r.) na górnośląską część województwa śląskiego przepisów ogólnopolskiej ustawy o wykonaniu reformy rolnej — ustalony zostanie w terminie do dnia 15 lutego 1938 rozporządzeniem Rady Ministrów — w ramach planu parcelacyjnego dla całego Państwa — tzw. plan parcelacyjny dla całego województwa śląskiego na rok kalendarzowy 1939. Plan ten określi jaka ilość hektarów ziemi musi ulec parcelacji w ciągu tego roku, czy to w formie dobrowolnej parcelacji w roku 1938, czy też na skutek wykazów imiennych w ciągu roku 1939.

Czynności w związku z ustaleniem podstawowych norm władania z art. 4 i ustaleniem zapasu ziemi

W razie niewykonania przez właścicieli obowiązku parcelacyjnego nałożonego na nich wykazem imiennym, nastąpi zgodnie

z art. 20 ustawy o wykonaniu reformy rolnej przymusowy wykup na rzecz Państwa obszarów nierozparcelowanych i następnie parcelacja rządowa.

W związku z powyższym w ciągu 1938 r. po ogłoszeniu Rozporządzenia Rady Ministrów o okręgach przemysłowych i podmiejskich, będą załatwiane sprawy wyłączeń z art. 4 celem określenia obszarów jakie będą mogły być poddane przymusowemu wykupowi.

Akcja melioracyjna

Akcję melioracyjną prowadzi Wojewódzkie Biuro Rolne przy pomocy kredytów Śląskiego Funduszu Rolnego. Akcja melioracji rolnych rozpoczęta w roku 1925 dała dotychczas następujący wynik: dostarczono rolnictwu śląskiemu 436 projektów melioracyjnych, obejmujących 9787 ha gruntów. Projekty te zostały w $\frac{2}{3}$ części wykonane, przez co zmeliorowano 2300 gospodarstw rolnych o obszarze przeszło 6300 ha gruntów, znajdujących się prawie wyłącznie w posiadaniu włościańskim.

W roku 1937 wypracowało Wojewódzkie Biuro Rolne 12 projektów melioracyjnych, obejmujących grunta do drenowania w ilości 617 ha, prócz tego znajduje się w toku opracowania 12 projektów obejmujących dalszy obszar 660 ha gruntów przeznaczonych na meliorację.

C. Obszary woj. śląskiego wyłączone spod reformy rolnej

Wobec wprowadzenia na teren G. Śląska ustawy z dn. 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej nastąpiła konieczność określenia okręgów przemysłowych i podmiejskich, w których nie ulegają obowiązkowi parcelacyjnemu obszary poniżej 60 ha użytków rolnych.

Tę podstawową normę użytków rolnych wprowadza się na całym terenie G. Śląska jako terenie wybitnie przemysłowym poza pow. lublinieckim oraz częścią pow. rybnickiego i pszczyńskiego.

W szczególności nie ulegają obowiązkowi parcelacyjnemu użytki rolne o obszarze do 60 ha, położone: 1) w pow. bielskim: — gminy: Aleksandrowice, Czechowice, Dziedzice, Kamienica, Komorowice, Mazańcowice, Stare Bielsko i Wapienica; 2) pow. katowicki (cały); 3) w pow. pszczyńskim: — gminy: Borynia Dolne, Bzie Górne, Bzie Zameckie, Golasowice, Jarząbkowice, Krzyżowice, Pawłowice, Pielgrzymowice, Pniówek, Szeroka i Warszowice; 4) w pow. rybnickim: — gminy: Adamowice, Baranowice, Bełk, Bogunice, Boguszowice, Brzeziny nad Odrą, Bujaków, Buków, Chudów, Chwałęcice, Chwałowice, Czernica, Czerwionka, Czuchów,

Czyżowice, Dębieńsko Stare, Dębieńsko Wielkie, Dzimierz, Folwarki, Gaszowice, Gierałtowiec, Golejów, Gotartowice, Jankowice-Rybnickie, Jedłownik, Jejkowice, Kamień (pod Rzędówką), Kleszczów, Kłokocin, Knurów, Kobyla, Kokoszyce, Kornowac, Krzyżkowice, Książenice, Leszczyny, Ligota Tworowska, Lubomia, Łyski, Łańce, Łuków, Markłowice Górne, Markłowice Dolne, Marusze, Nieboczowy, Niewiadom, Nowawieś, Niedobczyce, Ochoc, Orzepowice, Osiny, Palowice, Paniówki, Piece, Pietrzkowice, Pogrzebień, Popielów, Przegędza, Przyszowice, Pstrężna, Pszów, Radlin, Raszczyce, Rogoźna, Rój, Rówień, Rydułtowy, Rzuchów, Skrzczkowice, Stanowice, Sumina, Syrynia, Szecejkowice, Szecherbice, Szczygłowice, Wielopole, Wilchwy, Wileza Dolna, Wileza Górna, Zamysłów, Zawada Rybnicka, Zebrzydowice, Zwonowice i Żytna; 5 w pow. świętochłowieckim (cały); 6 w pow. tarnogórskim (cały).

Cz. III

CYFRY BUDŻETOWE

Kultura Krajowa

Dochody — nie prelimitowano żadnych dochodów.

Zestawienie wydatków:

a) wydatki administracyjno-osobowe . . .	29 005,— zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe . . .	8 389,— „
c) wydatki specjalne dz. VII. r. I. . .	193 300,— „
Razem:	230 694,— zł

Wojewódzkie Biuro Rolne

Dochody — nie prelimitowano żadnych dochodów.

Zestawienie wydatków:

a) wydatki administracyjno-osobowe . . .	53 933,— zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe . . .	9 323,— „
c) wydatki specjalne dz. VII. r. II. . .	346 400,— „
Razem:	408 656,— zł

C.

Szkolnictwo

Władze szkolne II instancji

Dochody 14 593,77 zł

Zestawienie wydatków:

a) wydatki administracyjno-osobowe . . .	1 219 463,94 „
b) wydatki administracyjno-rzeczowe . . .	79 744,— „
c) wydatki specjalne działu XVI/I . . .	4 195 000,— „
Razem:	5 494 207,94 zł

Inspektoraty Szkolne

Dochody

Częściowy zwrot kosztów umundurowania . . . 68,40 zł

Zestawienie wydatków:

a) wydatki administracyjno-osobowe . . . 236 721,60 „
b) wydatki administracyjno-rzeczowe . . . 67 170,— „
c) wydatki specjalne działu XVI/II . . . —
Razem: 303 891,60 zł

Ilość dzieci w przedszkolach

W przedszkolach jest obecnie 20 000 dzieci.

Szkoły Powszechnie

Dochody — nie prelimitowano żadnych dochodów.

Zestawienie wydatków:

a) wydatki administracyjno-osobowe . . . 17 210 949,— zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe . . . 11 796,— „
c) wydatki specjalne dz. XII. r. III. . . 119 800,— „
Razem: 17 342 545,— zł

(Statystyka p. dalsze tabele w cz. III.)

Szkoły średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli

Dochody . . . 1 077 270,86 zł

Zestawienie wydatków:

a) wydatki administracyjno-osobowe . . . 3 156 057,46 „
b) wydatki administracyjno-rzeczowe . . . 346 595,— „
c) wydatki specjalne dz. XVI. r. IV. . . 268 600,— „
Razem: 3 731 252,46 zł

Również szkolnictwo średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli weszły w bieżącym roku szkolnym w ostatnie stadium reformy szkolnej.

We wrześniu bowiem 1937 r. otwarto I-sze klasy liceów, do których przechodzi młodzież po ukończeniu 4-letniego gimnazjum nowego ustroju. Rozbicie liceów ogólnokształcących na 4 wydziały: humanistyczny, klasyczny, przyrodniczy i matematyczno-fizyczny, pozwoliło na planowe rozmieszczenie poszczególnych wydziałów w terenie, co wskutek łatwości dojazdów umożliwi młodzieży wybór dalszego kierunku nauki według jej faktycznych zamiłowań. Gdzie zachodziła tego potrzeba, aby ułatwić wybór wydziału, tworzone

tzew. oddziały bifurkacyjne łączące w jednej klasie dwa różne wydziały licealne.

Rozmieszczenie poszczególnych wydziałów (typów) liceów w województwie przedstawia się następująco:

Bielsko wydziały:	humanistyczny przyrodniczy matematyczno-fizycz. humanistyczny żeński pryw.	} męskie
Cieszyn wydziały:	humanistyczny przyrodniczy matematyczno-fizycz.	} koedukacja
Chorzów wydziały:	klasyczny humanistyczny matematyczno-fizycz. humanistyczno żeński miejski	} męskie
Katowice wydziały:	humanistyczny męski przyrodniczy męski matematyczno-fiz. męski humanistyczny męski przyrodniczy „	} miejski
Lubliniec wydział:	humanistyczny — koedukacja	
Mikołów wydziały:	humanistyczny — koedukacja klasyczny męski prywatny	
Mysłowice wydz.:	humanistyczny przyrodniczy human. żeński — miejskie	} męskie
Nowa Wieś wydział	przyrodniczy — koedukacja	
Pszczyna wydział	humanistyczny — koedukacja	
Rybnik wydziały:	humanistyczny matematyczno-fizycz. humanistyczny żeński pryw.	} męskie
Siemianowice	wydz. przyrodniczy-koedukacja	
Tarn. Góry wydz.:	humanistyczny matematyczno-przyrodniczy	} męskie
Żory wydział	przyrodniczy — koedukacja	

Licea ogólno-kształcące z niemieckim językiem nauczania znajdują się: w Bielsku państwowe koedukacyjne humanistyczne oraz w Chorzowie prywatne koedukacyjne humanistyczne i przyrodnicze.

Licea pedagogiczne umieszczono w Cieszynie, Pszczynie i Tarnowskich Górach.

Ogółem otwarto w ostatnim roku w zakładach polskich 2 licea klasyczne (w tym jedno prywatne), grupujące 57 uczniów, 15 liceów humanistycznych (10 państwowych, 3 komunalne,

2 prywatne) z 351 uczniami, 8 liceów przyrodniczych (6 państwowych, 2 komunalne), mających 245 uczniów, 6 liceów matematycznofizycznych (w tym jedno komunalne) z 169 uczniami, 2 licea pedagogiczne (wszystkie państwowe), liczące 156 uczniów. (Z exposé p. wojewody).

Ilość uczniów w szkołach średnich i ogólnokształcących

Liczba uczniów polskich w 26 polskich szkołach średnich wynosi 12 010.

Taksa administracyjna — zwolnienia

W roku 1937 na ogólną liczbę 3 000 uczni w szkołach średnich obowiązanych do uiszczenia pełnej opłaty, zwolniono w całości lub częściowo 1 260, czyli 42% (w pierwszym półroczu), w drugim półroczu zwolniono 1 190, czyli 26,9%. W szkolnictwie zawodowym przeznacza się również mniej więcej 50% na zwolnienia.

Szkoły zawodowe

Dochody	194 879,34 zł
Zestawienie wydatków:	
a) wydatki administracyjno-osobowe	1 368 532,38 zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe	130 305,— „
c) wydatki specjalne dz. XVI. r. V.	939 451,— „
Razem:	1 438 288,38 zł

Ilość uczniów w szkołach zawodowych

Ogółem kształcą się w Śląskich Technicznych Zakładach Naukowych w Katowicach i w Państwowej Szkole Przemysłowej w Bielsku 2 014 uczniów. Pod względem pochodzenia na 1 200 uczniów w Śląskich Technicznych Zakładach Naukowych mamy 50% uczniów pochodzących z województwa śląskiego.

Zawody ojców

Jeżeli chodzi o zawód ojca, to w pierwszej klasie gimnazjalnej stwierdzono następujący stosunek procentowy: uczni pracowników umysłowych 20,9%, robotników pracujących w przemyśle, handlu i komunikacji — 12,6%, rzemieślników — 8,5%, niższych funkcjonariuszów państwowych i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych 7,5%, urzędników przedsiębiorstw państwowych i samorządowych na stanowiskach niekierowniczych — 6,5%, przedsiębiorstw większych — 5,4%, nauczycieli, profesorów — 4,6%, urzędników administracji państwowej i samorządowej 4,5%, podoficerów wojska i policji — 4,4%, rolników (do 5 ha) — 2,6%.

Bursy

Na Śląsku jest 16 burs i internatów, w których mieści się 529 uczni szkół średnich. Młodzieży dojeżdżającej jest 4 326 na ogólną liczbę młodzieży 12 000. Nowe bursy mają być zbudowane w Bielsku i Katowicach.

Stypendia

Stypendia przyznawano z funduszu stypendialnego im. Karola Miarki i z funduszy Towarzystwa Przyjaciół Młodzieży Akademickiej. Ze stypendii gminnych nie osiągnięto poważniejszych kwot. Stypendij tych przyznano 145 na kwotę 30 000 zł.

Szkoły niemieckie w woj. śląskim a szkoły polskie na Śląsku Opolskim

1.

Sprawa szkół niemieckich w województwie śląskim

W szkolnictwie powszechnym jest obecnie 64 szkół, z tego 45 publicznych, 19 prywatnych; dzieci jest 10 310, z tego w szkołach publicznych 7 780, w prywatnych 2 530; nauczycieli jest 321 (w publicznych 225, w prywatnych 96). W szkołach średnich: w 3 prywatnych gimnazjach koedukacyjnych w Chorzowie, w Pszczynie i Tarnowskich Górach, utrzymywanych przez Niemiecki Związek Szkolny w Katowicach i 1 państw. gimnazjum niemieckim w Bielsku — w tych 4 szkołach średnich niemieckich jest 866 uczniów i 71 nauczycel. W 25 przedszkolach niemieckich, które wszystkie są prywatne, utrzymywane przez Niemiecki Związek Szkolny w Katowicach oraz przez inne organizacje niemieckie, względnie przez Związek Ewangelicki jest na terenie województwa śląskiego 737 dzieci.

2.

Porównanie liczby szkół niemieckich na terenie województwa śląskiego z liczbą polskich szkół na Śląsku Opolskim

w województwie śląskim jest	25	przedszkoli —	990	dzieci
na Śląsku Opolskim są	3	przedszkola —	71	„
w województwie śląskim jest	64	szkół powsz. —	10 610	„
na Śląsku Opolskim jest	17	„ „ —	222	„
w województwie śląskim jest	4	szk. średnie —	866	„
na Śląsku Opolskim jest	1	szk. średnia —	135	„

Na 300 000 Polaków na Śląsku Opolskim przypada na 21 szkół 493 dzieci.

W gimnazjum prywatnym w Bytomiu było przed otwarciem gimnazjum polskiego w Kwidzynie około 200 uczniów. Gimnazjum polskie w Bytomiu zostało otwarte w listopadzie 1932 r. W dniu 7 maja 1935 r. otrzymało ono prawa publiczne; w tymże roku odbyła się pierwsza polska matura. Rozwój liczby gimnazjum bytomskiego przedstawia się następująco:

w roku 1932	—	95 uczniów
„ 1933	—	153 „
„ 1934	—	203 „

Na tym poziomie ustabilizowała się liczba uczniów, ulegając nieznacznym jedynie wahaniom. W listopadzie 1935 r. na ogólną liczbę 246 uczniów było:

ze Śląska Opolskiego	.	.	.	135
z Kaszub i pogranicza	.	.	.	41
z Prus Wschodnich	.	.	.	23
z Westfalii i Nadrenii	.	.	.	38
z Łużyc	.	.	.	7
z Berlina	.	.	.	1

Świetlice

Świetlice międzyorganizacyjnych istniało w roku szkolnym 1936/37 — 228, zaś świetlice powszechnych, skupiających głównie młodzież bezrobotną i niezrzeszoną — 36. W obu tych rodzajach świetlic, będących pod bezpośrednią opieką władz szkolnych, było skupionych 24 017 członków. Do tego dochodzi cyfra ponad 500 świetlic organizacyjnych, zarządzanych przez władze odnośnych stowarzyszeń.

Akcja biblioteczna W. O. P.

Dotychczasowy stan akcji bibliotecznej Wydziału Oświecenia Publicznego wyraża się w pracach koło uruchomienia następujących placówek:

1. Centrala Powiatowa w Pszczynie 4 690 tomów
2. „ „ w Rybniku 7 000 „
3. „ „ w Lublińcu jest w stadium organizacji
4. Biblioteka gminna publiczna w Wiśle 1 035 „
5. „ miejska „ w Chorzowie 2 300 „
6. „ w Domu Ludowym w Radzionkowie 519 „
7. Reorganizacja bibliotek Macierzy Szkolnej w Cieszynie
8. „ „ „ w Bielsku (w przygotowaniu).

Kursy samokształceniowe

Na kursach samokształceniowych opracowują zespoły mło-

dzieży wybrane przez siebie zagadnienie przy pomocy programu wydanego przez Wydział Oświecenia Publicznego oraz książek przez niego dostarczonych. Liczba ich wynosiła w roku szkolnym 1936/37 — 234 z 2 336 uczestnikami, wobec 176 kursów i 1 845 uczestników w roku poprzednim. Dostarczono im do pracy 3 273 książek.

Ponadto organizowano zespoły śpiewacze i muzyczne, których było ogółem 117 z około 2 500 uczestników oraz kursy muzyczne dla początkujących w liczbie 59 wraz z Ludową Szkołą Muzyczną w Chorzowie, liczącą 87 uczniów. Wszystkim tym zespołom Wydział Oświecenia Publicznego przychodził z pomocą instrukcyjną i materialną, dostarczając im czasopism, książek, nut, materiałów inscenizacyjnych i innych pomocy oświatowych.

Wydział Oświecenia Publicznego rozpoczął również wydawanie czasopisma dla młodzieży świetlicowej p. n. „Świetlica”. Dotąd wyszło 7 numerów.

Kształcenie dorosłych

W zakresie systematycznego kształcenia dorosłych prowadzono pracę w uniwersytetach powszechnych i niedzielnych.

Stan uniwersytetów powszechnych w latach 1935/36 i 1936/37 przedstawiał się następująco:

Ilość uniwer. powszechnych	Ilość kursów	Ilość słuchaczy
w r. 1935/56 10	69	2 329
w r. 1936/37 13	94	2 564

Akcja wiejskich uniwersytetów niedzielnych, rozpoczęta w r. 1936/37 z ilością 5 placówek, wyraża się w b. r. szkolnym liczbą 12.

Śląskie Konserwatorium Muzyczne

Dochody	33 240,— zł
Zestawienie wydatków:	
a) wydatki administracyjno-osobowe	171 619,— zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe . . .	35 123,— „
c) wydatki specjalne dz. XVI. r. VI. . . .	22 300,— „
Razem:	<u>229 042,— zł</u>

D.

Muzeum Śląskie

Dochody	2 022,55 zł
Zestawienie wydatków:	
a) wydatki administracyjno-osobowe	50 493,20 zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe	20 368,— „
c) wydatki specjalne działu XIV	76 000,— „
Razem:	146 861,20 zł

Gmach Muzeum Śląskiego

Najważniejszą sprawą w zakresie śląskiej „muzeologii“, jaką zajmowano się w ciągu roku sprawozdawczego, była budowa specjalnego gmachu Muzeum Śląskiego. Gmach muzeum, rozpoczęty w r. 1936, zdolano wyprowadzić w ciągu r. 1937 pod dach. Budynek ten o konstrukcji żelaznej, wypełnionej cegłą, składa się z długiego korpusu środkowego, flankowego od frontu dwoma niższymi skrzydłami, jakie w mniejszych wymiarach powtórza się jeszcze w części tylnej budynku. Cztery skrzydła boczne są przeznaczane na halę powstań śląskich, biura, bibliotekę, salę odczytową, na lokal wystaw bieżących, laboratoria, pracownie i mieszkania służby muzealnej. W korpusie głównym gmachu znajdują się zbiory muzealne. Układ zbiorów powinien mieć bardzo konsekwentny charakter systematyczny w oparciu o prawo ewolucji, w związku z czym na niższych kondygnacjach znajdują się zbiory przyrodnicze łącznie z działem rozwoju człowieka, z kolei zbiory poświęcone kulturze prymitywnej (prehistoryczne), — kulturze tradycyjnej (etnograficzne), po których dopiero następują działy artystyczne, jak oddział sztuki średniowiecznej i późniejszej (do XVIII w.), reprezentowane przez zabytki sztuki kościelnej i przemysłu artystycznego (kościelnego i świeckiego), — galeria obrazów XIX w. i współczesnych, kolekcja rzeźby i zbiory graficzne.

Przegląd obecnych działów

I. Oddział przyrodniczy:

- a) dział mineralogiczny
- b) dział geologiczny
- c) dział zoologiczny
- d) dział botaniczny

II. Oddział Prehistoryczny

III. Oddział Paleografii

IV. Oddział Etnograficzny

Zebrano około 800 okazów dotyczących kultury materialnej i duchowej (obrzędy) Śląska oraz innych grup etnicznych na obszarze Polski.

V. Dział Sztuki Kościelnej

VI. Dział przemysłu świeckiego

VII. Galeria obrazów

Gabinet rycin.

W zakresie pracy naukowej wykonano szereg prac.

E.

Z działu sanitarnego

Wojewódzka Służba Zdrowia i Wojew. Zakłady Lecznicze

Dechody	2 000,— zł
Zestawienie wydatków:	
a) wydatki administracyjno-osobowe	58 740,— zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe	—
c) wydatki specjalne działu XII/I	2 037 117,— „
Razem:	2 095 857,— zł

Uprawnionych do korzystania z wojewódzkiej pomocy lekarskiej jest 9 726 urzędników i funkcjonariuszy niższych, 1 038 wojewódzkich emerytów śląskich i około 16 000 członków rodzin urzędników i funkcjonariuszy niższych, czyli razem uprawnionych jest około 26 864 osób.

W stosunku do preliminowanej kwoty rocznej wydatek na jedną osobę na rok wynosiłby około 18 zł.

W roku 1937 przekazano 87 osób do leczenia sanatoryjnego. Ilość porodów w 1934/35 wynosiła jeszcze 628, w 1935/36 spadła do 597, a w roku 1936/37 tylko 524. Na leczenie szpitalne wydano do końca grudnia 1937 r. — 199 957,06 zł, a na leczenie sanatoryjne 24 598,35 zł.

Umieralność dzieci na Śląsku wynosi 14,4%

Poradnie

Z subwencji korzysta obecnie 45 poradni. W poradniach było zarejestrowanych 1 268 matek i 20 234 dzieci. Jeżeli się zważy, że z poradni korzystają dzieci przeciętnie do końca 2 roku, to przedstawiając liczbę dzieci zarejestrowanych ilości urodzin w przeciągu 2 lat, wynoszącej około 63 000 — stwierdzić można, że jakies

33 % noworodków jest zarejestrowanych w przychodniach. Odwiedzin domowych w ilości 32 269 dokonało 54 higienistek zajętych w przychodniach.

W 12 kuchniach mlecznych — istniejących w związku z niektórymi poradniami — wydano 924 229 litrów mleka oraz 249 211 litrów mieszanek odżywczych. Na 1 dziecko przypada 45 litr. mleka i 12 litr. mieszanek.

Nasilenie chorób zakaźnych

Prócz przyrostu płonicy i błonicy nie notowano silniejszego nasilenia. W 1936 roku zginęło 207 dzieci na błonicę. Zostało zarządzone przeprowadzenie obowiązkowego szczepienia przeciwbłonicowego u wszystkich dzieci od 1 do 10 roku włącznie. Szczepiono dwukrotnie. Do pierwszego szczepienia zgłosiło się 232 306, a do drugiego z zaszczepionych 221 492 dzieci. Zupełnie nieszczepionych dzieci pozostało 25 111, a więc 9,8 % liczby dzieci obowiązanych do szczepienia, a tylko raz szczepionych 10 814, czyli 4,2 %. Koszt szczepień w kwocie 58 076 zł pokrył skarb państwa.

Gruźlica

Śląsk posiada 21 poradni przeciwgruźliczych. Około 215 dorosłych gruźlików zostało przekazanych do leczenia w specjalnym oddziale gruźliczym Szpitala Powiatowego w Tarnowskich Górach i około 30 do Szpitala Pszczyńskiego Bractwa Górniczego w Murckach, a dzieci na wniosek Towarzystwa skierowuje Urząd Wojewódzki do sanatorium w Istebnej.

W 1936 r. zostało uruchomione największe sanatorium dla dzieci gruźliczych w Polsce. Zakład ten świadczy o energicznej walce z gruźlicą, o zdrowie i życie przyszłych pokoleń.

W Istebnej leczyło się od 8 maja do 30 listopada 354 dzieci. Z tych zwolniono jako wyleczonych i poprawionych 139, tak, że stan w dniu 30. XI. 1937 r. wynosił 215 dzieci. W tej liczbie dzieci było: 125 chorych, 95 ciężko chorych, 65 chorych na gruźlicę kostną 55. Operacji wykonano u dzieci 90, w tej liczbie 76 opatrunków gipsowych. Badań roentgenem wykonano 1 366, w tym prześwietleń 597, a zdjęć 769. Badań laboratoryjnych wykonano 979. Tak więc stworzono zamknięte ogniwa pomiędzy przychodniami, wykrywającymi i rejestrującymi w terenie gruźlicę, oraz zakładem izolacyjnym i częściowo leczącym w Tarnowskich Górach dla dorosłych i zakładem leczniczo-wychowawczym dla dzieci w Istebnej. Przychodni jest 21; w całym państwie ilość ich wynosi 453. Dobrze funkcjonująca przychodnia winna wystarczyć dla 70 000

mieszkańców. Ogółem w 1936 r. było pod opieką przychodni 29 158 osób, a w tej liczbie 8 941 osób z gruźlicą wymagającą interwencji, badań płwocin wykonano 3 288 z 849 wynikami dodatnimi, zdjęć roentgenem 999, a prześwietleń 4 769. Porad lekarskich udzielono 18 838, odwiedziono 5 215 rodzin, wykonując 8 130 odwiedzin. Ogólna liczba rodzin stojących pod opieką wynosi 15 285, a w tej liczbie 6 589 rodzin zagrzuźliczonych. Liczba godzin pracy 21 pielęgniarek wynosiła 38 121. W szpitalu umieszczono 3 840 osób, w sanatoriach 119, na koloniach 191, odm założono 140, dopełniono 2 332, naświetlono 4 333 osoby, naświetlając je 43 809 razy.

Walka z chorobami wenerycznymi

Udziela się pomocy na prowadzenie przychodni przeciwwenerycznych, których w województwie jest 9. Zarejestrowanych chorych w przychodniach było w 1936 r. razem 1 443. Z ogromną pomocą w tym dziale przychodzi województwu Ministerstwo Opieki Społecznej, które dostarcza bezpłatnie dużych ilości salwarsanu i preparatów bismutowych.

Wojewódzki Zakład Higieny w Katowicach

Organizacja zakładu już się ustaliła. Zakład posiada 5 zasadniczych działów. W ostatnim roku został wyodrębniony dział wodny i otworzony dział higieny pracy. Dział epidemiologiczny dokonał 16 554 badań poszczególnych w zakresie walki z chorobami zakaźnymi. Dział badania żywności dokonał 6 768 badań, przy czym zakwestionowano 1 017 prób żywności, przedmiotów użytku i preparatów farmaceutycznych. Dział weterynaryjny zbadał 4 977 prób. Zakwestionowano 497 prób mięsa z powodu zakażenia groźnymi zarazkami, zbadano 132 mózgow zwierząt na wściekliznę, z wynikiem pozytywnym w 47 przypadkach. Przebadało 3 063 prób na ronienie zakażne bydła. O doniosłym znaczeniu gospodarczym tego działu świadczy olbrzymia ilość badań bydła. Dział wodny przebadał 778 wód do picia i ściekowych. Otworzony dział higieny pracy znajduje się jeszcze w okresie organizacyjnym. Otworzenie tego działu wywrze dodatni wpływ na zaniedbane warunki higieny we wszystkich warsztatach pracy i służyć będzie jako instytut opiniotawczy dla inspektorów pracy.

Dochody	35 022,55 zł
Zestawienie wydatków:	
a) wydatki administracyjno-osobowe	144 624,20 zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe	43 673,— „
c) wydatki specjalne działu XII/II	40 720,— „
Razem:	<u>229 017,20 zł</u>

Śląski Szpital w Cieszynie

Dzięki reorganizacji szpitala, zdążającej do jak najdoskonalszej specjalizacji i współpracy oddziałów ze sobą, powiększył się napływ chorych. Podczas gdy jeszcze w 1932 r. przyjęto do leczenia 4 471 chorych, to w 1936 r. przyjęto 5 706 chorych. W tej samej mierze zaznaczył się przyrost chorych w 1937 r. Ilość zgonów w szpitalu wynosiła w 1937 r. 3,3 %. Ilość operacji wykonanych od 1. 4. do 30. 11. 1937 r. wynosi 1 673, ilość badań w prosekturze wyniosła 11 673, ilość sekcji 121, badań i zabiegów rentgenologicznych 2 075.

Wydatki personalne wynoszą 268 710 zł. Wydatki rzeczowe 555 677 zł. Wobec przewidzianego dochodu 605 213 zł będzie musiał być pokryty niedobór 218 674 zł. Prace remontowe nad salami operacyjnymi w szpitalu postępują programowo.

Śląski Szpital Powszechny w Lublińcu

Przejęcie przez skarb śląski tego szpitala uzasadniła konieczność podtrzymania szpitala na północnym terenie województwa oraz wysokie koszty przeprowadzenia remontu, jakich skarb śląski udzielił w formie bezzwrotnej subwencji. Szpital po remoncie przedstawia się bardzo dodatnio. Pod względem gospodarczym jest zakładem samowystarczalnym, a jego budżet obraca się w ramach 126 157 zł. Wydatki osobowe wynoszą 21 800 zł. Jeżeli idzie o czynności zakładu to w czasie od 2. IV. do 30. XII. 1937 r. przyjęto 504 chorych. Zabiegów operacyjnych wykonano 320. Zabiegów rentgenowskich wykonano 262. Stan chorych w dniu 30. XII. 1937 r. wynosił 28 osób. Przy szpitalu funkcjonuje sprawnie przychodnia przeciwgruźlicza, poradnia dla matek i dzieci i przychodnia przeciwweneryczna.

Wojewódzki Zakład Psychiatryczny w Lublińcu

okazuje bardzo wysokie obłożenie. Dnia 30. XI. 1937 r. stan chorych wynosił 1 251. W czasie od 1. IV. 1936 do 31. III. 1937 r. przybyło chorych 604, ubyło 554, razem z 69 zmarłymi. Przeciętny stan chorych 604, ubyło 554, razem z 69 zmarłymi. Przeciętny stan chorych wynosił 1 181, co czyni razem 431 065 dni szpitalnych.

Budżet całkowity wynosi 1 816 744 zł i jest zrównoważony. Wydatki osobowe wynoszą 724 482 zł, na remont przewidziano 285 330 złotych, reszta odpada na rozchody rzeczowe, obejmujące utrzymanie i leczenie chorych i prowadzenie wszystkich działów gospodarki zakładowej.

Wojewódzki Zakład Psychiatryczny w Rybniku

znajduje się jeszcze w okresie generalnego remontu. Stan cho-

rych wynosił dnia 30. XI. 1937 r. 1 255. W roku 1936/37 przybyło chorych 237, zmarło 37, odeszło w inny sposób 205. Globalna suma budżetu wynosi 1 432 992 zł. Budżet jest zrównoważony. Wydatki personalne zakładu wynoszą 752 921 zł, reszta przypada na wydatki rzeczowe, związane z utrzymaniem i leczeniem chorych oraz prowadzeniem wszystkich działów gospodarki zakładowej.

F,

Wojewódzka Opieka Społeczna i Wojew. Zakłady Humanitarne

Dochody	32 930,— zł
Wydatki	10.004 233,— zł

Do wykonywania opieki społecznej powołane są 4 organa: gmina, skarb państwa, skarb śląski i akcja społeczna zespolona z Funduszem Pracy i oparta na nim. Do działalności ustawowej należy przede wszystkim zaopatrzenie ubogich nie mających prawa do opieki gminnej. Ubogich, którzy stale obciążają skarb śląski, jest 71. Sprawa kosztów leczenia ubogich na Śląsku Cieszyńskim jest właściwie nie uregulowana. Krąg tego problemu — uregulowanego jeszcze dawnymi przepisami — rozszerzył się wskutek klęski bezrobocia. Staje się ono centralnym zagadnieniem opieki społecznej.

Akcją dożywiania objętych jest przeciętnie 60 000 dzieci. Cała akcja kosztuje miesięcznie 140 000 zł, z czego skarb śląski płać przeciętnie 50 000 zł, resztę zaś pokrywają samorządy.

Ogródków jordanowskich jest obecnie 6. W najbliższej przyszłości wybuduje się dalsze 6.

Akcja kolonijna objęła około 8 000 dzieci, akcja półkolonijna około 19 000 dzieci. W opiece zakładowej jest 26 dzieci ociemniałych, 132 dzieci jest w Zakładzie Głuchoniemych, 320 dzieci w Istebnej.

Sprawa pośrednictwa pracy

wykonywana dotychczas przez Komunalne Urzędy Pośrednictwa Pracy została przesądzona. Agendy te przejmie z dniem 1. IV. 1938 r. Wojewódzkie Biuro Funduszu Pracy. Działalność Funduszu Pracy idzie w kierunku zatrudnienia bezrobotnych przy robotach publicznych, w kierunku finansowania samorządu, udzielania zasiłków ustawowych oraz subwencjonowania akcji pomocy doraźnej.

Pomoc zimowa

Wydatki na ten cel wynosiły 4 290 000 zł. Pomoc na jednego bezrobotnego łącznie z węglem i ziemniakami wynosi 33 zł miesięcznie. Zasadnicza norma wynosi tylko 18 zł. Przekroczona ona została dzięki dotacjom skarbu śląskiego. Pomoc zimowa ma przynieść ogółem około 6 000 000 zł. Ilość bezrobotnych w Polsce na dzień 1. I. 1938 wynosiła 470 000. Teoretycznie więc Śląsk z przewidywanych wpływów z Funduszu Pracy powinien otrzymać $\frac{1}{6}$. Otrzymamy jednak mniej bo tylko 5 300 000. Szczegóły o rozprawdzeniu kwot uchwalonych w budżecie śląskim na woj. opiekę społeczną znajdujemy w sprawozdaniu specjalnym. Kwoty te są przeznaczone przede wszystkim na bezrobocie, co leży nie tylko w regionalnym interesie śląskim, ale wybitnie w interesie ogólnopolskim.

G.

Roboty publiczne

Kwoty stojące do dyspozycji na roboty publiczne

(Z referatu szczegółowego).

Ogólne wydatki na roboty publiczne działu VIII	
wynoszą	9 261 914,— zł
zaś z innych działów jak:	
w dziale Funduszu Drogowego	2 999 496,— „
„ szkolnictwa	4 000 000,— „
„ XI (zakłady krajowe, które nie są ujęte w dziale robót publicznych)	266 830,— „
„ XI § 18 (zatrudn. bezrob.)	150 000,— „
„ XII poz. 12 (prace sanitarno-techn.)	240 000,— „
razem:	16 918 240,— zł

Do tego dochodzą kredyty inwestycyjne, które przewiduje skarbu śląski w postaci pożyczek i dotacyj na regulację rzeki Brynicy i Rawy jak i dotacje dla gmin na roboty publiczne z Funduszu Pracy w kwocie

4 500 000,— zł
razem: 21 418 240,— zł

Suma ta powiększy się w rozmiarze zależnym od wykorzystania klauzuli, upoważniającej Śląską Radę Wojewódzką do podwyższenia dotacyj Funduszu Drogowego w wysokości oraz opieki społecznej (zatrudnienie bezrob.) w wysokości

1 000 000,— zł
2 000 000,— „
razem: 25 418 240,— zł

W sumie zatem skarb śląski będzie mógł z normalnych kredytów rzucić na roboty publiczne kwotę 25 518 240 zł, do czego z rezerwy kasowej będzie można dorzucić w najlepszym wypadku kwotę 6 milionów zł, o której to kwocie wspomniał p. wojewoda w exposé, tak, że łączna suma kredytów na te cele dojdzie w najlepszym wypadku do globalnej kwoty 31 418 240,— zł.

Cyfry budżetowe

Razem dochody robót publicznych	22 022,55 zł
Zestawienie wydatków:	
a) wydatki administracyjno-osobowe	655 847,20 zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe	91 853,— „
c) wydatki specjalne działu VIII	9 261 914,— „
Razem:	10 009 614,20 zł

H.

Administracja Skarbowa

Dochody	24 274,94 zł
Zestawienie wydatków:	
a) wydatki administracyjno-osobowe	4 928 381,76 zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe	920 633,— „
c) wydatki specjalne działu XV	664 500,— „
Razem:	6 513 514,76 zł

Licytacje

Wypadki ściągania zaległości w drodze egzekucji są mniej częste. Podczas gdy w roku 1934 było 6 748 wypadków licytacyjnych sprzedaży, to w roku ubiegłym wypadków tych było już tylko 2 586.

Umorzenia

Nastąpiły poważne umorzenia nieściągalnych podatków. Stwierdzono znaczne usprawnienie toku administracyjnego i odprężenie na tym odcinku. Z okresu kryzysu pozostały duże zaległości podatkowe na rzecz skarbu śląskiego. Ściągnięcie tych zaległości natrafiało na trudność — z uwagi na to, że płatnicy w okresie kryzysu bądź potracili źródła dochodu bądź też ich stan majątkowy i dochodowość została doprowadzona do tego stanu, że ściągnięcie zaległości mogło zagrażać egzystencji gospodarce płatników. Według danych otrzymanych z Urzędu Wojewódzkiego (Wydział Skarbowy) zagadnienie to zostało rozwiązane przez przeprowadzenie szerokiej akcji umorzenia zaległości podatko-

wych w przypadkach bezwzględnej nieściągalności i w przypadkach nieściągalności względnej t. j. takiej, przy której ściągnięcie podatku zagrażałoby egzystencji gospodarczej płatnika. Akcję umorzeniową przeprowadzono na podstawie upoważnienia zawartego w art. 123 ordynacji podatkowej. W szczególności w okresie od 1933/34 do III. kwartału 1937/38 roku budżetowego włącznie umorzono zaległości podatkowe w 38 054 wypadkach na ogólną sumę około 58 000 000 zł. Komisja budżetowa po rozważeniu tego zagadnienia uznaje przeprowadzoną akcję umorzeniową za celową i przyjmuje jej wynik do wiadomości. Przeprowadzenie tej akcji przyczyni się niewątpliwie do odciążenia życia gospodarczego Śląska i do usprawnienia agend w urzędach skarbowych.

Administracja Domów Skarbowych

posiada w swym zarządzie:

domów mieszkalnych	.	.	.	.	.	.	.	68
gmachów urzędowych	.	.	.	.	.	.	.	46
parcel skarbowych	.	.	.	.	.	.	.	11

czyli ogółem obiektów: 125

wartości — według oszacowania organu fachowego (Wydziału Komunikacyjno-Budowlanego) — 54 036 825,— zł.

Domy skarbu śląskiego zamieszkuje 873 lokatorów, w tym 429 lokatorów prywatnych (przeważnie uchodźcy), 406 urzędników państwowych, 25 instytucji społecznych i 13 sklepów.

Wartość wszystkich nieruchomości skarbu śląskiego według oszacowania organu technicznego wynosi około 71 000 000,— zł
z czego na Administrację Domów Skarbowych przypada około 54 000 000,— zł
pozostała zaś suma przypada na zakłady wojewódzkie.

Oprócz domów skarbu śląskiego Administracja Domów Skarbowych zarządza nieruchomościami skarbu państwa na które składa się:

domów mieszkalnych	51	(wartości 5 700 000,— zł)
domów urzędowych	21	(„ 1 300 000,— zł)
parcel skarbowych	10	(„ 300 000,— zł)

Ponadto na terenie województwa śląskiego znajdują się budynki skarbu państwa administrowane bezpośrednio przez poszczególne władze i instytucje, a mianowicie przez:

1. Sądy i więzienia	30	(wartości 8 100 000,— zł)
2. Dyрекcję Ceł	27	(„ 1 500 000,— zł)
3. Inspektorat Straży Granicznej	20	(„ 1 000 000,— zł)
4. Związek Inwalidów R. P. (uchwała Rady Ministrów z dnia 17. IV. 1934 r.)	2	(„ 670 000,— zł)

razem: 161 nieruchomości.

Wartość wyżej wymienionych nieruchomości wynosi według oszacowania Wydziału Kom. Bud. około 18 000 000,— zł.

Budynki skarbu państwa administrowane bezpośrednio przez Urząd Wojewódzki zamieszkuje 472 lokatorów w tym 166 lokatorów prywatnych, 19 instytucji społecznych, 11 sklepów, reszta zaś przypada na urzędników państwowych.

Czynsz roczny z nieruchomości skarbu państwa wynosi przeciętnie 291 500,— zł.

Cyfry budżetowe:

Razem wydatki <i>dochody</i> Administracji Domów Skarbowych	466 103,— zł
Razem wydatki <i>wydatki</i> Administracji Domów Skarbowych	107 100,— zł

Z działalności Śląskiego Funduszu Gospodarczego

Na dochody Śląskiego Funduszu Gospodarczego składają się:

- 1) wpływy z opłat i dotacji, które po dzień 31. XII. 1937 r. wynosiły 39 567 909,76 zł
- 2) wpływy z rat amortyzacyjnych z pożyczek ze skarbu śląskiego (raty kapitałowe i raty odsetkowe 1 % p. a. i kary za zwłokę), które po dzień 31. XII. 1937 r. wynosiły 6 396 609,82 „
- 3) wpływy z rat amortyzacyjnych i pożyczek z Śląskiego Funduszu Gospodarczego (raty kapitałowe i raty odsetkowe 3 % p. a. + kary za zwłokę), które po dzień 31. XII. 1937 r. wynosiły 10 647 191,02 „
- 4) wpływy z rat amortyzacyjnych z kolonii robotniczych za czas od 1. I. 1935 — 31. XII. 1937 r. wynosiły 1 072 694,72 „
- 5) wpływy ze sprzedaży działek w Ligocie pod kolonie urzędnicze za czas do 31. XII. 1937 r. wynosiły 275 830,75 „
- 6) wpływy z pożyczki zaciągniętej przez skarb śląski w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych w Chorzowie (wpłata gotówkowa pożyczki + wpływy z rat amortyzacyjnych z pożyczek udzielonych przez skarb śląski z funduszy z tej pożyczki) po dzień 31. XII. 1937 r. wynosiły 4 952 122,41 „

Razem wpływy na Śląski Fundusz Gospodarczy wyniosły za czas od r. 1937 — 31. XII. 1937 kwotę 62 912 358,58 zł

Pożyczki z Śląskiego Funduszu Gospodarczego

- 1) Do 31. XII. 1937 r. wypłacono z rachunku Śląskiego Funduszu Gospodarczego 3 612 pożyczek na ogólną kwotę 50 297 000,— zł
- 2) Do dnia 4. XII. 1937 r. wypłacono z rachunku Śląskiego Funduszu Gospodarczego z kwot uzyskanych z pożyczki z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Chorzowie 205 pożyczek na ogólną kwotę 3 723 300,— „
- 3) Do dnia 31. XII. 1937 r. przejęto z Komunalnych Kas Oszczędności na poczet kwot z pożyczki z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych pożyczek na ogólną kwotę 696 300,— zł

przy czym:

- a) na budowę domów dla bezdomnych przyznano 5 629 800,— zł
- b) na budowę kolonii robotniczych „ 870 700,— „
- c) na budowę kolonii urzędniczych „ 2 657 100,— „

Z Śląskiego Funduszu Gospodarczego zostało wybudowanych w czasie od 1927 r. — 31. III. 1937 r. 3 406 domów o 13 000 mieszkaniach z 33 514 izbami o łącznej kubaturze 3 572 185 m³.

Stosunek wybudowanych małych mieszkań do dużych mieszkań wynosi ¾.

Ulgi w spłacie pożyczek

Na podstawie noweli z 15. III. 1936 r. (Dz. U. Śl. nr 13, poz. 23) do ustawy z 8. II. 1928 r. o Śl. Funduszu Gospodarczym przyznała Śląska Rada Wojewódzka 721 pożyczkobiorcom ulgi w spłacie pożyczek, a to przez:

- 1) umorzenie zaległych odsetek na ogólną sumę 147 084,14 zł
- 2) rozłożenie na dogodne raty spłaty zaległych rat odsetkowych
- 3) umorzenie we wszystkich 721 przypadkach zastosowanych ulg odsetek zwłoki od zaległych rat amortyzacyjnych (rat kapitałowych + raty odsetkowe)
- 4) odroczenie zapłaty rat kapitałowych
- 5) zawieszenie postępowania egzekucyjnego we wszystkich przypadkach zastosowanych ulg, o ile było wdrożone do nieruchomości postępowanie egzekucyjne, co stanowi 75 % załatwionych ulg.

Długi województwa śląskiego

Województwo Śląskie wzięło pożyczki z trzech źródeł:

- 1) 1. VI. 1928 r. przysłała do skutku pożyczka amerykańska w no-

minalnej kwocie 11 200 000 dolarów, po przeliczeniu zaś kursu, kosztu obsługi i depozytu okrągło w sumie 78 milionów zł. Według stanu na dzień 1 stycznia 1938 pożyczka wynosi 9 722 900 dolarów.

- 2) Pożyczki z Funduszu Pracy na dzień 1-go stycznia 1936 r. wynoszą sumę 15 447 359,— zł.
- 3) Wreszcie pożyczka zaciągnięta przez Śląski Fundusz Gospodarczy z Zakładu Ubezpieczeń w Chorzowie, wynosi dzisiaj 5 362 032 zł.

Tym długom przeciwstawić możemy około 60 milionów wierzytelności skarbu śląskiego, prowadzonych w ewidencji Śląskiego Funduszu Gospodarczego. Per saldo zatem sytuacja nasza jest zupełnie dobra, a z roku na rok nawet się polepsza. Pożyczka z Funduszu Pracy poszła w całości swej na zatrudnienie bezrobotnych.

Akcja oddłużeniowa

Akcja oddłużeniowa, oparta o przepisy dekretu Prezydenta R. P. o poprawie gospodarki i finansów związków samorządowych i ustawy Sejmu Śląskiego o Komisji Oszczędnościowo-Oddłużeniowej dla Samorządu Terytorialnego w Województwie Śląskim, objęła 145 jednostek samorządowych. Z ogólnej sumy zobowiązań tych samorządów, podlegającej oddłużeniu, wyrażającej się okrągło kwotą 68 000 000 zł, umorzono zobowiązań na sumę 17 000 000 zł. Z sumy tej z górą 8 000 000 zł przypada na skarb śląski. (Z exposé p. wojewody).

I.

Wyższy Urząd Ubezpieczeń

Dochody	115 578,— zł
Zestawienie wydatków:	
a) wydatki administracyjno-osobowe	110 513,— zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe	16 242,— „
c) wydatki specjalne działu IX r. II.	58 800,— „
Razem:	185 555,— zł

J.

Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń

Dochody	23 044,14 zł
-------------------	--------------

Zestawienie wydatków:

a) wydatki administracyjno-osobowe	49 043,58 zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe	6 452,— „
c) wydatki specjalne dz. IX. r. I.	27 300,— „
Razem:	82 795,58 zł

K.**Wojewódzki Sąd Administracyjny**

Dochody	1 411,09 zł
Zestawienie wydatków:	
a) wydatki administracyjno-osobowe	39 929,58 zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe	5 198,— „
c) wydatki specjalne działu X	3 910,— „
Razem:	49 037,58 zł

L**Śląska Biblioteka Publiczna im. J. Piłsudskiego**

Dochody	4 044,14 zł
Zestawienie wydatków:	
a) wydatki administracyjno-osobowe	83 699,36 „
b) wydatki administracyjno-rzeczowe	11 131,— „
c) wydatki specjalne działu XVII	65 500,— „
Razem:	160 330,36 zł

M.**Wyznania religijne**

Razem wydatki Wyznań Religijnych	651 500,— zł
--	--------------

N.**Drukarnia Wojewódzka**

Drukarnia jest zorganizowana na zasadach kupieckich i posiada własny statut organizacyjny zatwierdzony przez Śląską Radę Wojewódzką.

Od roku 1924 do dnia 31. I. 1938 r. wniosła drukarnia do skarbu śląskiego dochód gotówkowy w ogólnej kwocie 566 496,84 zł. Drukarnia jest zatem przedsiębiorstwem dla skarbu śląskiego dochodowym, gdyż przynosi nie tylko znaczny zysk dla skarbu ślą-

skiego, ale daje ponadto chleb i pracę 40 pracownikom. Personel techniczny jest płatny według obowiązującej taryfy drukarskiej.

Preliminarz budżetowy na rok 1938/39 przedstawia się następująco:

a) ogólne dochody	217 400,— zł
b) preliminowane wydatki	193 310,— „
Preliminowany czysty zysk	24 090,— zł

O.

Administracja Ogólna

Dochody	810 000,— zł
Zestawienie wydatków:	
a) wydatki administracyjno-osobowe	2 435 948,48 zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe	662 638,— „
c) wydatki specjalne działu IV	240 000,— „
Razem:	3 338 586,48 zł

P.

Policja Województwa Śląskiego

Dochody	12 848,— zł
Zestawienie wydatków:	
a) wydatki administracyjno-osobowe	8 518 603,— zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe	691 223,— „
c) wydatki specjalne działu VI	1 478 086,— „
Razem:	10 687 912 zł

R.

Śląska Rada Wojewódzka

Nie preliminowano żadnych dochodów.

Zestawienie wydatków:

a) wydatki administracyjno-osobowe	118 892,— zł
b) wydatki administracyjno-rzeczowe	77 878,— „
c) wydatki specjalne działu II	2 281 150,— „
Razem:	2 477 920,— zł

Śląski Związek Teatrów Ludowych

Po przyjęciu do wiadomości wyjaśnień referenta dotyczących subwencji dla Śląskiego Związku Teatrów Ludowych w Katowicach, Komisja Budżetowo-Skarbowa Sejmu Śląskiego:

- a) przyjmuje do wiadomości, że Sekcja Teatrów Ludowych była zawsze uważana za instytucję społeczną, pozostającą w związku organizacyjnym z Towarzystwem Teatru Polskiego w Katowicach,

- Komisja przyjęła powyższą uchwałę.

CZĘŚĆ III

MATERIAŁ STATYSTYCZNY

A.

CYFRY BUDŻETOWE

Wyszczególnienie	Wykazano 1938/37	Budżet 1937/38	Przebieg 1937/38	Przebieg 1938/39
Socjalizm	1 127 000	1 127 000	1 127 000	1 127 000
Prace społeczne	3 000 000 000	3 000 000 000	3 000 000 000	3 000 000 000
Prace społeczne i socjalizm	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000
Prace społeczne i socjalizm	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000
Prace społeczne i socjalizm	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000
Prace społeczne i socjalizm	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000
Prace społeczne i socjalizm	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000
Prace społeczne i socjalizm	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000
Prace społeczne i socjalizm	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000
Prace społeczne i socjalizm	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000	4 127 000 000

80

Cz	Wyszczególnienie	Wykonanie budżetu 1936/37	Budżet 1937/38	Preliminuje się na r. 1938/39		
				zwyyczajne	nadzw.	razem
I	Sejm Śląski	378 995,47	343 901,—	348 515,—	—	348 515,—
II	Administracja Śląska	65 292 033,23	69 393 127,—	70 890 395,—	6 131 733,—	77 022 128,—
IIa	Urząd Kontroli Państwowej, Oddz. Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w Katowicach	19 954,—	21 150,—	21 400,—	—	21 400,—
III	Emerytury i zaopatrzenia, daniny publiczne, długi i pożyczki	6 036 240,99	8 306 821,—	8 941 965,—	—	8 941 965,—
R a z e m :		71 727 223,69	78 064 999,—	80 202 275,—	6 131 733,—	86 334 008,—

Zestawienie ogólne dochodów ^{woj. śląskiego} według części i rozdziałów

Część	Dział	Rozdział	Wyszczególnienie	Dochody na rok 1938/39		
				zwyczajne	nadzwyczajne	razem
			Suma ogólna	86 321 185,—	15 500,—	86 336 685,—
I			Sejm Śląski	172,—	—	172,—
II			Administracja Śląska	2 964 843,—	15 500,—	2 980 343,—
	I		Dochody administracyjno-osobowe	11 163,—	—	11 163,—
	II		Dochody administracyjno-rzeczowe	127 425,—	—	127 425,—
	IV		Administracja Ogólna	810 000,—	—	810 000,—
	VI		Policja Województwa Śląskiego	3 750,—	—	3 750,—
	VII	I	Kultura Krajowa	—	—	—
	VIII		Roboty Publiczne	22 000,—	—	22 000,—
	IX	I	Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń	23 000,—	—	23 000,—
		II	Wyższy Urząd Ubezpieczeń	115 578,—	—	115 578,—
	X		Wojewódzki Sąd Administracyjny	4 000,—	—	4 000,—
	XI		Woj. Opieka Społ. i Woj. Zakł. Humanitar.	31 930,—	1 000,—	32 930,—
	XII	I	Woj. Służba Zdrowia i Woj. Zakł. Leczn.	2 000,—	—	2 000,—
		II	Wojewódzki Zakład Higieny	35 000,—	—	35 000,—
	XIII		Administracja Domów Skarbowych	451 603,—	14 500,—	466 103,—
	XV		Administracja Skarbowa	22 000,—	—	22 000,—
	XVI	IV	Szkoły śred. Og.-Kszt. i Zakł. Kszt. Naucz.	1 076 110,—	—	1 076 110,—
		V	Szkoły Zawodowe	194 744,—	—	194 744,—
		VI	Śląskie Konserwatorium Muzyczne	33 240,—	—	32 240,—
III	XVII		Śląska Biblioteka Publ. im. J. Piłsudskiego	1 300,—	—	1 300,—
			Emerytury i zaopatrzenia, daniny publiczne			
			długi i pożyczki	83 332 080,—	—	83 332 080,—
	I		Emerytury	40 000,—	—	40 000,—
	II		Ogólny Zarząd Skarbowy	538 000,—	—	538 000,—
	III		Daniny Publiczne	82 598 020,—	—	82 598 080,—
	IV		Śląski Fundusz Gospodarczy	156 000,—	—	156 000,—
			Przedsiębiorstwa			
			Drukarnia Urzędu Województwa Śląskiego	24 090,—	—	24 090,—

Zestawienie ogólne wydatków według części, działów i rozdziałów

Część	Dział	Rozdział	Wyszczególnienie	Wydatki na rok 1938/39		
				zwyczajne	nadzwyczajne	razem
			Suma ogólna	80 202 275,—	6 131 733,—	86 334 008,—
I			Sejm Śląski	348 515,—	—	348 515,—
II			Administracja Śląska	70 890 395,—	6 131 733,—	77 020 128,—
	I		Wydatki administracyjno-osobowe	40 709 643,—	—	40 709 643,—
	II		Wydatki administracyjno-rzeczowe	3 229 804,—	—	3 229 804,—
	III		Śląska Rada Wojewódzka	2 281 150,—	—	2 281 150,—
	IV		Administracja Ogólna	240 000,—	—	240 000,—
	V		Wyznania Religijne	73 500,—	578 000,—	651 500,—
	VI		Policja Województwa Śląskiego	1 262 703,—	215 383,—	1 478 086,—
	VII	I	Kultura Krajowa	193 300,—	—	193 300,—
		II	Wojewódzkie Biuro Rolne	346 400,—	—	346 400,—
	VIII		Roboty Publiczne	4 038 564,—	5 223 350,—	9 261 914,—
	IX	I	Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń	27 300,—	—	27 300,—
		II	Wyższy Urząd Ubezpieczeń	58 800,—	—	58 800,—
	X		Wojewódzki Sąd Administracyjny	3 910,—	—	3 910,—
	XI		Woj. Opieka Społ. i Woj. Zakł. Opiekuńcze	10 004 233,—	—	10 004 233,—
	XII	I	Woj. Służba Zdrowia i Woj. Zakł. Lecznicze	2 037 117,—	—	2 037 117,—
		I	Śląski Zakład Higieny	40 720,—	—	40 720,—
	XIII		Administracja Domów Skarbowych	107 100,—	—	107 100,—
	XIV		Muzeum Śląskie	76 000,—	—	76 000,—
	XV		Administracja Skarbowa	664 500,—	—	664 500,—
	XVI		Administracja Szkolna:			
		I	Władze Szkolne II instancji	4 195 000,—	—	4 195 000,—
		III	Szkoły powszechne	119 800,—	—	119 800,—
		IV	Szkoły śred. og.-kształ. i zakł. kształ. naucz.	213 600,—	55 000,—	268 600,—
		V	Szkoły zawodowe	879 451,—	60 000,—	939 451,—
		VI	Śląskie Konserwatorium Muzyczne	22 300,—	—	22 300,—
	XVII		Śl. Biblioteka Publicz. im. J. Piłsudskiego	65 500,—	—	65 500,—
Ila			Urząd Kontr. Państw., Oddział Prokuraturii Gener. Rzpl. Polskiej w Katowicach	21 400,—	—	21 400,—

Część	Dział	Rozdział	Wyszczególnienie	Wydatki na rok 1938/39		
				zwyczajne	nadzwyczajne	razem
III	I		Urząd Kontroli Państwowej	13 450,—	—	13 450,—
	II		Oddz. Prok. G. Rzpl. Polsk. w Katowicach	7 950,—	—	7 950,—
	I		Emeryt. i zaopat. daniny publ. długi i poż.	8 941 965,—	—	8 941 965,—
	II		Emerytury i zaopatrzenia	4 940 000,—	—	4 940 000,—
	III		Ogólny Zarząd Skarbowy	10 000,—	—	10 000,—
	IV		Daniny Publiczne	201 300,—	—	201 300,—
	V		Śląski Fundusz Gospodarczy	—	—	—
			Długi Województwa Śląskiego	3 790 665,—	—	3 790 665,—
			Przedsiębiorstwa, fundusze i zakłady			
			Drukarnia Urzędu Wojewódzkiego Śląsk.	193 310,—	—	193 310,—
			Śląski Fundusz Gospodarczy	6 300 000,—	—	6 300 000,—
			Wojewódzki Fundusz Drogowy	1 876 260,—	4 114 000,—	5 990 260,—
			Śl. Zakład dla Głuchoniemych w Lublińcu	294 213,—	—	294 213,—
			Wojewódzki Zakład Lecznico - Wychowawczy im. J. Piłsudskiego w Istebnej	1 124 628,—	—	1 124 628,—
			Śląski Zakład Psychiatryczny w Rybniku:			
			a) budżet administracji zakładu	1 432 992,—	—	1 432 992,—
			b) budżet gospodarstwa rolnego	82 419,—	—	82 419,—
			Śląski Zakład Psychiatryczny w Lublińcu:			
			a) budżet administracyjny	1 531 414,—	274 830,—	1 806 244,—
			b) budżet gospodarstwa rolnego	127 128,—	11 427,—	138 555,—
			c) budżet cegielni w Lipiu	69 000,—	—	69 000,—
			Śląski Szpital w Cieszynie	823 787,—	—	823 787,—
			Wojew. Szpital Powszechny w Lublińcu	126 157,—	—	126 157,—
			Szkoła Pracy Społecznej w Cieszynie			
			a) budżet administracyjny	111 788,—	—	111 788,—
			b) budżet gospodarstwa rolnego	10 975,—	—	10 975,—
			Folwark Doświad. Bażanowice przy Państ.			
			Wyższej Szkole Gosp. Wiejsk. w Cieszynie	51 692,—	2 025,—	53 717,—
			Dom Zdroj. „Cieszynianka” w Zakopanem	45 380,—	7 620,—	53 000,—

Część II. Administracja Śląska
Zestawienie dochodów wedle resortów

Nazwa resortu	Preliminowana suma dochodów
śląska Rada Wojewódzka (dział III)	—
Administracja Ogólna (dział IV)	913 665,47
Wyznania Religijne (dział V)	—
Policja Województwa Śląskiego (dział VI)	12 848,—
Kultura Krajowa (dział VII/I)	—
Wojewódzkie Biuro Rolne (dział VII/II)	—
Roboty Publiczne (dział VIII)	22 022,55
Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń (dział IX/I)	23 044,14
Wyższy Urząd Ubezpieczeń (dział IX/II)	115 578,—
Wojewódzki Sąd Administracyjny (dział X)	4 044,14
Wojewódzka Opieka Społeczna i Wojew. Zakłady Hu- manitarne (dział XI)	32 930,—
Wojewódzka Służba Zdrowia i Wojew. Zakłady Lecz- nicze (dział XII/I)	2 000,—
Wojewódzki Zakład Higieny (dział XII/II)	35 022,55
Administracja Domów Skarbowych (dział XIII)	466 103,—
Muzeum Śląskie (dział XIV)	2 022,55
Administracja Skarbowa (dział XV)	26 599,14
Władze szkolne II instancji (dział XVI/I)	14 593,77
Inspektoraty szkolne (dział XVI/II)	68,40
Szkoły powszechne (dział XVI/III)	—
Szkoły średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli (dział XVI/IV)	1 077 270,86
Szkoły zawodowe (dział XVI/V)	194 879,34
śląskie Konserwatorium Muzyczne (dział XVI/VI)	36 240,—
śląska Biblioteka Publiczna im. J. Piłsudskiego (dział XVII)	1 411,09
Razem dochody części II — Administracja Śląska	2 980 343,—

Część II. Administracja Śląska

Zestawienie wydatków wedle resortów

Dział	Nazwa resortu	Wydatki administra- cyjno osobowe	Wydatki administra- cyjno rzeczowe	Wydatki specjalne (fachowe)	Wydatki o g ó ł e m
III	Śląska Rada Wojewódzka	118 892,—	77 878,—	2 281 150,—	2 477 920,—
IV	Administracja Ogólna	2 487 426,18	657 138,—	240 000,—	3 384 564,18
V	Wyznanie Religijne	—	—	651 500,—	651 500,—
VI	Policja Województwa Śląskiego	8 518 603,—	691 223,—	1 478 086,—	10 687 912,—
VII/I	Kultura Krajowa	30 005,—	8 389,—	193 300,—	231 694,—
VII/II	Wojewódzkie Biuro Rolne	53 933,—	9 323,—	346 400,—	408 656,—
VIII	Roboty Publiczne	655 847,20	91 853,—	9 261 914,—	10 009 614,20
IX/I	Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń	49 043,58	6 452,—	27 300,—	82 795,58
IX/II	Wyższy Urząd Ubezpieczeń	110 513,—	16 242,—	58 800,—	185 555,—
X	Wojewódzki Sąd Administracyjny	39 929,58	5 198,—	3 910,—	49 037,58
XI	Wojewódzka Opieka Społeczna i Wojew. Zakłady Humanitarne	—	—	10 004 233,—	10 004 233,—
XII/I	Wojewódzka Służba Zdrowia i Wojew. Za- kłady Lecznicze	58 740,—	—	2 037 117,—	2 095 857,—
XII/II	Wojewódzki Zakład Higieny	144 624,20	43 683,—	40 720,—	229 027,20
XIII	Administracja Domów Skarbowych	—	—	107 100,—	107 100,—
XIV	Muzeum Śląskie	50 493,20	20 368,—	76 000,—	146 861,20
XV	Administracja Skarbowa	4 933 779,16	920 633,—	664 500,—	6 518 912,16
XVI	Administracja Szkolna	—	—	—	—
XVI/I	Władze szkolne II instancji	1 230 235,84	79 744,—	4 195 000,—	5 504 979,84
XVI/II	Inspektoraty szkolne	236 721,60	67 170,—	—	303 891,60
XVI/III	Szkoły powszechne	17 210 949,—	11 796,—	119 800,—	17 342 595,—
XVI/IV	Szkoły średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli	3 156 057,46	346 595,—	268 600,—	3 771 252,46
XVI/V	Szkoły zawodowe	1 368 532,38	129 865,—	939 451,—	2 437 848,38
XVI/VI	Śląskie Konserwatorium Muzyczne	171 619,—	35 123,—	22 300,—	229 042,—
XVII	Śląska Biblioteka Publiczna im. J. Piłsud- skiego	83 699,36	11 131,—	65 500,—	160 330,36
		40 709 643,—	3 229 804,—	33 082 681,—	77 022 128,—

Stanowisko	Wynik konkursu	Wynik konkursu	Wynik konkursu	Wynik konkursu
1. Stanowisko w Urzędzie Gminy	1. Wynik konkursu	1. Wynik konkursu	1. Wynik konkursu	1. Wynik konkursu
2. Stanowisko w Urzędzie Gminy	2. Wynik konkursu	2. Wynik konkursu	2. Wynik konkursu	2. Wynik konkursu
3. Stanowisko w Urzędzie Gminy	3. Wynik konkursu	3. Wynik konkursu	3. Wynik konkursu	3. Wynik konkursu
4. Stanowisko w Urzędzie Gminy	4. Wynik konkursu	4. Wynik konkursu	4. Wynik konkursu	4. Wynik konkursu
5. Stanowisko w Urzędzie Gminy	5. Wynik konkursu	5. Wynik konkursu	5. Wynik konkursu	5. Wynik konkursu
6. Stanowisko w Urzędzie Gminy	6. Wynik konkursu	6. Wynik konkursu	6. Wynik konkursu	6. Wynik konkursu
7. Stanowisko w Urzędzie Gminy	7. Wynik konkursu	7. Wynik konkursu	7. Wynik konkursu	7. Wynik konkursu
8. Stanowisko w Urzędzie Gminy	8. Wynik konkursu	8. Wynik konkursu	8. Wynik konkursu	8. Wynik konkursu
9. Stanowisko w Urzędzie Gminy	9. Wynik konkursu	9. Wynik konkursu	9. Wynik konkursu	9. Wynik konkursu
10. Stanowisko w Urzędzie Gminy	10. Wynik konkursu	10. Wynik konkursu	10. Wynik konkursu	10. Wynik konkursu
11. Stanowisko w Urzędzie Gminy	11. Wynik konkursu	11. Wynik konkursu	11. Wynik konkursu	11. Wynik konkursu
12. Stanowisko w Urzędzie Gminy	12. Wynik konkursu	12. Wynik konkursu	12. Wynik konkursu	12. Wynik konkursu
13. Stanowisko w Urzędzie Gminy	13. Wynik konkursu	13. Wynik konkursu	13. Wynik konkursu	13. Wynik konkursu
14. Stanowisko w Urzędzie Gminy	14. Wynik konkursu	14. Wynik konkursu	14. Wynik konkursu	14. Wynik konkursu
15. Stanowisko w Urzędzie Gminy	15. Wynik konkursu	15. Wynik konkursu	15. Wynik konkursu	15. Wynik konkursu
16. Stanowisko w Urzędzie Gminy	16. Wynik konkursu	16. Wynik konkursu	16. Wynik konkursu	16. Wynik konkursu
17. Stanowisko w Urzędzie Gminy	17. Wynik konkursu	17. Wynik konkursu	17. Wynik konkursu	17. Wynik konkursu
18. Stanowisko w Urzędzie Gminy	18. Wynik konkursu	18. Wynik konkursu	18. Wynik konkursu	18. Wynik konkursu
19. Stanowisko w Urzędzie Gminy	19. Wynik konkursu	19. Wynik konkursu	19. Wynik konkursu	19. Wynik konkursu
20. Stanowisko w Urzędzie Gminy	20. Wynik konkursu	20. Wynik konkursu	20. Wynik konkursu	20. Wynik konkursu

B.

STAN URZĘDNIKÓW I NIŻSZYCH FUNKCJONARIUSZÓW

**1. Ogólne zestawienie etatów preliminowanych w budżecie śląskim
na r. 1938/39**

Wyszczególnienie	Urzednicy, nauczyciel, ofic. pol.	Funkcjona- riusze niżsi, szereg. pol., s zoferzy	Ogółem
a) Suma etatów całej administracji śląskiej preliminowanych w Cz. II. Dz. I § 1. (według szczegó- łowego wykazu)			
1) Funkcjonariuszy płatni we- dług rozporządzenia Prezy- denta R. P. z 28. X. 1933 r. Dz.U.R.P. Nr 86, poz. 663	7 699	317	8 016
2) Policja Wojew. Śląskiego płatna według rozporządze- nia Prezydenta R. P. z 28. X. 1933 r. Dz.U.R.P. Nr 86, poz. 666	69	2 398	2 467
3) Śląscy funkcjonariuszy wo- jew. płatni według ustawy z 9. X. 1923 r. Dz. U. R. P. Nr. 116	82	16	98
Razem	7 850	2 731	10 581
b) Suma etatów preliminowanych w załącznikach do budżetu na 1938/39 r. w szczególności w budżecie Drukarni Urzędu Wo- jew. Śląsk., Wojewódzkiego Funduszu Drogowego i zakła- dów wojewódzkich	197	546	743
Ogółem	8 047	3 277	11 324

2. Ogólne zestawienie etatów preliminowanych w budżecie śląskim
na r. 1937/38

Wyszczególnienie	Urzednicy, nauczyciel, ofic. pol.	Funkcjona- riusze niżsi	Ogółem
a) Suma etatów całej administra- cji śląskiej preliminowanych w Cz. II. Dz. I. § 1.			
1) Funkcj. płatni według roz- porządzenia Prezydenta R. P. z 28. X. 1933 r. Dz.U.R. P. Nr 86 poz. 663	7 514	300	7 814
2) Policja Województwa Ślą- skiego płatni według rozpo- rządzenia Prezydenta R. P. z 28. X. 1933 r. Dz.U.R.P. Nr 86 poz. 666	58	2 395	2 453
3) Śląscy funkcyj. wojew. płatni według ustawy z 9. X. 1923 r. Dz.U.R.P. Nr 1'6	89	21	110
Razem	7 661	2 716	10 377
b) Suma etatów preliminowanych w załącznikach do budżetu na 1937/38 r. w szczególności w budżecie Drukarni Wojew. Ślą- skiego, Wojew. Fund. Drogo- wego i zakładów wojewódz- kich	180	528	708
Ogółem	7 841	3 244	11 085

★ ★ ★

3. Ogólne zestawienie stanu faktycznego w dniu 31. XII, 1937 r.

Wyszczególnienie	Urzednicy, nauczyciel., ofic. pol.	Funkcyj. niżsi	Ogółem
a) Stan faktyczny całej administracji śląskiej:			
1) Funkcjonariusze płatni według rozporządzenia Prezydenta R. P. z 28. X. 1933 r. Dz.U.R.P. Nr 86 poz. 663 .	7 436	288	7 724
2) Policja Wojew. Śląsk. płatna według rozporządzenia Prezydenta R. P. z 28. X. 1933 r. Dz. U. R. P. Nr 86 poz. 666	60	2 285	2 345
3) Śląscy funkcyj. wojewódzcy płatni według ustawy z 9. X. 1923 r. Dz. U. R. P. Nr 116	70	13	83
Razem	7 566	2 586	10 152
b) Stan faktyczny w zakładach wojewódzkich, Drukarni Urzęd. Wojew. śl. i Wojew. Fund. Drogowego	163	502	665
Ogółem	7 729	3 088	10 817

a) Preliminowano

Tabelaryczne zestawienie etatów prelininowanych na
I. Urzędnicy państwowi ze skarbu śląskiego wg

Poz	Dział Administracji	Urzędnicy, nau									
		II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	
2	Urząd Woj., Starostwa, Dyr. Pol., Urz. Techn.										
	a) Funkc. państw. płatni ze sk. ślask.	—	1	2	10	43	70	106	121	121	
	b) Szoferzy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	c) Stacja obyczajowa	—	—	—	—	—	2	—	—	—	
	d) Pomoc lekarska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3	Policja Woj. Śląsk. e) urzędnicy	—	—	—	—	—	3	1	3	2	
4	Kultura Krajowa (Inspektorat Rolny i Leśny)	—	—	—	—	2	2	1	—	—	
6	Roboty Publiczne a) Personel etatowy	—	—	—	2	20	13	10	3	—	
	b) „ „ specjalny	—	—	—	—	19	12	10	9	3	
7	Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń	—	—	—	1	1	1	1	3	1	
8	Wyższy Urząd Ubezpieczeń	—	—	—	1	1	5	5	6	7	
9	Wojewódzki Sąd Administracyjny	—	—	—	2	—	1	—	—	1	
12	Administracja Skarbowa	—	—	1	9	65	140	226	303	216	
12a	Wyd. osob. poł. z Śl. Fund. Gosp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
12b	„ „ „ z klasyfikacją gruntów	—	—	—	—	1	9	—	—	5	
12c	„ „ „ z pracami katastr.	—	—	—	—	—	1	5	4	3	
12d	„ „ „ „ triangul.	—	—	—	—	—	—	—	6	—	
13	Administracja Szkolna:										
	a) Władze II inst.	—	—	1	8	14	21	22	12	10	
	b) Inspektoraty Szkolne	—	—	—	—	9	12	10	10	8	
	c) Szkoły Powszechne	—	—	—	—	115	380	709	1953	1449	
	d) Szkoły Średnie Ogólnokształcące	—	—	—	15	133	176	136	50	2	
	e) Szkoły Zawodowe	—	—	—	6	43	58	30	72	3	
	f) Konserwatorium Muzyczne	—	—	—	3	5	14	3	2	1	

1 4 57 471 920 1275 2557 1832

II. Policja Województwa śląskiego płatna wg. rozp.

3	a) oficerowie	1	4	11	16	20	17	—	—	—
	b) szeregowi służby mundur.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	„ „ „ śledczej	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	d) woźni, woźnice, stajenni	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1 4 11 16 20 17

III. Śląscy funkcjonariusze wojewódzcy. Płace wg.

1	Śl. Rada Wojew. a) Biuro Śl. Rady Wojew.	—	—	—	2	1	1	1	—	—
	b) Biuro Statyst.	—	—	—	1	—	2	1	2	2
2	Urząd Wojewódzki: d) ślascy funk. wojew.	—	—	—	—	—	1	1	1	—
5	Wojew. Biuro Rolne	—	—	—	1	—	3	2	2	2
10	Wojewódzki Zakład Higieny	—	—	—	1	3	5	2	3	3
11	Muzeum Śląskie	—	—	—	1	1	1	3	1	1
13	Admin. Szkolna: Szkoły Zawodowe	—	—	—	—	—	1	—	—	—
14	Śl. Biblioteka Publiczna im. J. Piłsudskiego	—	—	—	1	2	1	3	2	4

1938/39 r. w Cz. II. Dz. I. budżetu śląskiego.

na rok 1938/39

rozp. Prez R. P. z 28 X. 1933 (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 663).

czyciele itd.					Funkcjonariusze niżsi												Ogółem
XI	XII	XIII	rycz.	razem	VIII	IX	X	XI	XI	XIII	XIV	XV	XVI	rycz.	razem		
69	—	—	—	543	—	5	25	24	24	—	—	—	—	—	78	621	
—	—	—	—	—	1	2	4	1	—	—	—	—	—	—	8	8	
1	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
—	—	—	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	
5	3	—	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	
—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	
—	—	—	—	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	
4	—	—	2	59	—	—	4	4	22	—	—	—	—	—	30	89	
2	—	—	—	10	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	11	
4	—	—	—	29	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	31	
1	—	—	—	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	6	
41	1	—	—	1002	—	1	25	36	17	—	—	—	—	—	79	1 081	
—	—	—	31	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	
4	—	—	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	
1	—	—	7	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	23	
—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	
9	—	—	—	97	—	—	6	2	—	—	—	—	—	—	8	105	
6	—	—	—	55	—	—	3	3	4	—	—	—	—	—	10	65	
346	—	—	—	4952	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 952	
—	—	—	23	535	—	—	31	17	12	—	—	—	—	—	60	595	
6	—	—	—	218	—	—	10	9	16	—	—	—	—	—	35	253	
—	—	—	—	28	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	31	

499 5 — 78 7 699 1 8 113 98 95 — — — — 2 317 8 016

Prezydenta R. P. z 28. X. 1933 (Dz. R. P. Nr. 86, poz. 666).

—	—	—	—	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69
—	—	—	—	—	175	346	824	779	—	—	—	—	—	—	2 124	2 124
—	—	—	—	—	50	70	74	36	—	—	—	—	—	—	230	230
—	—	—	—	—	—	—	13	13	18	—	—	—	—	—	44	44
—	—	—	—	69	225	416	911	828	18	—	—	—	—	—	2 398	2467

ustawy uposażeniowej z 9. X. 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 116).

—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
1	1	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	11
—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
1	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
6	6	—	—	29	—	—	—	—	—	1	2	—	3	6	6	35
—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	1	3	1	5	5	13
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
1	1	—	—	15	—	—	—	—	2	1	—	1	—	—	4	19
9	8	—	—	82	—	—	—	—	2	1	1	4	4	4	16	98

Zestawienie: I. 8 016

II. 2 467

III. 98

Razem: 10 581

b) Preliminowano
I. Urzędnicy państwowi, płatni ze Skarbu ślą

Poz.	Dział Administracji	Urzednicy, nau								
		II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
2	Urząd Woj., Starostwa, Dyr. Pol., Urz. Techn.									
	a) Funkc. państw. płatni ze sk. śląsk.	—	1	2	8	41	67	110	126	110
	b) Szoferzy	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	c) Stacja obyczajowa	—	—	—	—	—	2	—	—	—
	d) Pomoc lekarska	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Policja Woj. Śląsk. e) urzędnicy	—	—	—	—	—	1	3	3	2
4	Kultura Krajowa (Inspektorat Rolny i Leśny)	—	—	—	—	1	2	2	—	—
5	Roboty Publiczne a) Personel etatowy	—	—	—	2	20	13	10	3	—
	b) „ „ specjalny	—	—	—	—	22	12	8	9	5
7	Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń	—	—	—	1	1	1	1	3	—
8	Wyższy Urząd Ubezpieczeń	—	—	—	1	1	5	8	5	5
9	Wojewódzki Sąd Administracyjny	—	—	—	2	—	1	—	—	—
12	Admin. Skarb.: a) Władze Skarb.: II i I inst.	—	—	1	9	61	115	167	196	153
	b) Egzekucja podatków	—	—	—	—	1	24	50	86	62
12a	Wydatki osobowe Śl. Funduszu Gospod.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12b	„ „ Klasyfikacja gruntów	—	—	—	—	1	9	—	—	5
12c	„ „ Prace katastralne	—	—	—	—	—	1	5	4	3
12d	Inspektor do walki z przestępczością	—	—	—	—	1	—	4	21	3
13	Administracja Szkolna:	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	a) Władze II inst.	—	—	1	8	14	21	22	11	10
	b) Inspektoraty Szkolne	—	—	—	—	8	13	10	10	8
	c) Szkoły Powszechne	—	—	—	—	56	447	573	1886	1579
	d) Szkoły Średnie Ogólnokształcące	—	—	—	15	113	141	128	73	—
	e) Szkoły Zawodowe	—	—	—	6	44	62	25	18	2
	f) Konserwatorium Muzyczne	—	—	—	3	5	12	3	2	1

II. Policja Województwa śląskiego płatna wg rozp. Prezydenta

3	a) oficerowie	1	3	10	16	18	10	—	—	—
	b) szeregowi służby mundur.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	„ „ śledczej	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	d) woźni, woźnice, stajenni	—	—	—	—	—	—	—	—	—

III. Śląscy funkcjonariusze wojewódzcy. Płace wg

1	Śl. Rada Wojew. a) Biuro Śl. Rady Wojew.	—	—	—	1	1	1	1	—	—
	b) Biuro Statystyczne	—	—	—	1	—	1	1	1	2
2	Urząd Wojewódzki: d) ślascy funk. wojew.	—	—	—	—	—	1	1	1	—
5	Wojew. Biuro Rolne	—	—	—	1	—	3	2	1	3
10	Wojewódzki Zakład Higieny	—	—	—	1	3	6	1	2	3
11	Muzeum Śląskie	—	—	—	1	1	1	3	1	—
13	Admin. Szkolna: Szkoły Zawodowe	—	—	—	—	—	1	—	—	—
14	Śl. Biblioteka Publiczna im. J. Piłsudskiego	—	—	—	1	2	1	4	2	4

na rok 1937/38.

skiego wg rozp. Prez. R. P. z 28. X. 1933 r. (Dz. U.R.P, Nr 86, poz, 663)

czyiele itd.						Funkcjonariusze niżsi:												Ogółem	
XI	XII	XIII	XIV	rycz.	razem	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	rycz.	razem			
37					502		5	25	32	15						77	579		
						1	2	4		1						8	8		
1	1				4												4		
				15	15												15		
2	4				15										x)		15		
					5												5		
					48												48		
2					58			3		23						26	84		
1					8			1								1	9		
3					28											2	30		
2					5			1								1	6		
41	1				744		1	22	36	17						76	820		
					223												223		
				31	31												31		
4					19												19		
1				9	23												23		
					29										1	1	30		
8					95			5	2							7	102		
6					55			3	3	4						10	65		
411					4951												4951		
					470			30	17	12						59	529		
2					160			9	10	10						29	189		
					26			3								3	29		
521	6			55	7514	1	8	106	102	82					1	300	7814		

R. P. z 28. X. 1933 (Dz. U. R. P. Nr 666) x) poza etatem 1 weterynarz

					58													58
						175	336	759	854								2124	2124
						36	70	88	36								230	230
								13	13	15							41	41
					58	211	406	860	903	15							2395	2452

ustawy uposażeniowej z 9. X 1923 (Dz. U. R. P. Nr 116).

				15	19													19
	1				7									1			1	8
					3													3
1					11													11
7	2				25			3		3		1	1	1	2	11	36	
1					8								1	4		5	13	
					1												1	
1					15					3			1			4	19	
10	3			15	85			3		6		1	3	6	2	21	110	

Zestawienie: I. 7 814
 II. 2 453
 III. 110

10 377

c) Obsada personalna w/g
I. Urzędnicy państwowi płatni ze skarbu śląskiego wg

Poz	Dział Administracji	Urzednicy, nauczyciele,									
		II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	
2	Urząd Woj., Starostwa, Dyr. Pol., Urz. Techn.										
	a) Funkc. państw. płatni ze sk. śląsk.	—	1	1	9	29	56	97	99	94	
	b) Szoferzy										
	c) Stacja obyczajowa						2				
	d) Pomoc lekarska										
3	Policja Woj. Śląsk. e) urzędnicy						1	3	3	2	
4	Kultura Krajowa (Inspektorat Rolny i Leśny)					1	1	2			
6	Roboty Publiczne a) Personel etatowy				1	17	12	11	5		
	b) „ „ specjalny					18	10	5	9	3	
7	Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń				1	1	1	1	1	2	
8	Wyższy Urząd Ubezpieczeń				1		5	3	6	6	
9	Wojewódzki Sąd Administracyjny				2		1				
12	Administracja Skarbowa			1	3	38	90	174	296	199	
12a	Wyd. osob. poł. z Śl. Fund. Gosp.										
12b	„ „ „ z klasyfikacją gruntów					1	8		1	4	
12c	„ „ „ z pracami katastr.								4	6	
12d	„ „ „ „ triangul.										
13	Administracja Szkolna:										
	a) Władze II inst.				2	13	18	15	13	16	
	b) Inspektoraty Szkolne					6	8	6	6	8	
	c) Szkoły Powszechne					51	368	545	1526	1777	
	d) Szkoły Średnie Ogólnokształcące				5	09	151	124	83	3	
	e) Szkoły Zawodowe				1	24	49	27	44	3	
	f) Konserwatorium Muzyczne				1	5	14	4			
			1	2	26	313	795	1017	2096	2123	

II. Policja Województwa śląskiego płatna wg. rozp.

3	a) oficerowie	1	3	10	15	18	9	4	—	—
	b) szeregowi służby mundur.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	„ „ „ śledczej	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	d) woźni, woźnice, stajenni	—	—	—	—	—	—	—	—	—

III. Śląscy funkcjonariusze wojewódzcy. Płace wg.

1	Śl. Rada Wojew. a) Biuro Śl. Rady Wojew.	—	—	—	1	1	1	—	—	—
	b) Biuro Statyst.	—	—	—	1	—	—	—	2	1
2	Urząd Wojewódzki: d) ślascy funk. wojew.	—	—	—	—	—	1	—	—	—
5	Wojew. Biuro Rolne	—	—	—	1	—	2	1	—	4
10	Wojewódzki Zakład Higieny	—	—	—	1	3	4	1	2	5
11	Muzeum Śląskie	—	—	—	—	1	1	2	1	—
13	Admin. Szkolna: e) Szkoły zawodowe	—	—	—	—	—	1	—	—	—
14	Śl. Biblioteka Publiczna im. J. Piłsudskiego	—	—	—	—	2	2	3	3	2
		—	—	—	4	7	12	7	8	12

stanu w dniu 31. XII. 1937 r.
rozp. Prez. R. P. z 28. X. 1933 (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 663),

oficer pol. itd.						Funkcjonariusze niżsi:												Ogółem	
XI	XII	XIII	XIV	rycz.	Razem	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	Rycz.	Razem			
69	31	—	—	—	486	—	2	22	22	30	—	—	—	—	—	—	76	562	
—	—	—	—	—	—	1	1	4	—	1	—	—	—	—	—	—	7	7	
1	1	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
—	—	—	—	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	
1	5	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	
—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
—	—	—	—	—	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	
3	1	—	—	4	53	—	—	2	1	14	—	—	—	—	—	6	23	76	
—	1	—	—	—	8	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	
6	2	—	—	—	29	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	31	
1	1	—	—	—	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	
157	8	—	—	2	96	—	2	21	21	31	—	—	—	—	—	1	76	1044	
—	—	—	—	30	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	
4	—	—	—	—	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	
1	—	—	—	9	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	22	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
13	2	—	—	—	92	—	—	3	1	2	—	—	—	—	—	—	6	98	
12	4	—	—	—	50	—	—	2	2	5	—	—	—	—	—	—	9	59	
655	—	—	—	—	4922	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4922	
—	—	—	—	18	493	—	—	21	16	19	—	—	—	—	—	—	56	549	
5	2	—	—	—	155	—	—	6	10	10	—	—	—	—	—	—	26	181	
1	—	—	—	—	25	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	3	28	

929 58 76 7435 1 5 84 74 115 9 288

Prezydenta R. P. z 28. X. 1933 (Dz. R. P. Nr. 86, poz. 666),

					60												60
					165	337	734	793								2029	2029
					35	71	81	29								216	216
							12	12	16							40	40
					60	200	408	827	834	16						2285	2345

ustawy uposażeniowej z 9. X. 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 116),

					3												3
1	1				6												6
1				1	3												3
	1				9												9
3	6			2	27								2	1	2	5	32
1					6								1	2	1	4	10
					1												1
2	1				15					2	1		1			4	19

8 9 3 70 2 1 4 3 3 13 83

Zestawienie: I. 7 724
II. 2 345
III. 83

Razem: 10 152

Tabelaryczne zestawienie etatów prelimi

Poz	Dział Administracji	U r z ę d n i c y								
		IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1	Drukarnia Urzędu Wojew. Śląskiego	—	—	—	1	1	—	1	1	—
2	Wojewódzki Fundusz Drogowy	—	—	—	1	1	1	3	1	—
3	Szkoła Pracy Społecznej w Cieszynie	—	—	1	3	2	—	—	2	—
4	Śląski Zakład dla Głuchoniemych w Lublińcu	—	1	2	10	3	2	1	4	6
5	Śląski Szpital w Cieszynie:									
	a) administracja	—	1	4	5	4	2	1	5	4
	b) prosekatorium	—	—	1	—	—	—	2	—	1
	c) pracownia rentgen.	—	—	1	—	—	—	—	—	1
6	Śląski Zakład Leczniczo - Wychowawczy w Istebnej	—	1	2	7	3	8	7	8	12
7	Śląski Zakład Psychiatryczny w Rybniku:									
	a) administracja	—	1	2	5	6	1	4	9	3
	b) gospodarstwo rolne	—	—	—	—	1	—	—	1	—
8	Śląski Zakład Psychiatryczny w Lublińcu:									
	a) administracja	—	1	2	5	3	3	3	3	6
	b) gospodarstwo rolne	—	—	—	—	1	—	—	—	—
9	Śląski Szpital Powszechny w Lublińcu	—	—	1	—	1	—	—	—	—
		—	5	16	37	26	17	22	34	33

Tabelaryczne zestawienie etatów prelimi

1	Drukarnia Urzędu Wojew. Śląskiego	—	—	—	1	1	—	—	1	1
2	Wojewódzki Fundusz Drogowy	—	—	—	1	2	2	2	1	—
3	Śląski Zakład Wychowawczy w Cieszynie	—	—	1	1	2	—	2	1	—
4	Śląski Zakład dla Głuchoniemych w Lublińcu	—	—	3	8	1	3	2	3	7
5	Śląski Szpital w Cieszynie:									
	a) administracja	—	1	4	4	4	3	1	1	6
	b) prosekatorium	—	—	1	—	—	—	2	—	—
	c) pracownia rentgen.	—	—	1	—	—	—	—	—	1
6	Śląski Zakład Leczniczo - Wychowawczy w Istebnej	—	1	2	6	4	7	2	7	12
7	Śląski Zakład Psychiatryczny w Rybniku:									
	a) administracja	—	1	2	4	5	1	4	10	6
	b) gospodarstwo rolne	—	—	—	—	1	—	—	1	—
8	Śląski Zakład Psychiatryczny w Lublińcu:									
	a) administracja	—	1	2	5	3	2	3	4	5
	b) gospodarstwo rolne	—	—	—	—	1	—	—	1	—
Razem:		—	4	16	30	24	18	18	30	38

wojewódzkie

nowanych na rok 1938/39

				Funkcjonariusze										Ogółem	
XIII	XIV	rycz.	razem	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	rycz.	razem		
—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
—	—	—	7	1	—	6	—	—	—	—	—	—	7	14	
—	—	—	8	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	9	
—	—	1	30	—	—	1	—	1	1	5	1	2	11	41	
—	—	—	26	—	—	—	1	5	13	1	—	—	20	46	
—	—	—	4	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	6	
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
—	—	—	48	—	—	—	3	8	4	1	1	—	17	65	
—	—	—	31	—	1	3	15	48	80	37	56	—	240	271	
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
—	—	—	26	—	—	3	23	35	55	65	56	3	240	266	
1	1	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
—	—	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	7	8	13	
1	1	5	197	1	1	13	42	98	155	110	115	12	546	743	

nowanych na rok 1937/38.

—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
—	—	—	8	1	—	6	—	—	—	—	—	—	7	15	
—	—	—	7	—	—	2	—	4	3	1	—	—	10	17	
—	—	—	27	—	—	1	2	1	2	4	2	—	12	39	
—	—	—	24	—	—	—	1	6	5	9	—	—	21	45	
—	—	—	3	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	5	
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
—	—	—	41	—	—	—	3	6	5	—	—	—	14	55	
—	—	—	33	—	1	3	9	44	52	81	32	1	223	256	
—	—	1	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	4	
—	—	—	25	—	—	2	18	33	40	93	49	3	238	263	
—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
—	—	2	180	1	1	14	33	96	108	188	83	4	528	708	

Zakłady wojewódzkie
Tabelaryczne zestawienie stanu faktycznego z dnia 1. X. 1937 r.

Dział Administracji	Ur z ę d n i c y														Funkcjonariusze niżsi														Ogółem
	VI	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	rycz.	raz.	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	rycz.	raz.						
1. Drukarnia Urzędy Wojew. Śląskiego	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4					
2. Wojewódzki Fundusz Drogowy	—	—	—	1	1	—	4	1	—	—	—	—	7	1	—	5	1	—	—	—	—	—	7	14					
3. Szkoła Pracy Społecznej w Cieszynie	—	—	1	—	2	—	—	1	—	—	—	2	6	—	—	—	—	1	—	—	—	1	7						
4. Śląski Zakład dla Głuchoniemych w Lublińcu	—	—	3	5	5	2	1	3	7	—	—	—	26	—	—	1	—	1	1	5	1	—	9	35					
5. Śląski Szpital w Cieszynie:																													
a) administracja	—	1	3	4	3	3	1	2	6	1	—	—	24	—	—	—	1	4	7	8	—	—	20	44					
b) prosektorium	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	1	4	—	—	—	1	1	—	—	—	2	6						
c) pracownia rentgen.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1						
6. Śląski Zakład Lecznico - Wychowawczy w Istebnej	—	1	—	4	2	1	2	9	15	—	—	1	35	—	—	—	3	6	3	1	1	—	14	49					
7. Śląski Zakład Psychiatryczny w Rybniku:																													
a) administracja	—	1	2	3	3	—	2	9	6	—	—	—	26	—	1	2	13	40	54	70	30	—	210	236					
b) gospodarstwo rolne	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2						
8. Śląski Zakład Psychiatryczny w Lublińcu:																													
a) administracja	—	1	2	1	5	1	4	3	3	—	—	1	21	—	—	2	19	33	41	79	56	2	232	253					
b) gospodarstwo rolne	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3						
9. Śląski Szpital Powszechny w Lublińcu	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	—	—	—	—	—	—	—	1	6	7	11					
	—	4	14	19	24	7	16	30	38	2	1	8	16	1	1	10	37	85	108	163	89	8	502	665					

Obciążenie ludności podatkiem dochodowym z dz. I. z wymiaru na rok podatkowy 1936.

L p	Urząd Skarbowy	Ilość płatników	Ilość mieszkań- ców	Kwota wymierzo- nego podat- ku dochodo- wego	Przeciętne obciążenie		Ilość bezrobo- tnych we- dług stanu z XI. 1937 r.	U w a g i
					na jednego płatnika	na jednego mieszkańca		
1	1. w Bielsku	1 992	22 332	2 302 354	1 155,80	103,09	3 138	miasto i powiat
2	2. „ „	1 264	62 584	512 613	405,55	8,19		
3	1. „ Chorzowie . . .	1 348	45 000	776 479	576,02	17,25	5 577	Chorzów — miasto
4	2. „ „ . . .	2 225	85 414	587 582	264,08	6,88		
5	„ Cieszyńskie . . .	1 745	81 087	736 403	437,48	9,08	2 383	
6	1. „ Katowicach . .	1 700	42 800	1 328 295	781,35	31,03	5 842	Katowice — miasto
7	2. „ „ . . .	2 128	44 658	2 710 500	1 273,73	60,69		
8	3. „ „ . . .	1 508	106 500	517 244	343,—	4,85	12 410	Katowice — powiat
9	w Lublińcu	543	45 232	172 801	318,23	3,82	1 574	
10	„ Mysłowicach . . .	1 191	84 617	401 739	337,31	4,74	—	należy do pow. katow.
11	„ Pszczynie	2 067	162 015	646 300	312,67	3,98	8 843	
12	„ Rybniku	2 376	141 112	590 036	248,33	4,18	17 094	
13	„ Siemianowicach . .	1 092	62 628	352 000	322,34	5,62	—	należy do pow. katow.
14	„ Świętochłowicach .	2 025	172 739	645 678	318,85	3,73	11 219	
15	„ Tarn. Górach . . .	1 033	64 592	318 121	307,95	4,92	3 968	
16	„ Wodzisławiu . . .	637	71 717	301 413	473,17	4,20	—	należy do pow. rybnic- kiego
	Razem Urzędy Skar- bowe	24 874	1 295 027	12 899 558	518,59	9,96	72 048	
	Referat Bilansowy . .	93	—	3 984 033	42 839,06	—	—	zalega 105 wymiarów
	O g ó ł e m :	24 867	1 295 027	16 883 591	679,76	13,03	72 048	

Województwo Śląskie

Przedszkola

Przegląd ogólny

Rok szkolny	Miasta i gminy miejskie						Miasta					Gminy wiejskie					Uwagi
	Przed- szkola	Wy- cho- waw- czy nie	D z i e c i				Przed- szkołe	Wy- cho- waw- czy nie	D z i e c i			Przed- szkołe	Wy- cho- waw- czy nie	D z i e c i			
			Ogół- łem	Chłó- pcy	% chłop.	na 1 wychowaw.			Ogół- łem	w tym chłop- cy	na 1 wychowaw.			Ogół- łem	w tym chłop- cy	na 1 wychowaw.	
1922/23	60	68	4441	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stan z dnia
1926/27	144	174	11368	—	—	65,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1. XII 1922
1930/31	260	333	17357	7960	45,9	52,1	81	102	5228	—	51,3	179	231	12129	—	52,5	1. XII 1926
1933/34	273	331	20216	9451	46,8	61,0	107	134	7630	3612	55,7	166	194	12586	5839	64,9	1. XII 1930
1934/35	295	356	21767	10376	46,7	61,1	117	149	8646	4094	58,0	178	207	13121	6082	63,4	15. X 1933
1935/36	305	391	22106	10480	47,4	56,5	115	159	8367	3944	52,6	190	232	13739	6536	59,2	15. X 1934
1936/37	318	415	21878	10443	47,7	52,7	122	169	8165	3900	48,3	196	246	13713	6543	55,7	15. X 1935
1937/38	330	439	21010	9965	47,4	47,9	116	169	7575	3639	44,8	214	270	13435	6326	49,8	15. X 1936
																	15. X 1937

Język nauczania w przedszkolach

Rok szkolny	W l i c z b a c h b e z w g l ę d n y c h						W o d s e t k a c h					
	Przedszkola		Wychowawczy nie		D z i e c i		Przedszkola		Wychowawczy nie		D z i e c i	
	z j ę z y k i e m n a u c z a n i a											
	pol.	niem.	pol.	niem.	pol.	niem.	pol.	niem	pol.	niem.	pol.	niem.
1933/34	252	21	307	24	19306	910	92.3	7,7	92,7	7,3	95,5	4,5
1934/35	266	29	324	32	20663	1104	90,2	9,8	91,0	9,0	94,7	5,3
1935/36	275	30	359	32	20959	1147	90,2	9,8	91,6	8,4	94,8	5,2
1936/37	289	29	385	30	20763	1115	90,9	9,1	92,8	7,2	94,9	5,1
1937/38	305	25	412	27	20273	737	92,4	7,6	93,8	6,2	96,5	3,5

Szkoły Powszechne
Szkoły. Nauczyciele. Uczniowie.

Rok szkolny	Szkoły publiczne i prywatne				S z k o ł y p u b l i c z n e				S z k o ł y p r y w a t n e			
	Szkoły	Nauczyciele	Uczniowie		Szkoły	Nauczyciele	Uczniowie		Szkoły	Nauczyciele	Uczniowie	
			Ogółem	na 1 nauczyciela			Ogółem	na 1 nauczyciela			Ogółem	na 1 nauczyciela
1933/34	659	4754	203236	42,8	630	4583	198979	43,4	29	171	4257	24,9
1934/35	669	4745	201610	42,5	636	4561	196585	43,1	33	184	505	27,3
1935/36	684	4752	197916	41,6	652	4573	193018	42,2	32	179	4898	27,4
1936/37	678	4762 ^{x)}	195174	41,0	648	4578 ^{x)}	190385	41,6	30	184	4789	26,0
1937/38	678x)	4728 ^{x)}	193436x)	40,9	650x)	4547 ^{x)}	188982x)	41,6	28	181	4454	24,6

x) Oprócz tego 1 szkoła publiczn. III. dla dzieci chorych w Śl. Zakładzie leczn. wychow. w Istebnej — 5 naucz. 201 ucz. (105 chl.)
Stan 15. XII. 1937. —

x) W tym nauczycieli szkół wydzielowych na etacie m. Katowic^c 34 w r. 1936/37 i 13 w r. 1937/38. —

Organizacja szkół powszechnych

a) szkoły

Rok szkolny	Ogółem	I. stopnia		II. stopień		III. stopień				
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
		k l a s o w e								
A. Publiczne										
1933/34	630	65	91	84	46	45	42	92	161	4
o/o	100	10,6	14,5	13,3	7,0	7,1	6,7	14,6	25,6	0,6
1934/35	636	59	89	75	39	47	41	103	179	4
1935/36	652	57	87	76	35	48	37	132	176	4
1936/37	648	55	84	76	37	43	41	130	179	3
o/o	100	8,5	13,0	11,7	5,7	6,6	6,3	20,1	27,6	0,5
1937/38	650x	129		121			400			
/o	100	19,8		18,6			61,6			
B. Prywatne										
1933/34	29	5	5	1	4	2	6	2	4	—
o/o	100	17,2	17,2	3,5	13,8	6,9	20,7	6,9	13,8	
1934/35	33	7	5	2	5	1	3	6	4	
1935/37	32	3	5	8	—	—	3	10	3	
1936/37	30	2	6	4	1	—	6	8	3	
o/o	100	6,7	20,0	13,3	3,3	—	20,0	26,7	10,0	
1937/38	28	7		4			17			
	100	25,0		14,3			60,7			

b) uczniowie

A. Publiczne										
1933/34	198979	3137	8809	11906	8869	11168	12562	37920	102487	2130
%	100	1,6	4,4	6,0	4,5	5,6	6,3	19,0	51,5	1,1
1934/35	196585	2872	883	10669	7475	11251	11812	39795	10235	1693
1935/36	193018	2653	8617	10492	6433	11138	10712	49650	92183	1140
1936/37	190385	2533	8285	10655	6580	10166	11367	49125	90994	670
%	100	1,3	4,4	5,6	3,4	5,3	6,0	25,8	47,8	0,4
1937/38	188982x	9290		18084			161618			
%	100	4,9		9,6			85,5			
B. Prywatne										
1933/34	4257	107	234	111	591	442	1121	833	818	—
%	100	2,5	5,5	2,6	13,9	10,4	26,3	19,6	19,2	—
1934/35	5025	184	263	276	913	340	693	1573	783	—
1935/36	4898	63	238	1057	—	—	659	2187	694	—
1936/37	4789	51	333	483	92	—	1170	1992	668	—
%	100	1,1	7,0	10,1	1,9	—	24,4	41,6	13,9	—
1937/38	4454	297		422			3735			
%	100	6,7		9,5			83,8			

Opócz tego szkoła III stop. w Śl. Zakładzie leczn. - wychow. w Istebnej (201 uczniów.)

Język nauczania w szkołach powszechnych

Rok szkolny	Szkoły publiczne i prywatne					Szkoły publiczne					Szkoły prywatne				
	Szkoły z jęz. naucz.		Uczniowie w szkoł. z językiem naucz.			Szkoły z jęz. naucz.		Uczniowie w szkoł. z językiem naucz.			Szkoły z jęz. naucz.		Uczniowie w szkoł. z językiem naucz.		
	pol.	niem.	pol.	niem.		pol.	niem.	pol.	niem.		pol.	niem.	pol.	niem.	
				liczba	%				liczba	%				liczba	%
Miasta i gminy wiejsk.															
1926/27	566	113	159294	25979	14,0	556	97	158869	24273	13,3	4	16	425	1706	80,1
1934/35	591	78	186385	15225	7,6	581	55	184464	12121	6,2	10	23	1921	3104	61,8
1935/36	608	76	184742	13174	6,7	598	54	182837	10181	5,3	10	22	1905	2993	61,1
1936/37	608	70	182769	12405	6,3	599	49	180897	9488	5,0	9	21	1872	2917	61,0
1937/38	614x)	64	183126x)	10310	5,3	605x	45	181202x)	7780	4,1	9	19	1924	2530	56,8
Miasta															
1934/35	104	26	51134	7515	12,8	94	21	49213	6572	11,8	10	5	1921	943	32,9
1935/36	115	25	51044	6513	11,3	105	21	49139	5690	10,4	10	4	1905	823	30,2
1936/37	113	21	50505	5894	10,5	104	17	48633	5082	9,5	9	4	1872	812	30,3
1937/38	114	21	49679	5380	9,8	105	16	47755	4151	8,0	9	5	1924	1229	39,0
Gminy wiejskie															
1934/35	487	52	135251	7710	5,4	487	34	135251	5549	3,9	—	18	—	2161	100
1935/36	493	51	133698	6661	4,7	493	33	133698	4491	3,2	—	18	—	2170	100
1936/37	495	49	132264	6511	4,7	495	32	132264	4406	3,2	—	17	—	2105	100
1937/38	500x)	43	133447x)	4930	3,6	500	29	133447x)	3629	2,6	—	14	—	1301	100

x) Oprócz tego 1 szkoła publ. III. dla dzieci chorych w Śl. Zakładzie leczn.-wychow. w Istebnej — 5 naucz. 201 uczn. (105 chl.). Stan z 15. XII. 1937.

Rok szkolny Płeć	Wszystkie szkoły						Szkoły dla umysłowo upośledzonych						Szkoły dla moralnie zaniedb. a)		Szkoły dla głuchonie- mych a)	
	Zakłady			Uczniowie			Zakłady			Uczniowie						
	Ogół- łem	z językiem nauczania		Ogół- łem	w zakładach z jęz. naucz.		Ogół- łem	z językiem nauczania		Ogół- łem	w zakładach z jęz. naucz.					
		pol.	niem.		pol.	niem.		pol.	niem.		pol.	niem.				
1934/35 Chłopcy Dziewczęta	12 — —	10 — —	2 — —	969 581 388	928 552 376	41 29 12	10 — —	8 — —	2 — —	788 450 338	747 421 326	41 29 12	1 — —	78 78 —	1 — —	103 53 50
1935/36 Chłopcy Dziewczęta	11 — —	10 — —	1 — —	1074 640 434	1053 624 429	21 16 5	9 — —	8 — —	1 — —	880 506 374	859 490 369	21 16 5	1 — —	65 65 —	1 — —	129 69 60
1936/37 Chłopcy Dziewczęta	12 — —	11 — —	1 — —	1223 745 478	1202 730 472	21 15 6	10 — —	9 — —	1 — —	1066 646 420	1045 631 414	21 15 6	1 — —	39 39 —	1 — —	118 60 58
1937/38 Chłopcy Dziewczęta	12 — —	11 — —	1 — —	1376 800 576	1361 789 572	15 11 4	11 — —	10 — —	1 — —	1237 729 508	1222 718 504	15 11 4	— — —	— — —	1 — —	139 71 68

a) Szkoły z polskim językiem nauczania.

Rok szkolny	Z a k ł a d y							Nauczyciele			U c z n i o w i e					
	Ogółem	z jęz. naucz.			męś.	żeń.	koed.	Ogółem	w tym kobiety		Ogółem	w tym z jęz. naucz. niem.		chłó- pcy	dziew.	‰ dziew.
		pol.	niem.	oddz. niem. w pol. gimn.					Liczba	‰		Liczba	‰			
1932/33	35	28	7	5	11	8	16	703	131	18,6	11840	2822	23,8	8493	3347	28,3
1934/35	35	28	7	4	8	8	19	725	160	22,1	9663	1528	15,8	6901	2759	28,6
państwowe	17	16	1	2	7	1	9	402	42	10,4	6044	301	5,0	5308	736	12,2
samorząd.	9	9	—	2	1	5	3	163	66	40,5	2242	121	5,4	878	1364	60,8
prywatne	9	3	6	—	—	2	7	160	52	32,5	1377	1106	80,3	718	659	47,9
1935/36	32	25	7	4	8	6	18	742	153	20,6	10279	1392	13,5	7245	3034	29,5
państwowe	17	16	1	2	7	1	9	436	50	11,5	6526	254	3,9	5604	922	14,1
samorząd.	6	6	—	2	1	3	2	138	57	41,3	2346	60	2,6	889	1457	62,1
prywatne	9	3	6	—	—	2	7	168	46	27,4	1407	1078	76,6	752	655	46,6
1936/37	32	25	7	2	8	6	18	735	176	23,9	10908	1168	10,7	7635	3273	30,0
państwowe	17	16	1	1	7	1	9	427	61	14,3	7090	225	3,2	5990	1100	15,5
samorząd.	6	6	—	1	1	3	2	143	61	42,7	2470	12	0,5	931	1539	62,3
prywatne	9	3	6	—	—	2	7	165	54	32,7	1348	931	69,1	714	634	47,0
1937/38	30	26	4	—	10	6	14	724	—	—	12010	866	7,2	8345	3665	30,5
państwowe	18	17	1	—	7	1	10	477	—	—	8193	194	2,4	6747	1446	17,6
samorząd.	5	5	—	—	1	3	1	128	—	—	2327	—	—	727	1600	68,8
prywatne	7	4	3	—	2	2	3	119	—	—	1490	672	45,1	871	619	41,5

Szkoły średnie ogólnokształcące
Uczniowie w/g klas

Rok szkolny	Ogółem	W klasach nowego typu					W klasach dawnego typu					
		I	II	III	IV	I kl. lic.	II	IV	V	VI	VII	VIII
1933/34	9903	2786	—	—	—	—	343	2198	1512	1086	993	985
0/0	100	28,1	—	—	—	—	3,5	22,2	15,3	11,0	10,0	9,9
1934/35	9663	2584	2347	—	—	—	—	—	1673	1253	947	859
0/0	100	6,7	24,3	—	—	—	—	—	17,3	13,0	9,8	8,9
1935/36	10279	288	222	1938	—	—	—	—	—	1444	961	834
0/0	100	28,0	21,6	18,9	—	—	—	—	—	14,0	9,4	8,1
1936/37	10908	3051	2488	1896	1550	—	—	—	—	—	1120	803
0/0	100	28,0	22,8	17,4	14,2	—	—	—	—	—	10,2	7,4
1937/38	1210	3625	2771	2191	1559	882	(16 l.c. państw,	4 samorz,	4 pryw.			982
0/0	100	30,2	23,1	18,2	13,0	7,3	(616 ucz	193	73			82

Zakłady kształcenia nauczycieli

Rok szkolny Płeć Kategorie zakładów		Licea ped. i Pedagog.					Seminaria ochroniar.					Seminarium nauczycielek gosp. domow.						
		Zakłady	Oddział	Uczniowie			Zakłady	Oddziały	Uczniowie			Zakłady	Oddziały	Uczniowie				
				Ogółem	w klasach				Ogółem	w klasach				Ogółem	w klasach			
					I. lic	V. sem n				I	II	III			I	II	III	
1936/37		1a)	1	20	—	20	2	6	173	66	52	55	1	3	42	15	15	12
W tym dziewcz.		x	x	—	—	—	x	x	173	66	52	55	x	x	42	15	15	12
Państwowe		1	1	20	—	20	1	3	91	40	26	25	—	—	—	—	—	—
Prywatne		—	—	—	—	—	1	3	82	26	26	30	1	3	42	15	15	12
1936/37		4b)	7	213	213	—	2	6	175	77	53	45	1	2	27	—	12	15
W tym dziewcz		x	x	108	108	—	x	x	175	77	53	45	x	x	27	—	12	15
Państwowe		4	7	213	213	—	1	3	86	41	22	23	—	—	—	—	—	—
Prywatne		—	—	—	—	—	1	3	89	36	31	22	1	2	27	—	12	15

a) Seminarium naucz w Pszczynie — ostatni kurs w r. 1936/37.

b) W tym 1 Pedagogium w Katowicach (57 ucz.)

Rok szkolny	Z a k ł a d y			Personel naucz.		W y d z i a ł y						U c z n i o w i e						W ub. roku szk. otrzymało świadectwa ukończenia szkoły		
	Płeć	Kategorie zakładów	Ogółem	szkoły	Kursy	Ogółem	W tym kobiet	Ogółem	rolnicze	przem. rzemieśl.	handlowe	komunikac	gosp. dom	Ogółem	n a w y d z i a ł a c h					
															roln.	przem. rzem.	handl.		komunikac.	gosp. dom.
1934/35			23	22	1	384	102	48	2	22	18	1	5	4002	165	2101	1465	124	147	1048
%			—	—	—	100	26,6	—	—	—	—	—	—	100	4,1	52,5	36,6	3,1	3,7	—
Chłopcy			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2642	155	1376	987	124	—	647
Dziewczęta			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1360	10	725	478	—	147	401
Państwowe			5	5	—	168	2	18	2	13	2	1	—	1906	165	1376	241	124	—	390
Samorządu t			2	2	—	32	6	4	—	—	4	—	—	501	—	—	501	—	—	141
Samorz.gosp			6	6	—	64	10	11	—	—	11	—	—	629	—	—	629	—	—	313
Prywatne			10	9	1	120	84	15	—	9	1	—	5	966	—	725	94	—	147	204
Męskie			3	3	—	127	—	14	—	13	—	1	—	1500	—	1376	—	124	—	257
Żeńskie			9	9	—	112	84	14	—	9	—	—	5	872	—	725	—	—	147	204
Koedukacyjn			11	10	1	145	18	20	2	—	18	—	—	1630	165	—	1465	—	—	587
1935/36			25	23	2	403	110	54	2	24	19	1	8	4822	162	2271	2059	123	207	1195
%			—	—	—	100	27,3	—	—	—	—	—	—	100	3,4	47,1	42,7	2,5	4,3	—
Chłopcy			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3041	154	1472	1292	123	—	761
Dziewczęta			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1781	8	799	767	—	207	434
Państwowe			5	5	—	173	2	20	2	15	2	1	—	2033	162	1472	276	123	—	399
Samorządu t.			2	2	—	31	5	4	—	—	4	—	—	631	—	—	631	—	—	114
Samorz.gosp.			6	6	—	69	18	11	—	—	11	—	—	939	—	—	939	—	—	374
Prywatne			12	10	2	130	85	19	—	9	2	—	8	1219	—	799	213	—	207	308
Męskie			3	3	—	131	—	16	—	15	—	1	—	1595	—	1472	—	123	—	291
Żeńskie			10	9	1	113	87	17	—	9	—	—	8	1006	—	799	—	—	207	225
Koedukacyjn.			12	11	1	159	23	21	2	—	19	—	—	2221	162	—	2059	—	—	679

Szkoły i kursy zawodowe (Ciąg dalszy)

Rok szkolny	Z a k ł a d y			Personel naucz.		W y d z i a ł y						U c z n i o w i e						W tym roku otrzymało świad. ukończ szkoły		
	Płeć	Kategorie zakładów	Ogółem	Szkoły	Kursy	Ogółem	W tym kobiet	Ogółem	rolnicze	przem. rzemieśl.	handlowe	komunikac	gospod. dom.	Ogółem	n a w y d z i a ł a c h					
															rolnicze	przem. rzem.	handl.		komunik	gosp. dom.
1936/37																				
%	29	25	4	488	140	59	2	23	22	1	11	5575	169	2544	2396	118	348	1418		
Chłopcy	—	—	—	100	28,7	—	—	—	—	—	—	100	3.1	45.6	43.0	2.0	6.3	—	—	
Dziewczeta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3434	154	1704	1458	118	—	774	—	
Państwowe	5	5	—	190	4	18	2	13	2	1	—	2141	15	840	938	—	348	644	—	
Samorz. teryt	2	2	—	41	6	4	—	—	4	—	—	2235	169	1610	338	118	—	384	—	
Samorz. gosp.	7	7	—	96	124	13	—	—	13	—	—	758	—	—	758	—	—	123	—	
Prywatne	15	11	4	161	66	24	—	10	3	—	11	1104	—	—	1104	—	—	530	—	
Męskie	4	4	—	146	—	16	—	15	—	1	—	1478	—	934	196	—	348	381	—	
Żeńskie	11	9	2	120	103	19	—	8	—	—	11	1822	—	1704	—	118	—	295	—	
Koedukacyjn	14	12	2	222	37	24	2	—	22	—	—	1188	—	840	—	—	348	301	—	
												2565	169	—	2396	—	—	822	—	
1937/38																				
%	34a)	30	4	535	153	68b)	1	29	22	1	15	6901	196	3140	2936	127	502	1854	—	
Chłopcy	—	—	—	100	29,1	—	—	—	—	—	—	100	2,8	45.5	42.5	1,9	7,3	—	—	
Dziewczeta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4272	174	2287	1684	127	—	928	—	
Państwowe	5	5	—c)	191	4	20	1	16	2	1	—	2629	22	853	1252	—	502	926	—	
Samorz. teryt	2	2	—	52	13	4	—	—	4	—	—	2540	196	1889	328	127	—	467	—	
Samorz. gosp.	7	7	—	98	29	13	—	—	13	—	—	1011	—	—	1011	—	—	141	—	
Prywatne	20	16	4d)	194	107	31	—	13	3	—	15	1308	—	—	1308	—	—	671	—	
												2042	—	1251	289	—	502	575	—	

a) W tym 5 zakładów męs., 14 żeń., 15 koedukac.

b) W tym 1 wyższe studium gosp. społ., 4 gim. kupieckie, 1 gim. krawieckie, 1 gim. mechaniczne, 4 licea: 1 handlowe, 1 budowlane, 1 mechan., 1 gosp. dom.

c) Oprócz tego 3 wojew. kursy pracy społ. w Cieszynie (80 słuch.)

d) Oprócz tego 30 różnych kursów Śl. Izby Rzem.-Przem. (839 uczestn.) Bliższych danych dotychczas nie dostarczono.

Rok szkolny	S z k o ł y					Nau- czycie- le	U c z n i o w i e							
	Ogół- em	męś.	męś. z oddz.ż. i k.	ż.	ko- ed.		Ogółem	W tym dziew- cząt	w d z i a ł a c h			Otrzymało świad. ukończ. w ub. r. szk.		
									ogóln.	przem.	handl.	Ogółem	męż.	kobiet
1934/35	50	34	6	2	8	459	8295	806	7559	736	1561	1449	112	
%							100	9,7	91,2	8,8	100	92,8	7,2	
Miasta	26	13	4	2	7	258	6166	79	5450	716	1139	1038	101	
Gminy wiejskie	24	21	2	—	1	201	229	67	2109	20	422	411	11	
Publiczne	47	31	6	2	8	424	7957	806	7221	736	1524	1412	112	
Prywatne	3	3	—	—	—	35	338	—	338	—	37	37	—	
1935/36	48	29	9	2	8	460	9695	1075	4448	4336	1011	1545	1419	126
%							100	11,0	45,4	44,3	10,3	100	91,8	8,2
a) publ. w miastach	21	7	7	2	5	255	7176	562	2821	3454	901	1101	985	116
„ w gm. wiejskich	18	14	2	—	2	149	1799	112	1627	131	41	325	316	9
„ górnicze (3 m.)	5	5	—	—	—	17	337	—	—	337	—	54	54	—
b) prywatne (1 m.)	4	3	—	—	1	39	483	1	—	414	69	65	64	1
1936/37	47a	23	8	2	14	490	11486a	1212	5526	4861	1099	2075	1904	171
%							100	10,6	48,1	42,3	9,6	100	91,8	8,2
a) publ. w miastach	21	7	6	2	6	277	8380	994	3400	3992	988	1412	1254	158
„ w gm. wiejskich	18	10	2	—	6	156	2210	212	2024	146	40	416	403	13
„ górnicze (m)	3	3	—	—	—	13	243	—	—	243	—	78	78	—
b) prywatne (2 m.)	5	3	—	—	2	44	653	6	102	480	71	169	169	—
1937/38	47a	21	11	2	13	519	13642b	1360	8341	4110	1191	2353	2153	200
%							100	10,0	61,2	30,1	8,7	100	91,5	8,5
a) publ. w miastach	20	6	7	2	5	294	10092	1142	5763	3272	1057	1657	1484	173
„ w gm. wiejskich	18	9	4	—	5	163	2549	206	2293	207	49	477	454	23
„ górnicze (m.)	3	3	—	—	—	14	251	—	—	251	—	63	63	—
b) prywatne (3 m.)	6	3	—	—	3	48	750	12	285	380	85	156	152	4

a) W tym 1 dokształc. ogrodnicza w Katowicach 102 uczniów (3 dziewcz.). — (m.) oznacza miejskie.

b) W tym 1 dokształc. ogrodnicza w Katowicach 109 uczniów (2 dziewcz.).

c) W tym 1 dokształc. szkoła dla niewidomych w Chorzowie.

Rok szkolny Kategorie szkół	S z k o ł y			U c z n i o w i e							U w a g i
	Ogółem	państw.	samorządu gosp. x)	Ogółem	chłopcy	dziewczęta	w s z k o ł a c h				
							państw.	samorządowych			
								Ogół.	chłop.	dziew.	
1935/36	6a)	1	5	271	240	36	69	207	171	36	x) Śl. Izba Rolnicza. a) W tym 1 szkoła żeńska. Oprócz tego istnieje od 1. VI. 1937 Szkoła przysposobienia gospodyń wiejskich (16 ucz.) w Buczu Harc. i od 15. II. zostanie otwarta taka szkoła w Rzuchowie. Dane za r. 1937/38 będą zebrane 1. III. 1938.
Rolnictwo	4	—	4	174	138	36	—	174	138	36	
Leśnictwo	1	1	—	69	69	—	69	—	—	—	
Ogrodnictwo	1	—	1	33	33	—	—	33	33	—	
1936/37	7a)	1	6	335	294	41	69	266	225	41	
Rolnictwo	5	—	5	247	206	41	—	247	206	41	
Leśnictwo	1	1	—	69	69	—	69	—	—	—	
Ogrodnictwo	1	—	1	19	19	—	—	19	19	—	

Szkoły dokształcające wiejskie (męskie)

Stan z dn. 1. XII. 1936 — 1937.

Rok szkolny	Szkoly	Nau- czy- ciele	U c z n i o w i e											
			Ogółem	w w i e k u l a t				ukończyli poprzednio klas szkoły powszechn.						
				14	15	16	17 i w.	2	3	4	5	6	7	8 i w.
1935/36	89	449	12111	5177	4027	2853	54	—	—	1005	1707	2690	4115	2594
%	—	—	100	42.7	33.3	23,6	0.4	—	—	8.3	14,1	22,2	34,0	21,4
publ. (polska)	86	444	12064	5149	4016	2846	53	—	—	1004	1695	2685	4093	2587
pryw. (niemiecka)	3	5	47	28	11	7	1	—	—	1	12	5	22	7
1936/37	77	457	11737	4844	3994	2814	85	160	202	750	1605	2580	3709	2731
%	—	—	100	41,3	34,0	24,0	0,7	1,4	1,7	6,4	13,7	22,0	31,6	23,2
publ. (polska)	73	449	11659	4802	3968	2807	82	157	197	747	1584	2555	3689	2730
pryw. (niemiecka)	4	8	78	42	26	7	3	3	5	3	21	25	20	1
1937/38	70	352	10961	4510	3762	2645	44	121	231	725	1594	2407	3370	2513
%	—	—	100	41,2	34,3	24,1	0,4	1,1	2,1	6,6	14,5	22,0	30,8	22,9
publ. (polska)	66	344	10866	4469	3728	2626	43	117	229	720	1571	2371	3347	2511
pryw. (niemiecka)	4	8	95	41	34	19	1	4	2	5	23	36	23	2

E.

WYKAZ

**Czynności Oddziału Prokuraturii Generalnej R. P.
w Katowicach od dnia 1 stycznia do 31 grudnia 1937 r.**

1) Ilość liczb dziennika	31 952		
2) Udzielono Opinii	232		
3) Ilość procesów sądowych traktowanych	1 594		
w t y m :			
a) biernych	784	na kwotę	8 831 902 zł
b) czynnych	810	na kwotę	6 139 006 zł
c) przegranych	101	na kwotę	507 834 zł
ugodzonych lub z innych powodów			
umorzonych	103	na kwotę	1 100 598 zł
wygranych	628	na kwotę	970 422 zł
4) Ilość spraw sądownictwa niespornego			
oraz egzekucji sądowych	468	na kwotę	85 592 425 zł
5) Ilość terminów sądowych	4 078		

Z procesów przypada na sprawy skarbu śląskiego około 40 %, zaś z prowadzonych egzekucji przypada na skarb śląski około 80 % (Fundusz Gospodarczy). — Opinii około 60 %. —

WYKAZ procesów skarbu śląskiego za rok 1937

Ogólna ilość	Wartość	Procesy		Zakończono			
		czynne	biernie	ko- rzystnie	nieto- rzystnie	ugodowo	pozostało
302	492.291 zł	139	163	135	11	19	137

Biblioteka Śląska w Katowicach

ID: 0030000630724

II 141062/1938/1939